

Rosullarning paaliyatliri

Mukəddimə

¹⁻² I *hərmətlik* Teofilos, mən dəslep yazoqan bayan Əysa əzi tallioqan rosullarqa Mukəddəs Roh arkilik əmrlərni tapxurup asmanqa kətürülgən küngüqə bolqan uning barlik əməlliri həm barlik təlim berixlirining baxlanmisi toqrisida idi. □ ■

³ U azab-okubətlərni tartqandin keyin, ularqa kəp ispatlar bilən özining tirik ikənlikini kərsətkən; u ularqa kirik kün iqidə kərüngən bolup, Hudaning padixahlığıqa ait iqlar toqruluk səzləp bərgən; ■ ⁴ wə ular bilən jəm kilinqanda mundaq əmr kildi: — «Yerusalem din ayrilmay, silər məndin angliqan, Atining wədisini kütüqlar. □ ■ ⁵ Qünki Yəhya suda qəmüldürgən, lekin silər

□ **1:1-2** «...mən dəslep yazoqan bayan Əysa əzi tallioqan rosullarqa Mukəddəs Roh arkilik əmrlərni tapxurup asmanqa kətürülgən küngüqə bolqan uning barlik əməlliri həm barlik təlim berixlirining baxlanmisi toqrisida idi» — demək, «Luqa» degən kitabta «uning barlik əməlliri həm barlik təlim berixlirining baxlanmisi» hatirlinidu; «Rosullarning paaliyatliri»də bolsa Əysaning «barlik əməlliri həm barlik təlim berixliri»ning dawami hatirlinidu. ■ **1:1-2** Luqa 1:1-3; Mar. 16:19; Luqa 9:51; Yh. 20:21; Əf. 2:17; 1Tim. 3:16. ■ **1:3** Mar. 16:14; Yh. 20:19; 21:1; 1Kor. 15:5. □ **1:4** «**Atining wədisi**» — Mukəddəs Roh, əlwəttə. ■ **1:4** Luqa 24:48, 49; Yh. 14:26; 15:26; 16:7.

bolsanglar k p künlər  tm y Muk dd s Rohta q m ld r lisil r».■

 ysaning asmano a k t r l xi

⁶ Rosullar *uning bilən* j m kilinoqanda, uningdin: — I R b, sən muxu waqıtta Israilning padixahlikini  slig  k lt rm kqimus n? — d p soraxka baxlidi.□ ■

⁷ U ularo a mundaq dedi:

— Ata  z h kukio a asasen bekitkən waqit-p ytl rni sil rning bilix nesiw nglar yok.□ ■

⁸ Biroq Muk dd s Roh  st nglaro a q xk nd  sil r k q-kudr tk  ig  bolisil r, Yerusalem, p t n Yəhudiya w  Samariya boyiq  həm jahanning q tlirigiq  manga guwahqi bolisil r.■

⁹ U bu s zl rni kilip bolup, ular qarap turoqanda k t r ldi, bir parq  bulut uni ario a aldi-də, u ularning n ziridin o ayib boldi. ■ ¹⁰ U asmano a k t r lg nd , ular k zlidirini k kk  tikip qaraxkanda, mana tuyuksiz ularning yenida aq kiyim kiyg n ikki ad m p yda bolup:□ ■

■ **1:5** Y x. 44:3; Yo. 2:27-29; Mat. 3:11; Mar. 1:8; Luka 3:16; Yh. 1:26; Ros. 2:4; 11:15, 16; 19:4. □ **1:6** «**muxu waqıtta Israilning padixahlikini  slig  k lt rm kqimus n?**» — yaki

«muxu waqıtta padixahlikni Israilo a qayturams n?». ■ **1:6** Mat. 24:3. □ **1:7** «**Ata  z h kukio a asasen bekitk n waqit-p ytl rni sil rning bilix nesiw nglar yok**» — «ata» muxu y rd  Hudani k rsitidu. ■ **1:7** Mat. 24:36. ■ **1:8**

Y x. 2:3; Luka 24:48; Yh. 15:27; Ros. 2:4,32;  z.11:23; Z k.4:14 ■ **1:9** Mar. 16:19; Luka 24:51. □ **1:10** «**ularning yenida aq kiyim kiyg n ikki ad m p yda bolup...**» — bu «ad ml r» p rixtil r bolsa ker k. ■ **1:10** Mat. 28:3.

11 — Əy Galiliyəliklər, nemixka ərə turoqininglarqə asmanoqa karap qaldinglar? Silər silərdin ayrilip ərəkə kətürülgən xu Əysaning asmanoqa qandaq kətürülginini kərgən bolsanglar, yənə xu həlda qaytip kelidu, — dedi. □ ■

Yəhudaning ornioqa Mattiyasning tallinixi

12 Andin ular Yerusalemoqa yekin, uningdin bir qakirimqə yirakliktiki Zəytun teoqidin Yerusalemoqa qaytip kəldi. □ 13 Ular xəhərgə kirip, əzliri turuwatqan öyning üstünki kəwitidiki bir öygə qıkti. Xu yərdə Petrus, Yuhanna, Yaqup, Andiriyas, Filip, Tomas, Bartolomay, Matta, Alfayning oqli Yaqup, «millətpərwər» Simon wə yənə bir Yaqupning oqli Yəhuda bar idi. □ 14 Bular bir jan bir dil bolup üzöldürməy berilip dua-tilawət kilixti; bu ixta bir yərgə jəm boləanlardin birkanqə

□ 1:11 «Silər silərdin ayrilip ərəkə kətürülgən xu Əysaning asmanoqa qandaq kətürülginini kərgən bolsanglar, yənə xu həlda qaytip kelidu» — «Dan.» 7:13-14, «Zək.» 14:1-3ni kəring. ■ 1:11 Dan. 7:13; Zək.14:4; Mat. 24:30; Mar. 13:26; Luqa 21:27; 1Tes. 1:10; 2Tes. 1:10; Wəh. 1:7. □ 1:12 «uningdin bir qakirimqə yirakliktiki Zəytun teoqi...» — grek tilida «uningdin xabat künlük bir səpər yirakliktiki Zəytun teoqi...». □ 1:13 «Xu yərdə Petrus, Yuhanna, Yaqup, Andiriyas, Filip, Tomas, Bartolomay, Matta, Alfayning oqli Yaqup, «millətpərwər» Simon wə yənə bir Yaqupning oqli Yəhuda bar idi» — grek tilida «Xu yərdə Petrus bilən Yuhanna wə Yaqup bilən Andiriyas, Filip wə Tomas, Bartolomay wə Matta, Alfayning oqli Yaqup wə «millətpərwər» Simon wə yənə bir Yaqupning oqli Yəhuda bar idi».

ayal, jümlidin Əysaning anisi Məryəm həmdə Əysaning inilirimu bar idi.■

¹⁵ Xu künlərnin biridə, Petrus kərindaxlar otturisida ərə turup (jəm boluxkanlar bir yüz yigirmigə yekın idi) mundak dedi:

¹⁶ — Kərindaxlar, Əysani tutkanlarğa yol baxlıoquı bolğan Yəhuda həkkidə Mukəddəs Rohning burun Dawut arkilik aldin eytkan mukəddəs yazmildiki sözliri əməlgə exixi mukərrər idi. □ ■ ¹⁷ Qünki *Yəhudamu* arimizdin biri hesablanğan wə *Hudaning* bu hizmitidin nesiwisi bar idi ■ ¹⁸ (u kılğan kəbihlikning in'amidin erixkən pulğa bir parqə yər setiwalğanidi, u xu yərdə bexiqilap yikilip, üqəykerini quwulup kətti; ■ ¹⁹ bu ix pütkül Yerusalemdikilərgə məlum bolup, ular u yərnı öz tili bilən «Həkəldəma» dəp ataxti. Buning mənisi «kan təkülgən yər» degənliktur) ■ ²⁰ Qünki Zəburda *Yəhudağa karitiloğan* munu sözlər pütülgən: —

«Uning turaloqusi qəlgə aylansun,
Uningda heq turoquı bolmisun!»

Wə: —

«Uning yetəkqilik ornioğa baxka birsi qıksun!» □ ■

■ **1:14** Mat. 13:55. □ **1:16** «Dawut arkilik aldin eytkan...»

— grek tilida «Dawutning aqzi arkilik aldin eytkan...». ■ **1:16**

Zəb. 41:9; Mat. 26:23, 47; Mar. 14:43; Yh. 13:18; 18:3. ■ **1:17**

Mat. 10:4; Mar. 3:19; Luğa 6:16. ■ **1:18** 2Sam. 17:23; Mat.

27:5. ■ **1:19** Mat. 27:8. □ **1:20** «Uning turaloqusi qəlgə

aylansun, uningda heq turoquı bolmisun!» — «Zəb.» 69:25.

«Uning yetəkqilik ornioğa baxka birsi qıksun!» — «Zəb.»

108:8. ■ **1:20** Zəb. 69:25; 109:8

21-22 Xuning üqün, Rəb Əysaning tirilgənlikigə biz bilən təng guwahlik berixi üqün, bir kixini talliximiz kerək. Bu kixi Əysa arimizda yürəgən künlərdə, Yəhya pəyoğəmbərdin qəmüldürüxnü qəbul qılqan kündin baxlap taki asmanqə kətürülgən küngiqə biz bilən baxtin-ahir billə bolqan kixilərdin boluxi kerək, — dedi. □ ■

23 Xuning bilən ular Yüsüp (yənə Barsabas dəpmu atalqan, yənə bir ismi Yustus) bilən Mattiyas degən ikki kixini bekitip, mundaq dua qilixti: ■

24-25 — Sən, i həmmə adəmning qəlbini bilgüqi Pərwərdigar! Yəhuda teyilip bu hizmət wə rosulluqtin məhrum bolup özigə has bolqan yərgə kətti. Əmdi u taxlap qoyqan hizmət wə rosulluqning nesiwisigə igə boluxqa bu ikkiyləndin qaysisini talliqanliqingni kərsətkəysən! ■

26 Andin ular bu ikki kixigə qək taxliwidi, qək Mattiyaska qikti. Xuning bilən u on bir rosul bilən bir qatardin orun aloqan hesablandi. □

2

□ 1:21-22 «Rəb Əysaning tirilgənlikigə biz bilən təng guwahlik berixi üqün, bir kixini talliximiz kerək» — demək, Yəhudaning ornioqə «guwaqlaq berix» üqün. ■ 1:21-22 Ros. 6:3. ■ 1:23 Ros. 6:6. ■ 1:24-25 1Sam. 16:17; 1Tar. 28:9; 29:17; Zəb. 7:9; Yər. 11:20; 17:10; 20:12; Ros. 15:8; Wəh. 2:23. □ 1:26 «andin ular bu ikki kixigə qək taxliwidi, qək Mattiyaska qikti. Xuning bilən u on bir rosul bilən bir qatardin orun aloqan hesablandi» — «on ikkinqi rosul» degən tema toqruluk «qoxumqə səz»imizdə tohtilimiz.

Mukəddəs Rohning etiqadqilaroqa kelixi

¹ Əmdi «orma heyət» künining waqti-saiti toxkanda, bularning həmmisi Yerusalemda bir yərgə jəm bolənanidi. □ ■ ² Asmandin tuyuksiz küqlük xamal sokkandək bir awaz anglinip, ular olturuwatқан өyni bir aldi. ³ Ot yalkunidək tillar ularoqa kərünüp, ularning hərbirining üstigə tarkilip kəndi. ⁴ Ularning həmmisi Mukəddəs Rohқа toldurulup, Roh ularoqa söz ata kəlixi bilən ular naməlum tillarda səzligili turdi. ■

⁵ U qaoqda, asman astidiki barlik əllərdin kəlgən nuroqun ihlasmən Yəhüdiy ərlərmu Yerusalemda turuwatқанidi. □ ⁶ Əmdi *etiqadqilarning* bu awazi anglinip, top-top adəmlər xu yərgə jəm boluxti həmdə *etiqadqilarning* əzliiri turuxluk jaydiki tillarda səzlixiwatқанlikini anglap, ten-

□ **2:1** «*orma heyət*» künining waqti-saiti toxkanda,..»

— yaki «orma heyət küni əməlgə axuruloqanda,..». Bu tərjimə toqra bolsa «orma heyət küni»ning əzi birhil bexarət yaki «bexarətlik rəsim» bolidu. «Lawiyalar»diki «qoxumqə söz»imizdiki «heytlar» toqruqluk məzmunni kərüng. «Orma heyət» — «ötüp ketix heyti»din keyinki əllikinqi küni kelidoqan heyət, xunglaxқа bəzi waqitlarda grek tilida «Əllikinqi kündiki heyət» («pəntekost») dəp atilidu (bəlkim Mayning bexi ətrapida).

■ **2:1** Law. 23:15; Qan. 16:9; Ros. 1:14. ■ **2:4** Mat. 3:11; Mar. 1:8; 16:17; Luқа 3:16; Yh. 14:26; 15:26; 16:13; Ros. 10:46; 11:15; 19:6. □ **2:5** «*U qaoqda, asman astidiki barlik əllərdin kəlgən nuroqun ihlasmən Yəhüdiy ərlərmu Yerusalemda turuwatқанidi*» — muxu ərlər bəlkim heytni təbrikləxkə kəlgənidi.

girkap kelixti. □ ⁷ Ular həyran bolup təjjüplini: — Qaranglar, sölxiwatqanlarning həmmisi Galiliyəlikləroqu? ⁸ Qandaqlarqə ularning bizning ana yurtimizdiki tillirimizda sölxiwatqanlikini anglawatqandimiz?

⁹ Arimizda Partiyalar, Medialar, Elamlar, xundaqla Mesopotamiyə, Yəhudiyə, Kapadokiya, Pontus, Asiya, ¹⁰⁻¹¹ Frigiyə həm Pamfiliyə, Misir, Liwiyəning Kurinigə yəkin jayliridin kəlgənlər, xuningdək muxu yərdə musapir bolup turuwatqan Rim xəhiridin kəlgənlər — Yəhudiylar bolsun, Təwrat etikadiqə kirgənlər bolsun, Kretlar wə Ərəblər bolsun, həmmimiz ularning Hudaning kילוan uluq əməllirini bizning ana tillirimizda söləwatqanlikini anglawatimiz! — deyixti.

¹² Ular hang-tang kelip alaqzadilik bilən bir-birigə:

— Bu zadi qandaq ixtu? — deyixti.

¹³ Əmma bəzilər:

— Bular yengi xarab bilən obdanla məst bolup qaptu! — dəp məshirə kilixti.

Petrusning qüxəndürüxi, Əysa Məsihni jar kilixi

□ 2:6 «**Əmdi etikadqilarning bu awazi anglinip, top-top adəmlər xu yərgə jəm boluxti...**» — «awaz» degən söz toqruluk üq qüxəngə bar: (1) 2-ayəttə tilqə elinoqan «asmandin (qüxkən)... awaz»; (2) tərjimimizdək, barlik etikadqilar naməlum til bilən Hudani mədhİYəligən qong awazi; (3) grek tilida bəzi wəqittə «awaz» degən söz «həwər»ni bildürgəqkə, muxu yərdiki «awaz» «nuroqun adəmləning tuyuksiz kəp tillarda sölisixiwatqanliki toqrisidiki həwər»ni bildürüximü mumkin.

14 Əmma Petrus qaloqan on birəylən bilən orni-din turup, awazini kətürüp kəpçilikkə mundak dedi:

— Əy Yəhüdiyədikilər wə Yerusalemda barlik turuwatқанlar! Bu ix silərgə məlum boləyki, səzlirimgə kulak selinglar! 15 Bular silər oyliqandək məst əməs, qünki hazır pəkət ətigən saət tokkuz boldi. □ 16 Əməliyətə bu dəl Yoel pəyoqəmbər arkilik aldin eytiləqan xu ixtur: 17 — «Huda mundak dedi:

«Mən ahirkı künlərdə Əz Rohimni barlik ət igiliri üstigə kuyimən;

Silərninq oqul-qizliringlar wəhiylik bexarət yətküzidu,

Silərninq yigitliringlar oqayibanə alamət kərunüxlərnı kəridu;

Silərninq kəriliringlar alamət qüxlərnı kəridu;□ ■

18 Bərhək, xu künlərdə kullirim üstigimu, dedəklirim üstigimu Rohimni kuyimən, ular bexarət yətküzidu.□

□ 2:15 «**hazır pəkət ətigən saət tokkuz boldi**» — Yəhüdiylarning waqit əlqimi boyiqə «kunning üçinçı saiti».

□ 2:17 «**Mən ahirkı künlərdə əz Rohimni barlik ət igiliri üstigə kuyimən**» — «ahirkı künlər» yaqi «ahir zaman» adəttə Injil dəwrining əzini kərsitidu; demək, Məsihning birinçı kətim dunyaəqə kelixidin tartip ikkinçı kətim kelixiqə boləqan waqitni kərsitidu. «Rohimni» grek tilida muxu yərdə «Rohimdin» degən səz bilən ipadilinidu. ■ 2:17 Yəx. 44:3; Əz. 11:19; 36:27; Yo. 2:27-29; Zək. 12:10; Lukə 2:36; Yh. 7:3; Ros. 10:45; 21:9. □ 2:18 «**xu künlərdə kullirim üstigimu, dedəklirim üstigimu Rohimni kuyimən...**» — «Rohimni» grek tilida muxu yərdə «Rohimdin» degən səz bilən ipadilinidu.

19 Mən yukirida asmanlarda karamət ixlar, tōwəndə, zeminda məjizilik alamətlərni, Qan, ot, is-tütək tüwrüklirini kərsitimən.

20 Rəbning uluq həm karamət-xərəplik küni bolmişuqə,

Quyax qarangoçulukğa, Ay qanoça aylandurulidu. ■

21 Həm xu qaoçda xundaq əməlgə axuruliduki, Rəbning namini qaqirip nida qiloqanlarning həmmisi kutkuzulidu». □ ■

22 Əy Israillar, muxu sözlərni anglanglar. Nasarətlik Əysa bolsa, Huda aranglarda u arkilik kərsətkən qüdrətlik əməllər, karamətlər wə məjizilik alamətlər bilən silərgə təstiklioqan bir zat — bu ixlar həmminglaroça məlum — ²³ u kixi Hudaning bekitkən məqsiti wə aldin'ala bilixi boyiqə satkunlukğa uqrap tutup berilgəndin keyin, silər uni Təwrat qanunisiz yürgən adəmlərning qoli arkilik krestləp öltürgüzdüglər. □ ■ ²⁴ Ləkin Huda uni ölümning azablarning ilkidin azad qilip qayta tirildürdi. Qünki ölümning uni tutqun qilixi hərgiz mumkin əməs. ■ ²⁵ Dawut *Zəburda* u toqçuluk mundaq aldin eytkən:

■ **2:20** Yo. 2:10, 31; 3:15; Yəx. 13:10; 24:23; Am. 8:9; Mat. 24:29; Wəh. 6:12-13 □ **2:21** «...həm xu qaoçda xundaq əməlgə axuruliduki, Rəbning namini qaqirip nida qiloqanlarning həmmisi kutkuzulidu» — (17-21-ayət) «Yo.» 2:28-32ni kəring.

■ **2:21** Yo. 2:30-32; Rim. 10:13. □ **2:23** «Təwrat qanunisiz yürgən adəmlər»... — muxu yərdə yat əlliklər, bolupmu rimliklarni kərsitidu. ■ **2:23** Ros. 4:28; 5:30. ■ **2:24** Ros. 10:40.

«Mən Pərwərdigarni hərdaim kəz aldimda
kərup keliwatimən;

U ong yenimda boləqəqə,

Mən hərgiz təwrənməymən. ■

²⁶ Xunga mening qəlbim huxallandi,

Mening tilim xadlinip yayridi;

Mening tenim ümid-arzu iqidə turidu;

²⁷ Qünki Sən jenimni təhtisarada
qaldurmaysən,

Xundaqla Sening Mukəddəs Boləququngəqla qir-
ixlərni kərgüzməysən.

²⁸ Sən munga həyat yollirini kərsətkənsən;

Huzurung bilən meni xad-huramliqqa tolup
taxkuzisən». □ ■

²⁹ Kərindaxlar, mən atimiz *padixah*, Dawut
toqruluk həq ikkilənməy xuni eytimənki,
u əldi wə uning kəbrisi bəgünki künqiğə
arimizda bar. ■ ³⁰ Əmdi u pəyoqəmbər

bolup, Hudaning uning təhtigə olturuxka öz
puxtidin birəylənni turəquzuxka kəsəm bilən
wədə bərgənlikini bilətti. □ ■ ³¹ U Məsihning

əlgəndin keyin tirildürüldioqinini aldin'ala
kərup yətkən wə bu munasiwət bilən Məsihning
təhtisarada qaldurulmaydioqinini wə tenining

■ **2:25** Zəb. 16:8-11 □ **2:28** «...Sən munga həyat yollirini
kərsətkənsən; huzurung bilən meni xad-huramliqqa tolup
taxkuzisən.» — (25-28-ayət) «Zəb.» 16:8-11ni kəring.

■ **2:28** Zəb. 16:8-11 ■ **2:29** 1Pad. 2:10; Ros. 13:36. □ **2:30**
«öz puxtidin birəylən...» — grek tilida «uning qatirikidin
qikqandin birəylən...». ■ **2:30** 2Sam. 7:12; Zəb. 132:11; Luqa
1:32; Ros. 13:23; Rim. 1:3; 2Tim. 2:8.

qirimaydiginini tiloqa aloqan. ■ ³² Huda däl bu Əysani ölümdin tirildürdi, wə həmmimiz bu ixning guwahqilirimiz. ■ ³³ U Hudaning ong yenida xan-xərəp iqidə olturozuzulup, xundaqla Ata wədə kıloqan Mukəddəs Rohni qobul kılıp, hazır kərüwatqan həm anglawatqanliringlarni təküp *bizlərgə* qüxürdi. □ ■ ³⁴⁻³⁵ Qünki Dawut özi ərxkə qıkkən əməs; ləkin u munu səzlərni *Zəburda* eytkən: —

«Pərwərdigar mening Rəbbimgə eyttiki: —
«Mən sening düxmənliringni təhtipəring kilmioquqə,

Mening ong yenimda olturojin!» □ ■

³⁶ Xuning üqün, pütkül İsrail jəmətidikilər xuni kət'iy bilsunki, Huda silər krestligən däl uxbu Əysani həm Rəb həm Məsih kılıp tiklidi!».

³⁷ Bu səzlər anglioqanlarning yürikigə sanjiloqandək kattıq təgkən bolup ular Petrus wə baxqa rosullardin:

— I kərindaxlar, undaqla biz nemə kılıximiz kərək? — dəp soraxti. ■

³⁸ Petrus ularoqa: — Towa kilinglar, hərbinglar Əysa Məsihning namida gunahliringlarning kəqürüm kılınixi üqün qəmüldürüxnı qobul

■ **2:31** Zəb. 16:10; Ros. 13:35. ■ **2:32** Yh. 15:27; Ros. 1:8. □ **2:33** «xundaqla Ata wədə kıloqan Mukəddəs Rohni qobul kılıp,...» — yaki «xundaqla Atidin Mukəddəs Roh ata kılıx wədisini tapxuruwelip,...».

■ **2:33** Ros. 1:4; 5:31; 10:45; Fil. 2:9. □ **2:34-35** «Pərwərdigar mening Rəbbimgə eyttiki: — «Mən sening düxmənliringni təhtipəring kilmioquqə, Mening ong yenimda olturojin!»»

— «Zəb.» 110:1. ■ **2:34-35** Zəb. 110:1; 1Kor. 15:25; Əf. 1:20; İbr. 1:13. ■ **2:37** Zək. 12:10; Luqa 3:10; Ros. 9:6; 16:30.

qilinglar wə xundak kilsanglar Hudaning iltipati boləqan Mukəddəs Roh silərgə ata kilingidu. ³⁹ Qünki bu wədə silərgə wə silərnin baliliringlarəqə, yirakta turuwatqanlarning həmmisigə, yəni Pərwərdigar Hudayimiz əzigə qaqiroqanlarning həmmisigə ata kilingidu. □ ■

⁴⁰ Petrus yənə nuroqun baxka səzlər bilən ularni agahlandurup ularəqə:

— Silər əzünqlarni bu iplas dəwrin kutkuzunglar! — dəp jekilidi. ⁴¹ Xuning bilən uning səzini kəbul kəloqanlar qəmüldürülüxti. Xu küni *jamaətkə* qoxuloqanlar üq mingqə kixi idi. ⁴² Ular əzlrini izqil həlda rosullarning təlimigə, *etikadqilarning* birlik-həmdəmligigə, nanni oxtuxka wə dualarəqə beoqixlidi. □

Etikadqilar arisidiki inaqliq

⁴³ Wə kərkunq ularning hər birining üstigə qüxti wə rosullarning wasitisi bilən nuroqun karamətlər wə möjizilik alamətlər yüz bərdi. ■

□ **2:39** «*bu wədə silərgə wə silərnin baliliringlarəqə, yirakta turuwatqanlarning həmmisigə, yəni Pərwərdigar Hudayimiz əzigə qaqiroqanlarning həmmisigə ata kilingidu*» — «bu wədə» Mukəddəs Rohni kərsitidu. ■ **2:39** Yo. 2:30-32; Əf. 2:13. □ **2:42** «*etikadqilarning birlik-həmdəmligi*» — bu alahidə mənədə bolup, grek tilida «ortaqliq» degən səz bilən ipadilingidu. Bu səz həm Huda bilən boləqan alaqini, həm etikadqilarning bir-biri bilən boləqan ziq alaqisini wə Hudaning xapaitidin ortaq nesiwə boluxni bildüridu. «**nan oxtux**» — xühisizki, ularning Əysaning ölümünü hatiriləx üqün nan oxtuxini kərsitidu («Mat.» 26:26-28, «1Kor.» 11-bab, 17-34ni kəring). ■ **2:43** Mar. 16:17; Ros. 5:12.

44 Pütün etikadqilar dawamlıq jəm bolup billə yaxap, barlıkını ortaq tutuxti.■

45 Ular mal-mülüklirini setip, pulini hərkinning ehtiyajioğa qarap həmmisigə təksim kılıxatti.

■ 46 Ular hər küni ibadəthana həylisioğa bir niyətə jəm boluxatti, öy-öylərdə huxal-huramlıq wə aq kəngüllük bilən ortaq oızalinixip, nanni oxtup yeyixip, □ 47 Hudağa mədhiyə okuxatti; ular pütkül halayıkning izzitigə sazawər boldi. Rəb hər küni qutkuzuluwatkanlarni jamaətkə qoxatti.□ ■

3

Petrus bilən Yuhannaning tokur adəmni saqaytixi

1 Bir küni ibadəthanida dua qilinidioğan waqıtta, yəni qüxtin keyin saət üqtə, Petrus bilən Yuhannamu ibadəthanioga qıqip baroqanidi.□

2 Xu pəyttə bir tuqma tokur adəmmu bu yərgə elip keliniwatqanidi. Hər küni, kixilər uni ibadəthanioga kirgənlərdin sədikə tilisun dəp, ibadəthanidiki «Güzəl dər waza» aldioğa əkelip qoyatti.■ 3 U Petrus bilən Yuhannaning

■ 2:44 Qan. 15:4; Ros. 4:32. ■ 2:45 Yəx. 58:7; Ros. 4:35. □ 2:46 «ular hər küni ... aq kəngüllük bilən ortaq oızalinixip, nanni oxtup yeyixip,...»

— 2:42diki izahatni kəring. □ 2:47 «...Rəb hər küni qutkuzuluwatkanlarni jamaətkə qoxatti» — yaki «...Rəb hər küni qutkuzuluwatkanlarni ularning arisioğa qoxatti».

■ 2:47 Ros. 5:14; 11:21. □ 3:1 «saət üqtə» — ibraniylarning waqti boyiqə «saət tokquzda».

■ 3:2 Yh. 9:8; Ros. 14:8.

ibadəthanioʻa kirip ketiwatqinini kərüp, ulardin sədikə tilidi. ⁴ Petrus bilən Yuhanna uningöa nəzirini saldi. Petrus uningöa:

— Bizgə qara! — dedi.

⁵ U ulardin bir nərsə kütüp, közlrini üzmay qarap turatti. ⁶ Birak Petrus uningöa:

— Məndə altun yaki kümüx yok; lekin qolumda barini sanga berəy. Nasarətlik Əysa Məsihning nami bilən, ornungdin turup mang! — dewidi, ⁷ uni ong qolidin tartip, yələp turquzdi.

U adəmning put wə oxuq beoixliri xuan küqləndürülüp, ⁸ ornidin dəs turup mengixka baxlidi. U mengip wə səkrəp, Hudaöa mədhiyə okuöan həlda ular bilən billə ibadəthana həylisioʻa kirdi. ⁹ Barlik halayik uning mengip Hudaöa mədhiyə okuöanlikini kərüp ¹⁰ uning ibadəthanidiki «güzəl dər waza» aldida sədikə tiləp olturidioʻan heliki adəm ikənlikini tonup, uningda yüz bərginigə həyranuhəs bolup dang qetip qelixti.

Petrusning ibadəthanida eytkan sözliri

¹¹ Sakayoʻan kixi Petrus bilən Yuhannaöa qing esilip turuwalöanda, həyran boluxkan barlik həlk ularning yenioʻa *ibadəthanidiki* «Sulayman pexaywini» degən yərgə yügürüp kelixti. ¹² Bu əhwalni kərgən Petrus halayikka mundak dedi: — I Israillar! Bu ixka nemanqə həyran bolisilər? Biz huddi öz küq-kudritimiz yaki ihlasmənlikimizgə tayinip bu adəmni mang-duroʻandək bizgə nemanqə tikilip qaraysilər?

■ 3:6 Ros. 4:10.

13 Əməliyətə bolsa, ata-bowilirimizning Hudasi, yəni İbrahim, İshak və Yakupning Hudasi Öz hizmətkari bolqan Əysani xan-xərəp bilən uluqlıqan. Birak silər bolsanglar uni *rimliklarə* tutup bərdinglar; andin *waliy* Pilatus uni kəyup berixni həküm qılqandin keyin, silər Pilatusning aldida uningdin tenip rət kılıxtinglar. □ ■ 14 Mana silər Mukəddəs və Həkkaniy Boluquqidin tenip, uni rət kılıp *Pilatustin* uning ornıqə bir qatılını kəyup berixni tələr qildinglar. ■ 15 Xundak kılıp, həyatlıkını barlıkqə Kəltürgüqini öltürdünglar! Birak Huda uni ölümün tirildürdi, biz mana bunıqə guwahıqıdurmuz. □ ■ 16 Mana uning namiqə kılqan etıqad arkılık, uning nami silər kərüwatqan və tonuydıqan bu adəmgə dərman kirgüzdi; uning arkılık bolqan etıqad u kixini kəz aldinglarda səllimaza sak-salamət kıldı. 17 Əmdi kərindaxlar, silərning və xuningdək silərning baxlıkliringlarningmu bu ixni təpləttə kılqanlıqinglarnı bilimən. 18 Lekin Huda barlık pəyqəmbərlərnıng aqzi bilən aldin'ala jakarlıqanlirini, yəni uning Məsihıning azab-okubət tartıdıqanlıqını

□ **3:13** «ata-bowilirimizning Hudasi, yəni İbrahim, İshak və Yakupning Hudasi öz hizmətkari bolqan Əysani xan-xərəp bilən uluqlıqan» — Məsihning «Pərwərdigarning hizmətkari» yaki «Pərwərdigarning qılı» süpiti ikənliki toqruluk bexarətlər «Yəx.» 42:1-18, 49-bab, 50:3-11, 52:13-53:12də kərülıdu. ■ **3:13** Mis. 3:6,15; Mat. 27:20; Mar. 15:11; Luqa 23:18; Yh. 18:40. ■ **3:14** Luqa 23:18. □ **3:15** «Huda uni ölümün tirildürdi» — grek tilida: «Huda uni ölgənlərdin tirildürdi». ■ **3:15** Ros. 1:8; 2:32.

xu yol bilən əməlgə axurdi. ■ 19 Xuning üqün gunahinglarning eqürüwetilixi üqün hazır towa kılıp yolliringlardin burulunglar! Xundak kılqanda, insanlarning jenini yengilanduridiqan pəsil-künlər Pərwərdigarning huzuridin qikıp kelidu ■ 20 wə u silər üqün aldin tiklängən Məsih, yəni Əysani kəxinglarqə kaytidin əwətidu. 21 Həzirqə bolsa, Hudaning dəsleptiki zamanlardin tartip muqəddəs pəyoqəmbərlirining aqzi bilən eytkinidək, həmmə məwjudatlar yengilinidiqan waqit kəlmigüqə, ərxlər uni qobul kılıp, uningqə makan bolidu. 22 Musa dərwekə mundak degənidi: — «Pərwərdigar Hudayinglar öz kərindaxliringlar arisidin manga ohxax bir pəyoqəmbər turoquzidu. Uning silərgə eytkan barlik səzlrini anglap, uningqə toluq itaət kılıxinglar kerək! ■ 23 Qünki bu pəyoqəmbərning səzini anglimaydiqanlarning hərbi hək qataridin üzüp taxlinidu».

24 Dərwekə, Samuil *pəyoqəmbər* wə uningdin keyin kelip bexarətləni yətküzgən pəyoqəmbərləning həmmisi bu künlər toqrisida aldin eytkan. 25 Silər bu pəyoqəmbərləning pərzəntlirisilər wə Huda ata-bowanglar bilən tüzgən əhdining pərzəntliridursilər — bu əhdə boyiqə Huda

■ 3:18 Yəx. 50:6; 53:5; Luqa 24:27. ■ 3:19 Ros.

2:38. ■ 3:22 Qan. 18:15-16, 19; Yh. 1:46; Ros. 7:37.

□ 3:23 «...Qünki bu pəyoqəmbərning səzini anglimaydiqanlarning hərbi hək qataridin üzüp taxlinidu» — (22-23-ayət) «Qan.» 18:15-19). Bu bexarət Əysa Məsihni kərsitidu, əlwəttə. U toqruqluq «qoxumqə səz»imizdə tohtilimiz.

Ibrahimoqa: «Sening nəsling arkilik yər yüzidiki barlik ailə-jəmətlərgə bəht-bərikət ata kılınıdu» dəp wədə bərgən. ■ ²⁶ Xunga Huda hərbinglarni öz rəzillikliringlardin qayturup, silərgə bəht-bərikət ata kılıx üqün, hizmətkari Əysani turoquzup, uni awwal silərgə əwətti.□

4

Petrus bilən Yuħannaning aliy kengəxmidə soraq kılınıxi

¹ Petrus bilən Yuħanna halayıqqa gəp kiliwatqanda, kahınlar, ibadəthana qarawullirining baxlıki wə Saduqiylar ularning yenioqa kelip qaldi.□ ² Ular *rosullarning* halayıqqa təlim berixi, jümlidin «Əysaning wasitisi bilən əlgənlər tirildürülıdu» dəp jakarliqini üqün intayin əsəbiyləxti .□ ³ Ular

■ **3:25** Yar. 22:18; Gal. 3:8. □ **3:26** «**Xunga Huda hərbinglarni öz rəzillikliringlardin qayturup, silərgə bəht-bərikət ata kılıx üqün, hizmətkari Əysani turoquzup, uni awwal silərgə əwətti**» — «... uni (Əysani)... awwal silərgə əwətti» — demək, Huda İbrahım bilən tüzgən əhdisi boyıqə İbrahımning nəsli boləqan Əysani «yər yüzidiki barlik əllərgə bəht-bərikət ata kılınıxi üqün» əwətkəndə, uni barlik əllərgə əwətxtin awwal Əz Yəħudiy həlkıgə əwətti. □ **4:1** «**Saduqiylar**» — Yəħudiylarning bir məzħipi. Ular toqruluk «təbirilər»ni kəring. □ **4:2** «**Ular rosullarning... «Əysaning wasitisi bilən əlgənlər tirildürülıdu» dəp jakarliqini üqün intayin əsəbiyləxti**» — «əsəbiyləxti» yaki «qəzəpləndi». «Əlgənlər tirildürülıdu» degan gəp Saduqiylarni intayin qəzəpləndürgən bolsa kərak, qünki ular bu nuqtioqa kət'iy ixənməytti.

ularni tutqun kilip, ətisigiqə türmigə solap qoydi, qünki kəq kirip qaloqanidi. □ ⁴ Lekin jar qilinoqan səz-kalamni angliqanlarning kəpi etiqad qildi; xuning bilən etiqad qiloqan ərləning sanila bəx mingoqa yətti.

⁵ Ətisi, *Yəhudiylarning kengəxmisidiki* baxliklar, aqsakallar wə Təwrat ustazliri Yerusalemda toplandi. ⁶ Ularning arisida bax kaħin Annas, Qayafas, Yuhanna, Iskəndər wə bax kaħinning baxka jəmətidikilər bar idi. ⁷ Ular *Petrus bilən Yuhannani* arisioqa turoquzup:

— Silər bu ixni qaysi küğ-qudrətkə tayinip yaki kimning nami bilən qildinglar? — dəp soridi. ■

⁸ Petrus Mukəddəs Rəhqa tolduruloqan həlda ularoqa mundak dedi:

Həlkning həkümranliri wə Israilning aqsakalliri! ⁹ Əgər biz bügün bu tokur adəmgə kərsətkən yahxi əməl həm uning qandak saqaytiloqanliqi səwəblik soraqqa tartiloqan bolsaq, ¹⁰ silər wə pütkül Israil həlqi xuni bilsunki, silər krestligən, əmma Huda əlümdin tirildürgən Nasarətlik Əysa Məsihning nami bilən, uning *küğ-qudriti* arkilik bu kixi muxu yərdə aldinglarda pütünləy saq-salamət turidu!

¹¹ Bu *Əysa* bolsa, *mukəddəs yazmilarda pütülgəndək*, dəl silər tamqilar etibarsiz dəp taxliwətkən, biraq burjək texi bolup tikləngən

□ **4:3** «Ular ularni tutqun kilip, ətisigiqə türmigə solap qoydi...» — «ularni» — Petrus, Yuhanna wə ularoqa esilip qing tutqan, saqaytiloqan tokur kixini kərsitidu (9-, 10-, 14-ayətni kəring). ■ **4:7** Mis. 2:14; Mat. 21:23; Ros. 7:27.

taxtur. □ ■ 12 Uningdin baxka heqkimdø nijatlik yok, qunki pütkül asman astida insanlar arisioqa tækdin kilinoqan, Əysadin baxka bizni kutkuzidioqan heqkandak bir nam yoktur.■

13 Petrus biløn Yuhannaning bu jüritini kergøn høkümranlar ularning okumioqan adættiki adæmlærdin ikænlikini bilip, høyran boluxti; ularning burun Əysa biløn billø boløanlikinimu bildi. □ 14 Uning üstigø, sakayoqan heliki adæmning ularning yenida turuwatkanlikini kørüp, ular heqkandak gøp yanduralmidi. 15 Xuning biløn høkümranlar ularni kengæxmidin qikixka buyrudi. Andin bir-biri biløn mæslihætlixip:

16 — Bularni kandaq kilimiz? Qunki ularning wasitisi biløn heli kørünærlik möjizilik bir alamæt yüz børgænliki pütkül Yerusalemdik-ilørgø ayan boldi wø biz uni inkar kilixka amal-sizimiz. ■ 17 Lekin bu ixning hælq iqidø tehimu kæng yeyilip kætmæsliki üqün, ularøqa bundin keyin bu adæmning namida heqkimgø heqnemø demæslikkø agah-tæhdit salayli! — deyixti.

18 Xuning biløn ularni qakirtip, bundin keyin

□ 4:11 «Bu Əysa bolsa, mukæddøs yazmilarda pütülgændæk, dæl silør tamqilar etibarsiz dæp taxliwætkæn, birak burjak texi bolup tiklængæn taxtur» — «Zøb.» 118:2.

■ 4:11 Zøb. 118:22; Yæx. 28:16; Mat. 21:42; Mar. 12:10; Luqa 20:17; Rim. 9:33; 1Pet. 2:7. ■ 4:12 Mat. 1:21; Ros. 10:43; 1Tim. 2:5. □ 4:13 «ularning okumioqan adættiki adæmlærdin ikænliki...» — «okumioqan» pütünløy sawatsiz degænlik æmæs, pækøt (ularning køkqarixida) Tøwratka xærh berixkø salahiyiti yoklukini kersitidu. «Adættiki» «heq alaheidø tæbiyø kørmigøn» degæn mænidø. ■ 4:16 Yh. 11:47.

Əysaning namida heq sœzlimœslik yaki tœlim bœrmœslikni kœt'iy buyrudi. ¹⁹ Lekin Petrus bilœn Yuhanna:

— Hudaning aldida silœrgœ itaœt kilix toœrimu yaki Hudaœimu, buningœa œzœnglar bir nemœ dœnglar! ■ ²⁰ œmma biz bolsak, kœrgœn wœ angliœanlirimizni eytmay turalmaymiz! — dœp jawab bœrdi.

²¹ *Hœkœmranlar* bolsa halayiktin kœrkœp, ularni jazalaxka layik sœwœb tapalmay, ularœa tehimu tœhdit selip, kœyœp bœrdi. Qœnki halayik bolœan wœkœ tœpœylidin Hudani uluœliœanidi.

■ ²² Qœnki bu sakœytilix mœjizilik alamiti kœrsitilgœn kixining yexi kiriktin axkanidi.

Jamaœtning bir kœlbdœ, bir rohta dua kilixi

²³ Ular kœyœp berilgœndin keyin, œz hœmrahlirining yenioœa kœytip kelip, bax kahinlar wœ aksakallarning kilœan sœzlerini baxtin-ahir kœpœilikkœ ukturdi. □ ■ ²⁴ Ular buni angliœanda, awazini bir niyœt bir dil bilœn Hudaœa kœtœrœp mundak nida kildi:

— I Igimiz, Sœn asman-zemin, dengiz-okyanlarni wœ ulardiki barlik mœwjudatlarni yaratkan Hudadursœn. ■ ²⁵ Sœn Mukœddœs Roh bilœn hizmœtkaring bolœan Dawutning aœzi arkilik mundak degœnoœu:

«œllœr nemixka œukan salidu?»

■ **4:19** Ros. 5:29. ■ **4:21** Ros. 3:7, 8; 5:26. □ **4:23** «œz hœmrahlirining yenioœa kœytip kelip...» — «œz hœmrahliri» œz œyidikilœrni œmœs, bœlki jamaœttikilœrni kœrsitidu, œlwœttœ.

■ **4:23** Ros. 12:12. ■ **4:24** Mis. 20:11

Nemə üçün bikardin-bikar suyuqəst oylaydu? □ ■

26 Dunyadiki padixahlar səp tartip,

Əməldarlar yioqilixip,

Pərwərdigar wə Uning Məsihi bilən qarxilixqa jəm boluxti». □ ■

27 — Qünki dər wəkə dəl bu xəhərdə Hərod həm Pontius Pilatus, yat əlliklər həm Israil həkliri birlixip, Sən məsihligən muqəddəs hizmətkaring Əysaqa qarxi qikip toplanoqanidi,

■ 28 xuning bilən küq-қudriting wə iradəng boyiqə Sən burunla nemining əməlgə axuruluxini bekitkən bolsang, ular xularni қiloqan. □

29 Əmdi i Pərwərdigar, ularning seliwatқан təhditlirini kərgəysən, қulliringni səz-kalamingni toluқ yürəklik bilən səzləp yətküzidiqan қiloqaysən; 30 kesəllərnı sakaytixqa қolungni uzitip, muqəddəs hizmətkaring Əysaning namida məjizilik alamətlər wə karamətlərnı yaratқaysən. ■

□ 4:25 «Sən Muqəddəs Roh bilən hizmətkaring boloqan Dawutning aqzi arқilik mundaq degənoqu ...» — bəzi kona kəqürülmilərdə «Muqəddəs Roh bilən» degən səz tepilmaydu.

■ 4:25 Zəb. 2:1. □ 4:26 «...Dunyadiki padixahlar səp tartip, əməldarlar yioqilixip, Pərwərdigar wə Uning Məsihi bilən qarxilixqa jəm boluxti» — (25-26-ayət) «Zəb.» 2:1-2.

■ 4:26 Zəb. 2:1, 2. ■ 4:27 Mat. 26:3; Mar. 14:1; Luқа 22:2; Yh. 11:47. □ 4:28 «küq-қudriting wə iradəng boyiqə...» — grek tilida: «қolung wə iradəng boyiqə...». «Sən burunla nemining əməlgə axuruluxini bekitkən bolsang, ular xularni қiloqan» — demək, muxu kixilərnıng Hudaqa wə Uning Məsihiqə qarxi intayin yaman niyiti bolsimu, ularning Əysani eltürüwətkənliki bəribir Huda Özining karamət pilanini əməlgə axurux üçün idi. ■ 4:30 Mar. 16:17.

³¹ Ularning duasi ayaqlaxkanda, ular turoqan yər təwrinip kətti. Ular həmmisi Mukəddəs Roḥka toldurulup, Hudaning söz-kalamini yürəklik sözləp yətküzüxkə baxlıdi.■

Etikadqilarning pul-mallirini ortaq kilixi

³² Top-top etikadqilar bir jan-bir dil, bir məksəttə idi. Heqkim özige təəlluk pul-melini «özümning» deməytti, bəlki həmmisige ortaq idi. ■ ³³ Rosullar zor küq-қudrət bilən Rəb Əysaning tirilgənlikige guwahlik berətti. Hudaning zor mehri-xəpkiti ularning həmmisining üstige kəndi. ³⁴ Ularning arisidikilərnin heqnemige həjiti qüxməytti. Qünki yər-zemin, əy-jay igidarlıri boləqanlar ularni setip, pulini elip kelip ³⁵ rosullarning ayioqi aldioqa qoyatti; andin hərkimning ehtiyajioqa karap təksim kilinatti.■

³⁶ Ularning iqidə Lawiy kəbilisidin boləqan, Sıprusta tuəquloqan Yüsüp isimlik birsi bar idi (rosullar uni Barnabas, yəni «Riəbətəndürgüqi oəul bala» dəp atioqan); □ ³⁷ uningmu bir parqə etizi bar idi; u xu yolda uni setip, pulini elip rosullarning ayioqi aldioqa tapxurdi.

■ 4:31 Ros. 16:26.

■ 4:32 Ros. 2:44; 1Pet. 3:8.

■ 4:35

Yəx. 58:7.

□ 4:36 «**ularning iqidə Lawiy kəbilisidin**

boləqan, Sıprusta tuəquloqan Yüsüp isimlik birsi bar idi... Barnabas.. dəp atioqan» — Barnabas Lawiylik boləqaqka, bəlkim ibadəthanida ixligənidi.

5

Ananiya bilən Safira

¹ Əmdi Ananiyas isimlik yənə bir adəmmu ayali Safira bilən bir parqə yerini satti. □ ² Ananiyas pulning bir qismini əzigə qaldurdi, yəni bir qismini elip kelip, rosullarning ayioqi aldioqa koydi. Ayalimu buningdin toluq həwərdar idi. □

³ Birak Petrus uningoa:

— Ananiyas, nemixka qəlbingni Xəytanning ilkiyə tapxurup, Muqəddəs Rohka yaloqan eytip, yər satqan pulning bir qismini əzünggə qaldurdung? □ ⁴ Yər setilmioqanda, seningki əməsmidi? Setiloqandin keyin, pulmu əz ihtiyaringda bolmamti? Xundak turukluk, nemixka qəlbingdə bu ixni niyət kilding? Sən insanlaroga əməs, bəlki Hudaoga yaloqan eytting! — dedi.

⁵ Ananiyas bu sözlərnı angliqan haman yikilip jan üzdi. Bu ixni angliquqilarnı kattik qorkunq basti. ⁶ Əmdi yax yigitlər ornidin turup jəsətni kepənləp, sirtka apirip dəpnə kildi.

□ **5:1 «Ananiyas isimlik yənə bir adəm...»** — «Ananiyas» bəlkim ibraniy tilidiki «Hananiya» degənnıng grek tilidiki xəkli boluxı mumkin. □ **5:2 «Ananiyas pulning bir qismini əzigə qaldurdi, yəni bir qismini elip kelip, rosullarning ayioqi aldioqa koydi. Ayalimu buningdin toluq həwərdar idi»** — bu ixka qarioqanda, ularning məqsiti əzlrining sehiylikini kəz-kəz kilip: «Mana biz baxqilaroga ohxax həmmə nərsimizni Hudaning yolioqa beoixliduk» degən bolsimu, lekin ular yər satqan pulning bir qismini yər satqan pulning həmmisi, dəp yaloqan eytkanidi. □ **5:3 «nemixka qəlbingni Xəytanning ilkiyə tapxurup,...?»** — grek tilida «nemixka Xəytan qəlbingni tolduroqanki...?» degən sözlər bilən ipadilinidu.

⁷ Təhminən üq saəttin keyin, *Ananiyasning* ayali kirip kəldi; birəq u boləqan wəqədin həwərsiz idi. ⁸ Petrus uningdin:

— Manga eytkin, silər yərni muxu puləqə sattinglarmu? — dəp soridi.

— Xundəq, muxunqilik puləqə sattuk, — dəp jawab bərđi u.

⁹ Petrus:

— Silər nemə üqün Mukəddəs Rohni sinaxka til biriktürdüqlər? Qara, eringni dəpnə kiliq kəlgənlərninq putliri ixik tüwidə turidu, ular senimu əketidu! — dedi.

¹⁰ Umu xuan uning ayaqliri aldiəqə yikilip, jan bərđi. Həliki yax yigitlər kirip, uning əlgənlikini kərđi; ular unimu elip bərip erining yenioqə dəpnə kildi. ¹¹ Pütün jamaətni, xundəqlə bu ixni angliəqlənlərninq hər birini qattik qərkunq basti.

Rosullar kərsətkən məjizilər

¹² Rosullərninq qoli arkilik həlk iqidə nuroqun məjizilik əlamətlər wə karamətlər kərsitildi. (Barliq *etikədqilər* bir niyəttə bolup ibadəthanidiki «Sulayman pexaywini»da daim jəm bolatti. ■ ¹³ Birəq baxka kixilər ularəqə qoxuluxka jür'ət kiləlməytti; əmma halayik ularni intayin hərmətləytti. ¹⁴ Xundəktimu, etikədqilər barəqanseri kəpiyip, həm ərlər həm ayallar top-top bolup Rəbgə qoxuləqili turdi). ¹⁵ Xuning bilən kixilər həttə Petrus ətöp ketiwatqanda həqbolmioqanda uning sayisi bolsimu üstigə qüxsun dəp, kesəllərnini

■ 5:12 Mar. 16:17; Ros. 2:43.

koqilaroqa elip qikip kerpə wə zəbillərgə yatquzup qoyatti.

¹⁶ Yənə top-top kixilər Yerusalem ətrapidiki xəhər-yezilardin kesəllərnı wə napak rohlar qaplixıwaloqan kixilərnı elip kelətti. Ularning həmmisi saqiyip qaytixatti.■

Rosullarning ziyankəxlıkkə uqrxı

¹⁷ Bax kahın wə uning tərəpdarliri, yəni Sadukiy məzhəpidikilər kozoqilip bu ixlaroqa oqəzəplinip,

¹⁸ rosullarnı tutqun qilip, kamaqhanoqa kamidi.

□ ¹⁹ Lekin xu keqə, Rəbning bir pərixtsi kamaqhanining dərwezilirini eqip, rosullarnı elip qikip, ularoqa:■

²⁰ — Silər ibadəthana hoqlısiqə kirip, halayıqqa bu həyatlık toqrisidiki həmmə səzlərnı jakarlanglar — dəp tapilidi.

²¹ Rosullar bu səznı anglap, tang atqanda ibadəthana hoqlısiqə kirip, kixilərgə təlim berıxkə baxlıdi.

Bax kahın wə uning tərəpdarliri kəlgəndə, aliy kengəxmıdikilər wə Israillarning barlık aqsakallirini jəm boluxqa qakirdi. Andin *rosullarnı* elip kəlsun dəp kamaqhanoqa adəm əwətti. ²² Lekin sipahlar zindanoqa yetip baroqanda, rosullarning u yərdə yoqlukını bayqap qaytip berip, kengəxmıdikilərgə:

■ **5:16** Mar. 16:17; Ros. 8:7; 16:18; 19:12.

□ **5:18**

«**rosullarnı tutqun qilip, kamaqhanoqa kamidi**» — muxu yərdiki «kamaqhana» grek tilida «ammiwiy türmə» degən səz bilən ipadilinidu. ■ **5:19** Ros. 12:7; 16:26.

23 — Biz barsak, zindan mähkäm taqaklik turuptu, qarawullarmu dәрwazilirida kәzәttә turuptu. Lekin dәрwazilarni eqip qarisaq, iqidә birmu adәm yok! — dәp mәlumat bәrdi.

24 Bu hәwәrni angliqan ibadәthanidiki *mәs'ul* kahin hәм qarawullarning baxliki wә bax kahinlar: — «Әmdi bu ix zadi qandaq bolup ketәr?» deyixip alaqzadilikkә qәmdi. 25 Dәl xu qaqda, bir kixi kirip:

— Qaranglar, silәр zindanoqa kamioqan adәmlәр ibadәthana hoylisida turup halayiqqa tәlim beriwatidiqu! — dәp hәwәр kildi.

26 Buning bilән, hәliki qarawullar baxliki sipahlini baxlap berip, *rosullarni* elip kәldi. Biraq ular halayiq bizni qalma-kesäk kilixi mumkin dәp qorkup, ularoqa zorluk ixlәtmidi. ■

27 Ular *rosullarni* elip kәlgәndin keyin, ularni kengәxmidikilәр aldida turoqzdi. Bax kahin ularni soraq kilip:

28 — Biz әsli silәrni bu namda kixilәrgә tәlim bәrmәnglar, dәp qattiq agahlanduroqaniduk. Lekin mana, silәр yәнә xu tәliminglar bilән pütkül Yerusalemni qaplidinglar hәmdә bu kixining qan kәrzini bizgә artmaqqi boluwatisilәр! — dedi. □ ■

29 Lekin Petrus wә *baxqa* rosullar jawab berip mundaq dedi:

— Insanоqa әmәs, Hudaоqa itaәt kilix keräk! ■

30 Silәр tutup yaqraqqa esip öltürgән Әysani,

■ 5:26 Mat. 21:26; Ros. 4:21. □ 5:28 «silәр...bu kixining qan kәrzini bizgә artmaqqi boluwatisilәр!» — kizik ix xuki, Yәhudiy aqsakallirining tili «Әysa» deyixkә qәt'iy barmaydu.

■ 5:28 Ros. 4:18. ■ 5:29 Ros. 4:19.

ata-bowimizning Hudasi tirildürdi. □ ■ 31 Huda Israil h lkini towa kılixka w  gunahlirining k q r lixik  muy ss r k lix  q n, uni uluqlap Yet kqi həm Kutkuzoquqi s pitid   zining ong yenioqa k t r p olturozdi. ■ 32 Biz bu ixlaroqa guwahqilarmiz; xundakla Huda  zig  ita t k iloquqilaroqa ata k iloqan Muk dd s Rohmu bu ixlaroqa guwahqidur.■

33 Ular bu s zl rni anglap k lbig  sanjiloqand k bolup *rosullarni*  lt r xk  m slih tl xti.

34 Lekin kengəxmə iqid  p t n həlkning h rmitig  sazawər boloqan P rsiy m zh pidiki Gamaliy l isimlik bir Təwrat  limasi bar idi. U ornidin turup:

— Ularni bird m sirtka qikirip turunglar, — d p buyrudi.

35 Andin u *keng xmidikilerg * mundak dedi:

—  y Israillar, sil r bu kixil rni bir t r p k lixta  z nglaroqa ehtiyat k linglar! 36 Ilgiri, həliki T wdas isimlik  zini qong tutup otturioqa qikqanidi. Uningoqa təhminən t t yüz ad m k oxuldi. Birak u  zi  lt r ldi w  barlik  g xk qiliri tarkilip ketip, uning ixi yokka qikti.

□ ■ 37 Andin keyin nopus tizimlax k nliRID , Galiliy lik Y hudamu bax k t r p qikip, bir top kixini toplap  zig   g xt rg n. Umu

□ 5:30 «...yaoaqka esip  lt rg n  ysa» — grek tilida «...d r hk  esip  lt rg n  ysa». ■ 5:30 Kan. 21:23; Ros. 3:15; 10:39; 13:29; 1Pet. 2:24. ■ 5:31 Ros. 2:33; 3:15; Fil. 2:9. ■ 5:32 Y . 15:27; Ros. 2:4. □ 5:36 «birak u  zi  lt r ldi...» — «u ...  lt r ldi» — x bh sizki, u rimlik k ql r təripidin  lt r ldi. T wdasning isyani Rim imperiy sig  qarxi boluqan bolsa ker k. ■ 5:36 Ros. 21:38.

yokitilip, barlik əgəxküqilirimu tarkitiwetilgən. ³⁸ Əmdi silərgə nəsihətim xuki: Bu kixilər bilən karinglar bolmisan! Ularni ihtiyarioqa koyup beringlar. Qünki əgər bu ekim yaki bu ix pəkət insandin kəlgən bolsa, jəzmən yokka qikidu. ■ ³⁹ Lekin əgər Hudadin bolsa, silər ularni yokitalmaysilər! Hətta özünqlar Hudaoqa hujum kiloquqilar bolup qikisilər! ■ ⁴⁰ Aliy kengəxmidikikilər nəsihətni qobul kildi; ular rosullarni qakirtip kirip, ularni kamqilitip, ularoqa hərgiz Əysaning namida səzliməslikni agahlandurdi. Andin ularni koyup bərdi. ⁴¹ Rosullar əmdi kengəxmining otturisidin qikip, əzlrining mubarək nam üçün horluk azabi qekixkə layik kərləngənlikidin xadlandi. □ ■ ⁴² Ular yənila hər küni ibadəthana həylisida wə əymu-əy berip təlim berixtin wə «Əysa — Məsihdur!» degən hux həwərnə jakarlaxtin həq tohtimidi.□

6

Jamaətning əməliy hizmətlirigə tallanoqan yəttə kixi

■ **5:38** Pənd. 21:30; Yəx. 8:10; Mat. 15:13. ■ **5:39** Ros. 9:5; 23:9. □ **5:41** «.. **əzlrining mubarək nam üçün horluk azabi qekixkə layik kərləngənlikidin xadlandi**» — muxu yərdə «mubarək nam» grek tilida pəkət «nam» degən bilənla ipadilinidu. Qünki xu qəqdiki etiqadqilar üçün pütkül dunyada pəkət birla «nam», yəni Əysaning nami məwjut idi. ■ **5:41** Mat. 5:12. □ **5:42** «**wə «Əysa — Məsihdur!» degən hux həwərnə jakarlax...**» — yaki «wə hux həwər boləqan Əysa Məsihni jakarlax...».

¹ Xu künlərdə, muhlislarning sani baroqanseri kəpiyip, grekqə səzləydiqan Yəhudiylar yərlik ibraniy kərindaxlaroqə: — Kündilik ozuq-tülük təksim kılınıxta arimizdiki tul ayallar etibaroqə elinmidi, dəp narazilik bildürüxti. □ ² Xunga, on ikkiylən pütkül muhlislarni qaqirip yioqip, ularoqə mundak dedi:

— Bizning Hudaning səz-kalamini yətküzüx hizmitini taxlap qoyup, ozuq-tülük təksim kılın bilən bolup ketiximiz toqra bolmaydu. □ ■

³ Xuning üqün, i kərindaxlar, aranglardiki nam-abruyi bar, Mukəddəs Rohqa wə danalikka toloqan yəttə kixini iloqap tallanglar, wə biz ularni bu ixka məs’ul kılımiz. ■ ⁴ Biz bolsak, özimizni dua kılın wə səz-kalamning hizmitidə boluxka beqixlaymiz.

⁵ Bu məslihət halayıqning həmmisini hux kildi. Xuning bilən ular iman-ixənqkə wə rohqa toloqan Istipan isimlik bir adəmni tallidi, wə yənə Filip, Prokorus, Nikanor, Timon, Parmenas həmdə burun Təwrat etikadioqə kirgən Antakyalıq Nikolasni tallap, ■ ⁶ ularni rosullarning aldiqə elip qıkti. Rosullar ularning *bu hizmətni kılını üqün* qollirini ularning üstigə təgküzüp

□ **6:1** «grekqə səzləydiqan Yəhudiylar» — grek tilida «grekləxtürülgənlər». «yərlik ibraniy kərindaxlar» — demək, ibraniy tilida səzləydiqan etikadqılar. □ **6:2**

«ozuq-tülük təksim kılın bilən bolup ketiximiz toqra bolmaydu» — «ozuq-tülük təksim kılın» grek tilida «dastihanlarda kütüx» degən səz bilən ipadilinidu. ■ **6:2** Mis. 18:17. ■ **6:3**

Qan. 1:13; Ros. 1:21; 16:2; 1Tim. 3:7. ■ **6:5** Ros. 11:24; 21:8.

turup, dua qilixti. □ ■

⁷ Wə Hudaning söz-kalami dawamlıq tarkaldi; Yerusalemdiki muhlislarning sanımu barqanseri zor dərjide köpəydi. Nuroqun kaħinlarmu *Məsiħ*, etikadioqa itaət qilixka kirixiwatatti. □ ■

Istipanning tutkun kılınixi

⁸ Wə Istipan *Hudaning* meħir-xəpkıti wə küq-қudritigə toloqan bolup, həlk iqidə karamətlər wə zor meħizilik alamətlərni kərsətti. ⁹ Biraқ «Kulluktin qıkkān hərlər» dəp ataloqan sin-agogtiki bəzilər, yəni Kurini wə Iskəndəriyə xəhərliri wə Kilikiyə həm Asiya əlkilliridin kəlgən bəzi *Yəħudiyılar* Istipanqə qarxi qıqip, uning bilən munazirə qilixka baxlıdı. ¹⁰ Lekin ular u söz kılqanda uningda bolqan danalıq wə rohka taқabil turuxka amalsız qaldı. ■ ¹¹ Buning bilən ular bəzi adəmlərning aqzini maylap: — Biz bu adəmnıng Musa wə Hudaqə karita kupurluқ səzligənlıkını anglıduқ, — degənni ularning aqziqə saldı. ■

□ **6:6** «*Istipan isimlik bir adəm... yənə Filip, Prokorus, Nikanor, Timon, Parmenas həmdə burun Təwrat etikadioqa kirqən Antakyalıq Nikolasni tallap, ularni rosullarning aldioqa elip qıkti*» — kizik yeri xuki, tallanqanlarning həmmisining isimliridin «grekləxkən Yəħudiyılar» ikənliki bilinip turatti. ■ **6:6** Ros. 1:23; 8:17; 13:3; 1Tim. 4:14; 5:22; 2Tim. 1:6. □ **6:7** «*Nuroqun kaħinlarmu Məsiħ etikadioqa itaət qilixka kirixiwatatti*» — «Məsiħ etikadioqa» grek tilida pəkət «etikadka» deyilidu. ■ **6:7** Ros. 19:20. ■ **6:10** Mis. 4:12; Yəx. 54:17; Luқа 21:15. ■ **6:11** Mat. 26:59.

12 Ular muxundak kılıp halayıknı, aksakallarnı wə Təwrat ustazlırını kútratti; andin Istipanning aldini tosup uni tutkun kılıp, aliy kengəxmıgə elip bardı. 13 Ular sahta guwahqılarnı otturıoqa qıkırıp mundak degúzdi: — Bu adəm bu mukəddəs jayoqa wə Təwrat qanunıoqa qarxi sözlərnı kılıxtin tohtımaydu. □ 14 Qünki biz unıng həlıki Nasarətlık Əysa toqruluk: «U bu jaynı wəyran kılıdu wə Musa pəyoqəmbər bizgə tapxuroqan ən'əniwi qaidə-yosunlırımıznı əzgərtıdu!» degənlikını anglıdu. □

15 Kengəxmıdə olturoqanlarınıng həmmısı Istıpanoqa kəz tikıp qarıoqınıda, unıng qırayınıng pərixtnıngkidək parkırak ikənlikını kərdı.

7

Istipanning guwahlıkı

¹ Bax kahın Istıpandin:

— Bularnıng eytkanlırı rastmu? — dəp sorıdı.

² Istıpan mundak jawab bərdı:

— Kərındaxlar wə ata-bowılar, səzümgə kulak selınglar! Atımız İbrahım tehi Mesopotamiyə rayonıda turuwatkanda, yəni Həran xəhırıgə kəqüp makanlıxıxtin ilgırı, xan-xərəpning İgısı

□ 6:13 «bu adəm bu mukəddəs jayoqa wə Təwrat qanunıoqa qarxi sözlərnı kılıxtin tohtımaydu» — «mukəddəs jay» ibadəthanını kərsıtu. □ 6:14 «U bu jaynı wəyran kılıdu» — «bu jay» bəlkım mukəddəs ibadəthanını kərsıtu (12-ayətnı kərüng).

Huda uningõa ayan bolup: ³ «Sən öz yurtung wə uruk-jəmətingdin ayrilip qikip, Mən sanga kərsitidioqan zeminoq̄a baroq̄in» degənidi. ■

⁴ Buning bilən u Kaldiylərnin zeminini taxlap, Həran xəh̄irigə berip olturak̄laxti. Atisi əlgəndin keyin, Huda uni bu zeminoq̄a, yəni silər həzir turuwatqan zeminoq̄a yətkəp kəldi. □

⁵ U waq̄itta, *Huda* uningõa bu zemindin miras bərmidi, hətta uningka təwə put qoyoq̄udəkmu bir yər bərmigənidi. Gərqə u tehiqə pərzənt kərmigən bolsimu, *Huda* bu zeminni uningõa wə uning nəsligə igiliki bolux üq̄ün berixkə wədə kildi. ■

⁶ Andin Huda uningõa mundak dedi: «Sening nəsiliring yaq̄a yurtta musapir bolup turidu, xu yurttikilər ularni qul q̄ilip tət yüz yil horlaydu. ■ ⁷ Birak̄ ularni qulluq̄qa saloq̄an əlni jazalaymən», dedi Huda, «wə uningdin keyin, *nəsiliring* u yərdin qikip, bu yərdə Mening ibadət-hizmitimdə bolidu». □ ■

⁸ Keyin Huda İbrahim bilən bəlgisi hətnə boloq̄an əhdini tüzgən, xuning bilən İshak̄ uningdin tərəldi; *İbrahim* uni səkkizinqi küni hətnə kildi; xundak̄ q̄ilip İshak̄tin Yaqup *tərəldi*, Yaquptin on

■ 7:3 Yar. 12:1. □ 7:4 «**buning bilən u Kaldiylərnin zeminini taxlap,...**» — «Kaldiyiliklərnin zemini» «Uz» degən yurtni kərsitidu («Yar.» 11:31, 12:1ni kəring). ■ 7:5 Yar. 12:7; 13:15. ■ 7:6 Yar. 15:13-14, 16; Mis. 12:40; Gal. 3:17. □ 7:7

«**...birak̄ ularni qulluq̄qa saloq̄an əlni jazalaymən... wə uningdin keyin, nəsiliring u yərdin qikip, bu yərdə Mening ibadət-hizmitimdə bolidu**» — «Yar.» 15:13-14. ■ 7:7 Yar. 15:16; Mis. 3:12.

ikki «kəbilə atisi» *tərəldi*. □ ■

⁹ Keyin, «kəbilə atiliri» inisi Yüsüpkə həsət kilip, uni Misiroqa kullukqa setiwətti. Lekin Huda uning bilən billə bolup, □ ■ ¹⁰ uni barliq jəbir-japalardin kutkuzup, uni Misir padixahı Pirəwnning nəziridə iltipatka igə kilip, uningə danixmənlik ata kildi. Padixah uni Misiroqa bax wəzir, ordisoqa bax oqoidar kildi. ■ ¹¹ Keyin, eoır aqarqilik pütkül Misir wə Kanaan yərlirini besip, zor kiyinqilik boldi. Ata-bowilirimiz ozuk-tülük tapalmidi. ■ ¹² Yakup əmdi Misirda axlik barlikini angliqan bolup, *ooqullirini*, yəni ata-bowilirimizni u yərgə birinqi kətim əwətti.

□ ■ ¹³ Ikkinqi kətim barqanda, Yüsüp akilirioqa əzini axkarilidi. Xuning bilən Yüsüpning jəmətidikilər Pirəwn padixahqa məlum boldi.

□ ■ ¹⁴ Andin Yüsüp atisi Yakupning aldioqa həwər yətküzüp, uni pütün ailə-jəməti bilən,

□ **7:8 «Keyin Huda İbrahim bilən bəlgisi hətnə bolqan əhdini tüzgən...»** — «Yar.» 17:10-14. **«on ikki «kəbilə atisi»**

— İsrail həlqining on ikki kəbilisining əjdadlirini kərsitidu.

■ **7:8** Yar. 21:2; 25:24; 29:32; 30:5; 35:23.

□ **7:9 «keyin, «kəbilə atiliri» inisi Yüsüpkə həsət kilip, uni Misiroqa kullukqa setiwətti. Lekin Huda uning bilən billə bolup, ...»**

— xu waqıtta «kəbilə atiliri» (Yüsüptin baxqa) onəylən idi. Muxu wəkəni «Yar.» 37-babtin kəring.

■ **7:9** Yar. 37:4,28; Zəb. 105:17.

■ **7:10** Yar. 41:40.

■ **7:11** Yar. 41:54; Zəb. 105:16.

□ **7:12 «Yakup əmdi Misirda axlik barlikini angliqan bolup, ... ata-bowilirimizni u yərgə birinqi kətim əwətti»** — «birinqi kətim əwətti» — birinqi kətim ular ukisi Yüsüpni toniyalmidi (on nəqqə yil etkənidi). «Yar.» 42-babni kəring.

■ **7:12** Yar. 42:1.

□ **7:13 «Ikkinqi kətim barqanda, Yüsüp akilirioqa əzini axkarilidi»** — «Yar.» 43-45-babni kəring.

■ **7:13** Yar. 45:4.

jəmiy yətmix bəx kixini Misiroqə əzigə qaqirdi. □

¹⁵ Xuning bilən Yaqup Misiroqə qüxti wə xu yərdə əldi; keyin *uningdin boləqan* ata-bowilirimizmu xu yərdə əldi. ■ ¹⁶ Ularning jəsətliri

keyin Xəkəm xəhirigə qayturulup, İbrahım burun Həmorning oqulliridin məlum puləqə setiwələqan, Xəkəmdiki bir yərlikkə qoyuldi. □ ■

¹⁷ Ləkin Huda İbrahımoqə əsli kıləqan wəding wakti yəqinlaxkanda, Misirda turuwatqan *İsrail* həlkining nopusi heli kəpəygənidi. □ ■ ¹⁸ U

wakıtta, Yüsüptin həwiri bolmioqan yengi bir padixah Misirda təhtkə qıkti. ■ ¹⁹ Bu padixah

qowmimizəqə hiylə-mikirlər bilən muamilə kılıp, ata-bowilirimizni ezip horlidi, hətta ularni öz bowaklırini həyat qaldurmaslıqı üqün taxliwetixkə məjbur kıldi. ²⁰ Musa mana

xu qaqılarda tuquloqanidi. U Hudaning aldida alahidə yekimlik bala bolup, atisining əyidə üq ay bekildi. □ ■ ²¹ Keyin u sirtkə qoyup

□ **7:14** «**Andin Yüsüp atisi Yaqupning aldioqə həwər yətküzüp,... Misiroqə əzigə qaqirdi**» — «Yar.» 46-babni kəring. ■ **7:15** Yar. 46:5; 49:33. □ **7:16** «**ularning jəsətliri keyin ... Xəkəmdiki bir yərlikkə qoyuldi**» —

«Yar.» 49:29-32ni kəring. İstipan muxu yərdə bu ixlarning təpsilatlırini bək kışkartiwetidu. ■ **7:16** Yar. 23:16; 50:13; Mis. 13:19; Yə. 24:32. □ **7:17** «**Huda İbrahımoqə əsli kıləqan wəding wakti yəqinlaxkanda...**» — «Huda kıləqan wədə» bolsa Hudaning «Sening nəsiliring u yərdin qıqıp, bu yərdə Mening ibadət-hizmitimdə bolidu» degən wədisi (7-ayətni kəring). ■ **7:17** Mis. 1:7; Zəb. 105:24. ■ **7:18** Mis. 1:8

□ **7:20** «**Musa...Hudaning aldida alahidə yekimlik bala...**» — Musaning rohij yəhəttiki bəzibir alahidilikini kərsitidu («Mis» 2:2). ■ **7:20** Mis. 2:2; 6:19; Qəl. 26:59; 1Tar. 23:13; İbr. 11:23.

qoyuloqanda, Pirəwnning kizi uni *sudin* elip, öz oqli kılıp qong kildi. □ ²² Musa Misirliklarning barlik bilim-həkmiti bilən tərbiyilinip, sözdə wə əməldə intayin qabiliyətlik adəm bolup qikti.

²³ Lekin uning tuquloqiniqə kirik yil toxkanda, öz qerindaxliri bolqan Israillarning halioqə yetix niyitigə kəldi. □ ■ ²⁴ U ulardin birining uwal kılınip bozək kılınıwatkanlıkını kərüp, uni qooqdap, harlanqan kixi uqun intikam elip harliqıqi Misirlikni ɵltürdi. ²⁵ Qunki u öz qerindaxlirini: — Huda mening qolum arqilik bizgə qutkuzux yolını aqқан dəp quxinidiqı, dəp oyliqanıdi. Lekin ular buni quxənmidi.

²⁶ Ətisi, Musa ularning arisidiki bir urux-jedəlni kərüp, arisioqə kirip yaraxturməqı bolup: Silər qerindax turup, nemixkə bir-biringlarqə yolsizlik kiliwatisilər? — dedi.

²⁷ Birəq qerindixini yolsiz bozək kılıqan kixi uni qətkə ittiriwetip: — Kim seni bizgə bax həm sorəqı bolsun dəptu?! ■ ²⁸ Menimu tünügünki Misirlikni ɵltürgəndək ɵltürməqımusən? — dedi. ■ ²⁹ Musa bu səzni anglap qorqup, Misirdin qeqip Midiyan zeminiqə berip, u yərdə

□ **7:21 «Keyin u sirtka qoyup qoyuloqanda...»** — muxu yərdiki «sirtka qoyup qoyux» degən ibarə 19-ayəttə: (hayat qaldurmasliki uqun) «**taxliwetix**» dəp tərjimə kılınıdu. Əmma Musaning ata-anisning bowəqkə (Musaqə) bolqan barlik muamilisi, jümlidin «sirtka qoyux»i iman-ixəng bilən boldi. «Ibr.» 11:23ni , «Mis.» 2-babni kərüng. «**Pirəwnning kizi uni sudin elip...**» — «Mis.» 2-babni kərüng. □ **7:23 «öz qerindaxliri bolqan Israillarning halioqə yetix...»** — grek tilida «öz qerindaxliri bolqan Israillarni yoqlax...». ■ **7:23** Mis. 2:11-15. ■ **7:27** Mat. 21:23; Ros. 7:35; 4:7. ■ **7:28** Mis. 2:14.

musapir bolup turup qaldi. U xu yərdə ikki oşul pərzənt kərđi.□

³⁰ Kırık yıl toxkandin keyin, Sinay teşining yenidiki qəldə, kəyüwatқан bir qatқallıқning ot yalkunida bir pərixte uningəa kəründi.

■ ³¹ Bu օayibanə kərünüxnı kergən Musa uningəa intayin həyran bolup qaldi; buning kandaқ ix ikənlikini biləy dəp yekınraq barəanda Pərwərdigarning awazi anglinip:

³² «Mən sening ata-bowiliringning Hudasi, yəni İbrahim, İshak wə Yakupning Hudasidurmən» dedi. Musa qorkunqta titrəp, qaraxkimu jür'ət kılalmidi.

■ ³³ Pərwərdigar uningəa yənə: — Ayiօingni seliwət; qünki sən turuwatқан yər muқəddəstur.

■ ³⁴ Mən dərһəkiqət Misirda turuwatқан һəlkimning harliniwatқанlikini kərdüm, ularning nalə-pəryadlırini anglidim. Xunga mən ularni elip qıkkili qüxtüm. Əmdi barəin, mən seni Misiroğa əwətəy!» dedi.■

³⁵ Mana һəliki kixilər: «Kim seni bizgə bax һəm soraqı bolsun dəptu!?» dəp rət kıləan dəl muxu Musani, Huda uningəa qatқallıqta kərüngən pərixtining kəli bilən İsrailarəa һəm bax һəm kutkuzoquqi boluxқа əwətti. ³⁶ Ənə xu Musa һəlkкə yetəқqilik

□ **7:29** «Musa bu səzni anglap qorkup, Misirdin kecip Midiyan zeminiəa berip,..» — uning qorkıdiəanlikining səwəbi Misirlikning օltürүlgənlikining axkarılanəanliki boluxı kerək. Lekin ahirda uning Misirni taxlap ketixi qorkunqtin əməs, bəlki imandin idi (yənə «Mis.» 2-babni, «Ibr.» 11:27ni kərüng). ■ **7:30** Mis. 3:2 ■ **7:32** Mis. 3:6; Mat. 22:32; Ibr. 11:16. ■ **7:33** Mis. 3:5, 7, 8, 10; Yə. 5:15. ■ **7:34** Mis. 3:2-10.

kilip, ularni *Misirdin* qikardi hëmdë Misir zeminida, Kizil dengizning boyida wë kirik yilni ötküzgän qëldë karamëtlëрни wë möjizilik alamëtlëрни kërsëtti. □ ■ 37 Ənë xu Musa özi Israillaröqä: «Huda kerindaxliringlar arisidin manga ohxax bir pëyoqëmbëрни tiklëydu» degënidü. □ ■ 38 Qël-bayawandiki jamaëtkë hëmrah bolöqan, Sinay teöqida özigë söz kilöqan përixte bilën billë bolöqan, ata-bowilirimiz bilën billë bolöqan hëmrah dël ənë xu idi; hayatlik bëhx yëtküzidiöqan wëhiylëрни bizgë yëtküzüx üqün köbul kilöquqi bolöqan dël ənë xu idi; ■ 39 xundak bolsimu, ata-bowilirimiz uningöqä itaët kilixni halimay, uni qëtkë këqip, kënglidë Misiroqä kaytixni arzu kildi; 40 xunga ular Hërunöqä: — «Bizgë yol baxlaydiöqan ilahlarni yasap bërgin! Qünki bizni Misir zeminidin elip qikқан heliki Musaning nemë bolup këtkënlëkini bilëlmiduk» dedi. □ ■ 41 Xuning bilën xu

□ 7:36 «...xu Musa hëlkqë yetëkqilik kilip, ularni Misirdin qikardi hëmdë Misir zeminida, Kizil dengizning boyida wë kirik yilni ötküzgän qëldë karamëtlëрни wë möjizilik alamëtlëрни kërsëtti» — bu ixlar «Misirdin qikix» hëm «Qël-bayawandiki sëpër»diki uluq temadur. ■ 7:36 Mis. 7; 8; 9; 10; 11; 13; 14; 16:1; Qan. 1:3. □ 7:37 «Huda kerindaxliringlar arisidin manga ohxax bir pëyoqëmbëрни tiklëydu» — «Qan.» 18:15. ■ 7:37 Qan. 18:15,18; Yh. 1:46; Ros. 3:22; Mat. 17:5. ■ 7:38 Mis. 19:3; Gal. 3:19.

□ 7:40 «xunga ular Hërunöqä...» — Hërun Musaning akisi. «xunga halayiq Hërunöqä: — «Bizgë yol baxlaydiöqan ilahlarni yasap bërgin! Qünki bizni Misir zeminidin elip qikқан heliki Musaning nemë bolup këtkënlëkini bilëlmiduk» dedi» — bu wëqë Musa pëyoqëmbër Sinay teöqidin tehi qüxmigän waqitta bolöqanidi («Mis.» 32-bab). ■ 7:40 Mis. 32:1,23.

künlärdä ular mozay xäklidä bir but yasap, bu məbudқа atap kurbanlıқ sundi. Xundaq kılıp ular öz kolliri bilən yasioqan bir nərsini huxal-huramlıқ bilən təbrikləxkə kirixti. ⁴² Ləkin Huda ulardin yüzini ərüp, ularni asmandiki yultuz qoxunliriqqa qokunuxқа qoyup bərdi. Xuning bilən pəyoqəmbərlərninğ mukəddəs yazmisida pütülgədək, *Huda ularni mundaq əyiblid*: —

«Silər qəl-bayawanda boləqan kirik yil jəryanida kıləqan kurbanlıқ-hədiyələrni həkikətən Manga elip kəlgənmusilər, i Israil jəməti?

■ ⁴³ Bərħək, silər qokunux üqün yasioqan məbudlar, yəni «Molok»ning qediri həm butung boləqan «Rəmfan»ning yultuz bəlgisini kətürüp mangdinglar; əmdi Mən silərni əsir kılıp Babildin yirakқа sürgün kıldurimən». □ ■

⁴⁴ Ata-bowilirimiz qəldin kəzgən waқtida, «həküm-guwahlıқ» qediri ularning otturisida tikləngənidi; u dəl Musaqqa səz-kalam Yətküzgüqining buyruqinidək, kərsitilgən ərnek boyiqə yasaləqanidi. □ ■ ⁴⁵ Xu ibadət qedirini ata-bowilirimiz ilgiridikilərdinmu igidarqılıqqa tapxurup, Yəxuaning

■ 7:42 Am. 5:25. □ 7:43 «... Bərħək, silər qokunux üqün yasioqan məbudlar, yəni «Molok»ning qediri həm butung boləqan «Rəmfan»ning yultuz bəlgisini kətürüp mangdinglar; əmdi Mən silərni əsir kılıp Babildin yirakқа sürgün kıldurimən» — «Am.» 5:25-27. ■ 7:43 Am. 5:26,27.

□ 7:44 ««həküm-guwahlıқ» qediri» — yəni «ibadət qediri»; «Mis.» 16:34 wə izahətini kərüng. «u dəl Musaqqa səz-kalam Yətküzgüqining buyruqinidək, kərsitilgən ərnek boyiqə yasaləqanidi» — «səz-kalam Yətküzgüq» — Hudaning Əzi, əlwəttə. ■ 7:44 Mis. 25:40; Ibr. 8:5.

yetakqilikidə, Huda ularning aldidila qoʻshilgan əllarning zeminlirini besiwaloqinida, uni bu yergə elip kəlgən; qədir xundakla *padixah*, Dawutning zamaniotiqə turoqan. □ ■ 46 Dawut Hudaning xapaitigə erixip, Yaqupning Hudasi üqün bir muqim makan selixka ijazət soriqan. □ ■ 47 Birak keyin, *Huda* üqün ibadəthana saloqan *Dawut əməs*, əməliyəttə Sulayman boldi. □ ■ 48 Həlbuki, Həmmidin Aliy Boloquqi insanning kolliri bilən yasiloqan makanlarda turmaydu; huddi pəyoqəmbər mundak deginidək: —■

49 «Asmanlar Mening təhtim, Zemin bolsa ayaqlirimoqa təhtipərdur, Əmdi Manga qandak əy-imarət yasimakqisilər? Manga qandak yər aramgaq bolalaydu?■

50 Bularning həmmisini Mening qolum yaratqan əməsmidi?»□ ■

□ 7:45 «**keyin Yəxuaning yetakqilikidə...**» —Yəni Yəxua pəyoqəmbərnin yetakqilikidə. ■ 7:45 Yə. 3:14. □ 7:46

«**Yaqupning Hudasi üqün bir muqim makan selixka ijazət soriqan**» — grek tilida «Yaqupning Hudasi üqün bir muqim makan tepixka ijazət soriqan» («2Sam.» 7-babni kəring).

■ 7:46 1Sam. 16:1; 2Sam. 7:2; 1Tar. 17:1; Zəb. 89:19-21; 132:5; Ros. 13:22. □ 7:47

«**Birak keyin, Huda üqün ibadəthana saloqan Dawut əməs, əməliyəttə Sulayman boldi**» — «1Pad.» 5-6-babni kəring. ■ 7:47 1Pad. 6:1; 1Tar. 17:12.

■ 7:48 1Pad. 8:27; Ros. 17:24. ■ 7:49 2Tar. 6:33; Yəx. 66:1, 2; Mat. 5:34; 23:22. □ 7:50

«**Asmanlar mening təhtim, zemin bolsa ayaqlirimoqa təhtipərdur, əmdi Manga qandak əy-imarət yasimakqisilər? Manga qandak yər aramgaq bolalaydu? Bularning həmmisini Mening qolum yaratqan əməsmidi?**» — «Yəx.» 66:1-2.

■ 7:50 Yəx. 66:1-2; Yar. 1:4.

51 — Əy, boyni kattik, yürüki wə kuliği hətnisiz bolıqanlar! Silər Muxəddəs Roh bilən daim qarxilixisilər; silər ata-bowiliringlar nemə kılqan bolsa, xuni ohxax kiliwatisilər!

■ 52 Pəyqəmbərlərdin zadi kaysisiqə ata-bowiliringlar ziyankəxlik kılıp baqmıqan? Xundak kılıp ular «Həkkaniy Bolıquci»ning kelidıqanlıkini aldin jakarliqıquqılarni öltürüxkən. Əmdi u əzi hazır kəlgəndə, silər uningqə satk unluk kılquci wə katil bolup qıktinglar, □

53 I silər Təwrat qanunini pərixtilərnıng əmri-tapılıqanliri bilən tapxuruwelip turup, uningqə əməl kilmıquqılar!»■

Istipanning qalma-kesək kılınixi

54 *Istipanning* bu səzlrini anglıqan *aliy kengəxmıdikilər* yürükigə *hənjər* sanjılqandək bolup, uningqə qıxlirini qıquurlatti. 55 Ləkin u bolsa Muxəddəs Rohqə tolıqan, kəzlrini kəkkə tikip, Hudaning julasini, xundakla uning ong yenida Əysaning turoqanlıkini kərüp, 56 — Qaranglar! Asmanlar eqilip, İnsan'oolining Hudaning ong yenida turoqanlıkini kərüwatimən! — dedi.

57 Ular buningqə kulaklırini kolliri bilən etiwelip, awazini kattik kətürüp warkırixip

■ 7:51 Nəh. 9:16,17; Yər. 6:1.

□ 7:52 «xundak kılıp ular «Həkkaniy Bolıquci»ning kelidıqanlıkini aldin jakarliqıquqılarni öltürüxkən. Əmdi u əzi hazır kəlgəndə, silər uningqə satk unluk kılquci wə katil bolup qıktinglar,...»

— «Həkkaniy Bolıquci» Əysani kərsitidu. ■ 7:53 Mis. 19:3; 24:3; Yh. 7:19; Gal. 3:19; İbr. 2:2.

birlikdə uningə yopurulup keliwidi, ⁵⁸ uni xəhərning sirtioğa ittirip qıqirip, qalma-kesək kılıxka baxlıdı. *Uni ərz qiloğan guwahqılar uni qalma-kesək kılıxtin awwal qapanlirini Saul isimlik bir yaxning puti aldida koyup koyuxti.*

□ ■ ⁵⁹ Ular Istipanni qalma-kesək qiloğınida u:
— I Rəb Əysa, mening rohimni qobul qiloqaysən!
— dəp nida kıldı.■

⁶⁰ Andin u tizlinip turup qattıq awaz bilən:
— I Rəb, bu gunahning hesabini ulardin almioqaysən, — dedi. U bu səzni kılıp bolupla jan üzüp uhlap kətti.■

8

Saulning etiqadqilaroğa ziyankəxlik kılıxi

¹ Istipanning ɵltüröluxini Saulmu kollaytti. Xu kündin baxlap, Yerusalemdiki jamaətkə qaritiloğan dəhəxtlik ziyankəxlik qozqaldi. Rosullardin baxka barlik jamaəttikilər Yəhudiyə wə Samariyəning hərqaysi yurtlirioğa tarkilip ketixti.■ ² Bəzi ihlasmən kixilər Istipanni dəpnə kılıp, uningə qattıq yioğa-zarlarni kɵtürüxti.■

□ **7:58** «*Uni ərz qiloğan guwahqılar uni qalma-kesək kılıxtin awwal qapanlirini Saul isimlik bir yaxning puti aldida koyup koyuxti*» — Təwrat qanuni boyiqə birsi ɵlümgə məhkum bolsa uningə ərz qiloğan guwahqılar birinçi bolup tax etixi kerək idi («Qan.» 17:7). ■ **7:58** 1Pad. 21:13; Luğa 4:29. ■ **7:59** Zəb. 31:5; Luğa 23:46. ■ **7:60** Mat. 5:44; Luğa 23:34; 1Kor. 4:12. ■ **8:1** Ros. 11:19; 22:20. ■ **8:2** Yar. 23:2; 50:10; 2Sam. 3:31

³ Lekin Saul jamaətkə wəyranqilik selip, öymü-öy ahturup, ər-ayaloğa karimay ularni sərəp qikip zindanoğa taxlidi.■

Hux həwəarning Samariyə əlkisigə yetip berixi

⁴ Əmdi tarkilip kətkənlər tarkaloğan yurtlarda kezip söz-kalamning hux həwirini jakarlidi.■

⁵ Ularning iqidin Filip bolsa Samariyəning məlum bir xəhərigə berip, yərlik kixilərgə Məsihni jakarlidi. ⁶ Top-top kixilər uni anglap həmdə u kərsətkən məjizilik alamətlərni kərüp,

bir jan bir dili bilən uning səzligə qulak saldi. ⁷ Qünki napak rohlar bolsa, qaplixiwaloğan kixilərdin kattik warkiriöiniqə qikip kətti. Nuroqun paləq, tokurlarmu sakaytildi;■

⁸ zor xad-huramlıq xu xəhərni qaplidi.

⁹ U xəhərdə əsli jadugər-sehərgərlik bilən xuoqulliniwatқан Simon isimlik bir adəm bar idi; u xu yol bilən pütkül Samariyədikilərni hang-tang kaldurup, özini qaltis zat kərsətməkqi bolup kəlgənidi. ■

¹⁰ Pekirdin tartip ambaloqə ularning həmmisi uningəya ihlas kilip qaraytti wə «Hudaning uluq küq-qudriti mana xu!» deyixətti. ¹¹ Halayiq uningəya xundak ihlas kilixi uning uzundin beri jadugər-sehərgərliki bilən ularni hang-tang kaldurup kəlgənliki tüpəylidin idi. ¹² Lekin əmdi Filip Hudaning padixahlıqi wə Əysa Məsihning nami

■ **8:3** Ros. 9:1; 22:4; 26:9; 1Kor. 15:9; Gal. 1:13; 1Tim. 1:13.

■ **8:4** Mat. 10:23; Ros. 11:19.

■ **8:7** Mar. 16:17; Ros. 5:16; 16:18; 19:11. ■ **8:9** Ros. 13:6.

toʻqrisidiki hux həwərnı jakarlıoqinida ular uning səzlırigə ixəndi wə ərlər bolsun, ayallar bolsun qəməldürüxnı kəbul kıldı. ¹³ Simon əzımu ixəndi. U qəməldürülgən bolup, həmixə Filipning yenida yürdi həmdə *Filip* kərsitiwatқан məjizilik alamətlər wə kudrətlık ixlaroqa qarap, intayın həyran boldi.

¹⁴ Yerusalemdiki rosullar Samariyəliklərnıng Hudaning səzını kəbul kılınanlıqını anglap, Petrus bilən Yuhannani ularoqa əwətti; ¹⁵ ikkiylən u yərgə qüxüxi bilənla, ularni Mukəddəs Rohning ata kılınoquqisi bolsun dəp dua kıldı. ¹⁶ Qünki Mukəddəs Roh tehi ularning heqkaysisioqa qüxmigənidi; ular pəkət Rəb Əysaning nami bilən qəməldürülgənidi.

¹⁷ Petrus bilən Yuhanna ularning üstigə kəlini təgküzüxi bilən, Mukəddəs Roh ularoqa ata kılindi. □ ■ ¹⁸ Lekin Simon Mukəddəs Rohning rosullarning kəlini təgküzüp koyuxi bilən ata kılınoqanlıqını kərüp, ularoqa pul tənglöp:

¹⁹ — Bu küq-kudrəttin mangımu beringlarki, mənmu hərkimning üstigə kollirimni

□ **8:17** «**Petrus bilən Yuhanna ularning üstigə kəlini təgküzüxi bilən, Mukəddəs Roh ularoqa ata kılindi**» — bu qong ix idi. Əslidə Yəhudiylar wə Samariyəliklər bir-birigə bək əq idi, heqkandaq bardi-kəldi kılmaytti. Samariyəliklər Mukəddəs Rohni kəbul kılıxi üqün Filip («yerim grek»)ning kəlini əməs, bəlki sap ikki Yəhudiynıng kəlini ularoqa təgküzüxini kəmtərlik bilən kəbul kılıxi kerək idi. Sap ikki Yəhudiymu hazır əzini təwən tutup, kollirini «napak Samariyəliklər»ning bexioqa koyuxi kerək. «Yuhanna» 4-bab, «Matta»ning «koxumqə səz»idiki 16:19 toʻqrułuk izahatimizni wə «Gal.» 3:28ni kərüng. ■ **8:17** Ros. 6:6; 13:3; 19:6; 1Tim. 4:14; 5:22; 2Tim. 1:6.

təgküzsem, uningəja Mukəddəs Roh ata kılinsun, — dedi.

²⁰ Lekin Petrus uningəja mundak jawab bərđi: — Hudaning bu iltipatini puləja setiwaləjili bolidu, dəp oyliəjining üqün, pulung sən bilən təng həlakətkə barsun! ■ ²¹ Sening bu ixta heq həssəng yaki nesiwəng yoktur! Qünki sening niyiting Huda aldida durus əməs! ²² Xunga, bu rəzillikingdin towa kılıp, Rəbtin, mumkin bolsa kənglümdiki bu niyitim kəqürüm kılınəjay, dəp ətün! ²³ Qünki sening aqqıq həsətkə tolup, həkkanıysizlikning asaritida ikənliking manga məlum.

²⁴ Simon ularəja:

— Mən üqün Rəbdin ətününglarki, silər eytkan ixlardin heqbiri beximəja kəlmigəy! — dedi.□

²⁵ Petrus bilən Yuhanna yənə xu yərdə agah-guwahlıq berip Rəbning səz-kalamini yətküzgəndin keyin, Samariyəning nuroqun yeza-kəntlirigə berip hux həwər yətküzgəq, Yerusaleməja qayıtip kətti.

Filip wə Efiopiylilik əməldar

²⁶ Xu waqıtta, Hudaning bir pərixtisi Filipka: — Ornungdin turup jənubka qarap Yerusalemdin Gaza xəhirigə mangidioqan yol bilən mang! — dedi (xu yol qəldiki yoldur). ²⁷⁻²⁸ Xunga Filip ornidin turup yoloja qıkti. Wə

■ **8:20** Mat. 10:8. □ **8:24** «**Simon ularəja: — Mən üqün Rəbdin ətününglarki, silər eytkan ixlardin heqbiri beximəja kəlmigəy! — dedi**» — bəzi qədimki tarihiy hatirilər boyiqə, Simon keyin hux həwərgə əxəddiy düxmən bolup qıkkan.

mana, yolda Efiopiyə ayal padixahı Kandasning bir əməldari, pütkül həzinigə məs'ul Efiopiyəlik aqwat wəzir turatti. U Yerusalemoğa Hudağa ibadət qilqili barqanidi; hazır qaytix yolida özining jəng hərwisida olturup, Yəxaya pəyoqəmbərning yazmisini oquwatatti. ²⁹ Roh Filipka:

— Bu hərwining yenioğa berip uningğa yeqinlaxqin, — dedi.□

³⁰ Filip yügürüp berip, *wəzirning* Yəxaya pəyoqəmbərning yazmisidin oquwatqanlirini anglap, uningdin:

— Okuwatqiningizni qüxiniwatamsiz? — dəp soridi.

³¹ Wəzir uningğa:

— Biri mənğa qüxəndürüp bərmisə, mən qandaqmu qüxinələymən?! — dəp, Filipni hərwisioğa qikip yenida olturuxka ötündi.

³² U oquwatqan yazma qismi bolsa:

«U goya boquzlxka yetiləp mengiloqan koydək boquzlxka elip mengildi,
Qırkıoquqi aldida ün-tinsiz yatqan kozidək, u zadila eoqiz aqmidi. ³³ U horlinidu, u hək soraktin məhrum boldi,
Əmdi uning əwladini kimmu bayan qilalisun?!
Qünki həyati yər yüzidin elip ketildi».□ ■

□ **8:29 «Roh Filipka: ... — dedi»** — «Roh» — Muqəddəs Roh, əlwəttə. **«Bu hərwining yenioğa berip uningğa yeqinlaxqin»** — grek tilida «Berip özüngni bu hərwinioğa qoxqin». □ **8:33 «.... U horlinidu, u hək soraktin məhrum boldi, əmdi uning əwladini kimmu bayan qilalisun?! Qünki həyati yər yüzidin elip ketildi»** — «Yəx.» 53:7-8.

■ **8:33** Yəx. 53:7, 8.

34 Aqwat Filiptin:

— Dəp bərsingiz, pəyoʻlambərning bu səzi kingə qaritip eytiloqan? Əzigimu yaki baxqa birsigimu? — dəp soridi.

35 Filip aqzini eqip xu yazmining xu qismidin baxlap, uningqa Əysa toqrisidiki hux həwərnı jakarlap bərdi. □ ■ 36-37 Ular yolda ketiwetip, su bar bir yərgə kəlgəndə, aqwat:

— Mana bu yərdə su bar ikən. *Muxu yərdila qəmüldürülükümgə kandaq tosaloqu bar?* — dedi.■

38 U hərəwini tohtitixni buyrudi. Filip wə aqwat ikkisi billə suqqa qüxüp, uni qəmüldürdi. 39 Ular sudin qıkkanda, Rəbning Rohi Filipni kətürüp elip kətti. Aqwat uni qayta kərmidi, əmma u xadlinip yolini dawamlaxturdi. 40 Filip bolsa Axdod xəhiridə pəyda boldi; u xu yurtni kezip, xu yərdin Kəysəriyə xəhirigə kəlgüqə bololan həmmə xəhərlərdə hux həwər jakarlidi.□

9

Saulning Əysaqqa etiqad qilixi

1 Əmma xu qaqlar Saul hərə nəpısidə Rəbning muhlisliroqqa tehiqə izqil kiroqinqilik təhditliri seliwatqan pəyt idi. U Bax kahinning aldiqqa

□ **8:35 «uningqa Əysa toqrisidiki hux həwərnı jakarlap bərdi»** — grek tilida: «U uningqa Əysani hux həwər dəp jakarlap bərdi». ■ **8:35** Luqa 24:45. ■ **8:36-37** Ros. 10:47.

□ **8:40 «Filip bolsa Axdod xəhiridə pəyda boldi»** — «Axdod xəhiri» grek tilida «Azotus xəhiri».

berip, □ ■ 2 Dəmæxk xəhīridiki sinagolaroqa təwsiyə hetī yezip berixni soridi. Xundak bolqanda, u Dəmæxktə Məsih yolidikilərdin birərsini, məyli ər bolsun, ayal bolsun tepiwalsila, baqlap tutkun kīlip, Yerusalemoqa elip kelixkə ruhsət bolatti. □

3 Saul yoqla qikip, Dəmæxk xəhīrigə yeqinlaxkanda, tuyuksiz asmandin küqlük bir nur qūxūp, uning ətrapini yorutuwtətti. ■ 4 U yərgə yikildi wə əzigə:

— Saul, Saul! Manga nemixka ziyankəxlik kīlisən? — degən bir awazni anglidi. □

5 — I Rəb, sən kimsən? — dəp soridi u.

Awaz: — Mən sən ziyankəxlik kīliwatkan

□ 9:1 «Saul hər nəpəsidə Rəbning muhlisliroqa tehiqə izqil kīroqinqlilik təhditliri seliwatkan pəyt idi» — grek tilida «Saulning hər nəpəsliri Rəbning muhlisliroqa tehiqə izqil kīroqinqlilik təhditliri bolup,...». ■ 9:1 Ros. 8:3; 22:4; 26:9; 1Kor. 15:9; Gal. 1:13; 1Tim. 1:13. □ 9:2 «Məsih yolidikilər»

— muxu yərdə grek tilida pəkət ««yol»dikilər» deyilidu (qünki etikadning pəkət birla yoli bardur). «Dəmæxk xəhīridiki sinagolaroqa təwsiyə hetī yezip berixni soridi. Xundak bolqanda, u Dəmæxktə Məsih yolidikilərdin birərsini... tepiwalsila, baqlap tutkun kīlip, Yerusalemoqa elip kelixkə ruhsət bolatti» — Saul tutmaqci bolqanlar Məsihgə etikad kīloqan Yəhudiylarla idi (uning Yəhūdiy əməslərdin Məsihkə etikad kīlixidin hēq həwiri bolmisa kerək). Dəmæxktiki sinagolar Dəmæxk xəhīrini baxqurmoqan, əlwəttə. Lekin xəhərdə Yəhūdiylarning təsiri heli küqlük bolqoqka (23-ayətni kəruŋ) Saul Yəhūdiy ixəngūqilərdni tutmaqci bolsa, ularning yardimini yaki ruhsitini sorimisa bolmaytti. ■ 9:3 Ros. 22:6; 26:31; 1Kor. 15:8; 2Kor. 12:2.

□ 9:4 «Saul, Saul!» — adəmning ismini ikki kətim qakirix bolsa rəbning uningə bolqan qongkur mehir-muħəbbitini wə əzigə tolimu əziz ikənlikini kərsitidu.

Əysadurmən. ■ ⁶ Ornungdin tur, xəhərgə kir, nemə qilixing kerəkliki sanga eytip berilidu» — dedi. ■

⁷ Uning bilən billə mangoğan adəmlər awazni anglisimu, heqkimni kərəlmigəqkə, xu yərdə ün qikiralnay turupla qaldı. ■ ⁸ Saul yərdin turup, kəzlrini eqip qaridi, lekin heq nərsini kərəlmidi. Həmrəhliri uni qolidin yetiləp Dəməxkə elip kirdi. ⁹ U üq künqiqə kəzi kərməs bolup nə yemidi nə iqmidi.

¹⁰ Dəməxktə Ananiyas isimlik məlum bir muhlis bar idi. Rəb uningqa bir oqayibanə kərünüxtə kərünüp uni:

— Ananiyas! — dəp qakirdi.

— Mana mən, i Rəb, — dəp jawab bərdi u.

¹¹ Rəb uningqa:

— Sən dərhal «Tüz» dəp ataloğan koqioqa berip, Yəhudaninğ öyidin Tarsusluk Saul isimlik birini sorap tap; qünki mana, u dua-tilawət qiliwatidu. ■ ¹² U dua qiliwatkinida, oqayibanə kərünüxtə Ananiyas isimlik bir kixining kəlip, kəzini kəridioğan qilix üqün üstigə qolini təgküzgənlikini kərđi, — dedi.

¹³ Ananiyas:

— I Rəb, mən bu adəmning həwirini nuroqun kixilərdin anglidim, u Yerusalemdiki muqəddəs bəndiliringgə xunqə kəp ziyən-zəhmət

■ 9:5 Ros. 5:39. ■ 9:6 Luqa 3:10; Ros. 2:37; 16:30. ■ 9:7 Dan. 10:7. ■ 9:11 Ros. 21:39; 22:3.

yötküzgän! □ ■ 14 Házir u muxu yərdə namingoja nida kılöanlarning həmmisini tutup baqlax üqün bax kahınlardıñ hokuk aptu — dedi.

15 Lekin Rəb uningoja:

— Bariwər! Qünki u namimni əllərnıng wə ularnıng padıxahlırınıng həm Israıllarnıng aldıda ayan kılıx üqün özümgə alahıdə tallıoan bir əswabtur. □ ■ 16 Qünki mən uningoja namim üqün qanqılık azab-okubətlərnı tartıxıñıng muqərrər ikənlikini ayan kılımən, — dedi.■

17 Buning bilən Ananiyas berip, xu öygə kirdi; u qollırını Saulnıng üstıgə təgküzüp uningoja:

— Qerındax Saul, Rəb, yəni bu yərgə keliwatқан yolungda sanga kərüngən Əysa, kəzlırıngni kərələydiöan bolsun dəp wə senıng Muqəddəs Rohқа tolduruluxung üqün meni xəhsən əzi əwətti, — dewıdı, ■ 18 Saulnıng kəzlırıdın huddı belıq qasırıkıdək bolöan bir nərsilər qüxüp, kəzlırı eqılıp kərələydiöan boldı. U orni-

□ 9:13 «u Yerusalemdeki muqəddəs bəndiliringgə xungə kəp ziyən-zəhmət yötküzgən!» — Injılda «muqəddəs bəndilər» degən ibarə kəp yərlərdə ixlilitgən. U grekqıdə «muqəddəslər» dəp ipadılınıdı. «Təbirlər»də eytkinimizdək, «muqəddəs» degən söz «Hudaöja ataloan», «Hudaöja has», «Hudaöja məhsus ayrılöan» degən mənini bildürıdı. ■ 9:13 Ros. 9:1; 1Kor. 15:9; Gal. 1:13; 1Tim. 1:13. □ 9:15 «... u namimni əllərnıng wə ularnıng padıxahlırınıng həm Israıllarnıng aldıda ayan kılıx üqün...» — grek tilıda «... u namimni əllərnıng wə ularnıng padıxahlırınıng həm Israıllarnıng aldıda kətürüx üqün...». «Əllər» — yat əllər, Yəhudıy əməslər. ■ 9:15 Ros. 13:2; 22:21; Rim. 1:1; Gal. 1:15; 2:8; Əf. 3:8; 1Tim. 2:7; 2Tim. 1:1. ■ 9:16 Ros. 21:11; 2Kor. 11:23. ■ 9:17 Ros. 22:12.

din turup, qemüldürüxni qobul kildi. ¹⁹ U oʻizalanoʻandin keyin, kuwwätlinip maqduroʻa kirdi.

Saulning Dämæxktæ hux hæwær jakarlix

²⁰ Saul Dämæxktiki muhlislarning yenida birnæqqæ kün turdi wæ wakıtni ötküzmay sinagolaroʻa kirip, «U kixi Hudaning Ooqlidur» dæp æysani jakarlaxka baxlidi. ²¹ Uni angliolanlar sæzlidiridin intayin hæyran boluxup: — Bu adæm Yerusalemda bu namoʻa nida kilouqilarni kattik wæyran kiloʻan heliki adæm æmæsmu? Bu yærgimu muxundaklarni baolap bax kahinlaroʻa tutup berix mæksitidæ kælgænmidu? — deyixti.

²² Lekin Saulning kayil kilix küqi baroʻanseri exip, æysaning Mæsih ikænlikini ispatlap Dämæxktiki Yæhudiylarni parakændiqilikkæ qæmdürdi. □

²³ Kæp künlærdin keyin, Yæhudiylar Saulni yokatmakka kæst kilmaqci boldi. ²⁴ Lekin Saul ularning suyikæstidin hæwær tapti; uni tutup oltürüx üqün ular keqæ-kündüz xæhærnig qowuklirida paylap yürdi. ■ ²⁵ Lekin muhlislar bir küni keqidæ uni qong sewætkæ olturoquzup, sepil *kamaridin* qüxürdi. □ ■

□ **9:22** «Saulning kayil kilix küqi baroʻanseri exip,...» — yaki, «Saul baroʻanseri küqlændürülüp,...». «**Dämæxktiki Yæhudiylarni parakændiqilikkæ qæmdürdi**» — yaki «Dämæxktiki Yæhudiylarni buni ræt kilixka amalsiz qaldurdi».

■ **9:24** 2Kor. 11:32. □ **9:25** «uni ... sepil *kamaridin* qüxürdi» — yaki, «uni... küngüridin qüxürdi». «2Kor.» 11:33nimu kærüng. ■ **9:25** Yæ. 2:15; 1Sam. 19:12.

Saul Yerusalemda

²⁶ Saul Yerusalemoğa yetip berip, u yərdiki muhlislaroğa qoxulmaqçi boldi, lekin ularning həmmisi uning muhlis ikənlikigə ixənməy, uningdin qorkti. ■ ²⁷ Birak Barnabas uni elip berip, rosullar bilən kəruxtürdi. U ularoğa Saulning Dəməxkning yolida Rəbni qandak kərgənlikini, Rəbningmu uningoğa gəp qiloğanlikini quxəndürdi wə uning Dəməxktə Əysaning namida qandak jür'ətlük bilən səz-kalam yətküzgənlikini ukturdi. ■ ²⁸ Buning bilən, Saul Yerusalemda rosullar bilən billə oquq-axkarə yürüp, yürəklik həlda Rəbning namida səz-kalam yətküzətti. □ ²⁹ U yənə grekqə səzlixidioğan Yəhudiylar bilənmü səzlixip munazirlixətti; nətijisi, ular uningoğa kəst qilməqçi boldi. ³⁰ Kərindaxlar bu ixtin həwər tepip, uni Kəysəriyə xəhirigə elip berip, andin u yərdin Tarsus degən xəhərgə yoloğa saldi.

³¹ U qaqda, pütkül Yəhudiyə, Galiliyə wə Samariyədiki jamaətlər *bir məzgil* tinqlikka erixip, *etiqadta* quruldi; Rəbning qorkunqida mengip, Mukəddəs Rohning rioqbat-təsəllisi bilən ularning sanlirimu baroqanseri kəpəyməktə idi.□

Petrus Lidda wə Yoppa xəhərliridə yaratқан

■ **9:26** Ros. 22:17. ■ **9:27** Ros. 11:25. □ **9:28** «Saul Yerusalemda rosullar bilən billə oquq-axkarə yürüp...» — grek tilida «Saul Yerusalemda rosullar bilən billə kirip-qikip...». □ **9:31** «**u qaqda...**» — baxқа birhil tərjimisi: «xuning bilən...» yaki «xunga...».

məjizilər

³² Xu waqitlarda xundak boldiki, Petrus hərəkəysi jaylarni arilap yürgəndə, Lidda xəhīridiki muqəddəs bəndilərnimu yoqlaxqa qūxti. ³³ U yərdə u Əneyas isimlik bir adəmnı uqratti. Bu adəm paləq bolup, orun tutup yatkili səkkiz yil boləqanikən. □

³⁴ Petrus uningə: — Əneyas, Əysa, yəni Məsih boləquqi seni sakaytidu. Ornungdin turup, palisingni yiqixtur! — dedi.

U dərhal ornidin turdi. ³⁵ Əneyasni kərgən Lidda xəhīridiki wə Xaron rayonidikilərnıng həmmisi towa kılıp Rəbgə baqlandi. □

³⁶ Yoppa xəhīridə bolsa Tabita isimlik bir ayal muhlis bar idi (uning ismi grekqıdə «Dorkas» idi). U hərdaim yahxi əməllər wə həyr-sahawətlik ixlarəqa berilətti. □

³⁷ Xu künlərdə xundak boldiki, u kesəl bolup, əlup kətti. Kixilər jəsətni yuyup, üstünki kəwəttiki bir əygə yatkuzup koydi. ³⁸ Yoppa xəhīri Lidda xəhīrigə yeqin boləqəqqa, Yoppadiki muhlislar Petrusning Liddada ikənlikini anglap, uning aldioqa ikki adəm əwətti. Ular: «Həyal bolmay yenimizəqa kəlsəng!» — dəp yelindi.

³⁹ Petrus ornidin turup ular bilən billə Yoppaəqa bardı. Yoppaəqa yetip kelixi bilən ular uni

□ **9:33 «orun tutup...»** — grek tilida «palas tutup...». □ **9:35 «...Xaron rayonidikilərnıng həmmisi towa kılıp Rəbgə baqlandi»** — grek tilida «Xaron rayonidikilərnıng həmmisi (əz yolidin) burulup Rəbgə baqlandi». □ **9:36 «Yoppa xəhīri»** — grek tilida ismi «Yoppa». Həzirkı ismi «Jaffa» yaki «Hayfa». **«...Tabita...Dorkas...»** — «Tabita» ibraniy tilida, «Dorkas» grek tilida «jərgən» degən mənədə.

üstünki kəwəttiki öygə baxlap qıktı. Barlıq tul ayallar Petrusning ətrapiqə olixip, yioqəzar kılıxip uningə Dorkasning ular bilən billə boləqan wəktidə əzlırigə tikip bərgən kənglək-kiyimlirini kərsitixti.

⁴⁰ Lekin Petrus həmməylənni qikiriwetip, tizlinip olturup dua kildi. Andin u jəsətkə qarap: — Tabita, ornungdin tur! — dedi.

Tabita kəzini eqip, Petrusni kərüp, ornida olturdi.

⁴¹ Petrus uningə qolini uzitip uni yələp turoquzdi wə muqəddəs bəndilər bilən tul ayallarni qakirip, Dorkasni ularəqə tirik tapxurup bərdi. ⁴² Bu həwər pütkül Yoppaqə tarkilip, nuroqun kixilər Rəbgə etikad kildi. □

⁴³ Xundak boldiki, Petrus Yoppada Simon isimlik bir kənqining öyidə uzun künlər turdi.

10

Rimlik yüzbexiqə pərixtning kərünüxi

¹ Kəysəriyə xəhəridə Korniliy isimlik bir adəm bolup, u *Rim* qoxunidiki «Italiyəliklər» qismining yüzbexi idi. ² U ihlasmən adəm bolup, əzi wə pütkül öyidikiliri Hudadin qorqatti. U mərdlik bilən namratlarəqə həyr-sahawət kilip,

□ **9:42 «Bu həwər pütkül Yoppaqə tarkilip...»** — muxu yərdə «Yoppa» Yoppa (Jaffa) xəhərining ətrapidiki pütkül yərləni kərsətsə kerək. (həzirki ismi «Hayfa»).

daim Huda^oqa dua-tilaw^ot qilatti. □ ³ Bir k^uni q^ux^tin keyin sa^ot ^uql^ord^o, u o^oayiban^o bir k^or^un^uxt^o Hudaning bir p^orix^tisining ^ozining yenio^oqa k^olg^on^likini o^oq^uk k^ordi. P^orix^to uni:

— Korniliy! — d^op q^oqirdi. □

⁴ Korniliy uning^oqa k^oz^lirini tikip q^ottik q^oq^up:
— T^oksir, nem^o ix? — d^op soridi.

P^orix^to uning^oqa:

— Sening dualiring w^o h^oyr-sahaw^otlik ixliring Huda aldio^oqa ^osl^otm^o q^urbanlik^tek berip y^otti.

⁵ ^omdi s^on Yoppa^oqa ad^om ^ow^ot^up, Petrus d^opmu atilidio^oqan Simon isimlik ad^omni q^oqirtip k^ol.

⁶ U Simon isimlik bir k^on^oqining ^oyid^o mehman bolup turuwatidu. Simonning ^oyi dengiz boyida, — dedi.

⁷ Uning^oqa s^ozlig^on p^orix^to k^otk^ondin keyin, Korniliy ^oy^odiki hizm^otqil^ordin ikkini w^o daim yenida turup hizm^ot qil^ouqilar iqidiki ih-lasm^on bir l^oxk^orni q^oqirdi. ⁸ Barlik ixlarni q^ux^ond^urg^ondin keyin, ularni Yoppa^oqa ^ow^otti.

Hudaning Petrusqa w^ohiy berixi

⁹ ^otisi ular s^op^or kilip x^oh^org^o yek^un^laxkanda, q^ux wak^ti bolup, Petrus dua qilix ^uq^un ^ozige

□ **10:2** « *Korniliy* ihlasm^on ad^om bolup, ^ozi w^o p^utk^ul ^oyid^ukiliri Hudadin k^or^oqatti...» — Korniliy b^olkim sinagogka katnaxkan «Hudadin k^or^oq^uqi» d^op ataloqan yat ^ollik^ordin biri idi. G^orq^o Y^oh^udiy^larning rimliklar^oqa huxi bolmisimu, u etikadi t^up^oylidin Y^oh^udiy namratlar^oqa xundak h^oyrlik ixlarni qilatti. □ **10:3** «**q^ux^tin keyin sa^ot ^uql^ord^o**» — Qanaan (P^ol^ostin) wak^ti bil^on «sa^ot tok^uzlarda».

qikti. □ ■ ¹⁰ Uning korsiki eqip ketip, bir nersə yəy dedi. Birak ular oiza tayarlawatkanda, oayibanə bir alamət Petrusni oruwaldi. ¹¹ U asman eqilip, tət burjikidin baqlanəjan halda yər yüzigə qüxürülüwatkan kəng dastihandək bir nərsini kərđi. ¹² Dastihanda hərhil tət putluk haywanlar, yər beqirliuquqilar, asmandiki uqar-qanatlar mu bar idi. ¹³ Uningəja bir awaz anglandi: —

«Ornungdin tur, Petrus, ulardin soyup yə!»

¹⁴ — Yak, Rəb, hərgiz bolmaydu! Mən heqqaqan heqkandək napak yaki haram nərsini yegən əməsmən! — dedi Petrus. □ ■

¹⁵ Awaz ikkinqi ketim kelip uningəja:

— Huda halal dəp pakliəjanni sən haram demə!
— deyildi. ■

¹⁶ Bu ix üq ketim yüz berip, andin dastihandək boləjan xu nərsə dərhal asmanəja elip qikip ketildi.

¹⁷ Petrus kərgən oayibanə alamətning mənisi toqrisida qaymuqup turoqanda, mana Korniliy əwətkən kixilər Simonning əyini tepip, dər waza aldida turatti.

¹⁸ Ular birsini qakirip, uningdin Petrus dəpmu atilidəjan Simon degən birsini bu yərdə turamdu?

□ **10:9 «qüx wakti»** — ibraniylarning wakti bilən «saət altidə».

■ **10:9** 2Pad. 4:33; Mat. 6:6.

□ **10:14 «Yak, Rəb, hərgiz bolmaydu! Mən heqqaqan heqkandək napak yaki haram nərsini yegən əməsmən!»** — dastihandiki hərhil haywanlar iqidə Təwrat qanuni haram dəp bekitkən nuroqun janiwarlar bolsa kerək idi.

■ **10:14** Law. 11:4; Qan. 14:7.

■ **10:15** Mat. 15:11; Rim. 14:17,20; 1Tim. 4:4; Tit. 1:15.

— döp soridi.□

¹⁹ Petrus tehiqə xu oʻayibanə alamətning mənisi üstidə oyliniwatkanda, Roh uningoa:

— Mana, seni üq adəm izdöp kəldi. □

²⁰ Ornungdin tur, pəskə qūx, heq ikkilənməy ular bilən billə baroʻin. Qünki ularni əwətküqi Mən! — dedi.

²¹ Petrus pəskə qūxüp, heliki adəmlərgə:

— Silər izdigən kixi mana mən bolimən. Bu yərgə kelix səwəbinglar nemikin? — dedi.

²² Ular jawabən: — Həkkaniy bir adəm, Hudadin qorkidioʻan, xundakla pütkül Yəhudiy həlki təripligən Korniliy isimlik rimlik yūzbehi mukəddəs bir pərixte təripidin sizni öyigə qakirtip, sizdin söz-kalam anglaxka əmr kilinoʻan! — dedi.

²³ Xunga Petrus ularni öygə təkliq kilip, qondurup mehman kildi.

Ətisi ornidin turup u ular bilən billə yoloʻa qikti. Yoppadiki kerindaxlardin bəziliri ularoʻa həmrah bolup mangdi. ²⁴ Ikkinqi küni, ular Kəysəriyəgə yetip bardi. Əmdi Korniliy tuoʻqanliri wə yekin yar-buradərlirini öyigə qakirip, Petruslarni təkəkəzarlik bilən kütüp tu-

□ **10:18** «Ular , yəni Korniliy əwətkən kixilər birsini qakirip, uningdin Petrus dəpmu atilidioʻan Simon degən birsi bu yərdə turamdu? — döp soridi» — 18-21-ayətlərdin qaridoʻanda, dəsleptə heqkim muxu adəmləning soaliʻoʻa jawab bərmidi. Yəhudiy kerindaxlar dərwezining sirtida birnəqqə rimliklarning, jümlidin bir rimlik əskərning Petrus toʻqruluk sorawatqanlikini kərip, bəlkim jawab berixtin birʻaz qorqқан boluxi mumkin idi. □ **10:19** «**Mana, Roh uningoa: — Mana, seni üq adəm izdöp kəldi... dedi**» — «Roh» muxu yərdə Hudaning Mukəddəs Rohi.

ratti. ²⁵ Petrus öygə kirgəndə, Korniliy aldioğa qikip, ayioioğa özini etip səjdə kildi. ²⁶ Lekin Petrus *dərhal* uni yələp turozup:

— Ornungdin turoqin! Mənmü bir insan, halas! — dedi.■

²⁷ U Korniliy bilən gəp kילוақ öygə kiriwidi, öyning iqigə yioqiləqan top-top adəmlərnı kərdi.

²⁸ U ularoğa:

— Silərgə məlumki, biz Yəhudiylarning yat əlliklərdin birsı bilən bardi-kəldi kılıxi yaki öylirigə kirixi Təwrat qanun-əkidilirimizgə hilap. Lekin Huda manga heqkandəq adəmnı napak yaki haram deməslıkim kerəklıkını ayan kildi. ■

²⁹ Xuning üqün silər adəm əwətip meni qakıroqanda, heq rət qılmay aldınglaroğa kəldim. Əmdi soray, meni nemə dəp qakırdınglar? — dedi.

³⁰ Korniliy mundəq dedi:

— Tət kunning aldıda bügünki muxu waqitkiqə roza tutqanıdim; saət üqlərdə mən öydə dua kiliwatattim. Tuyuksız kiyimliridin nur qaknap turidıqan bir adəm aldımda pəyda bolup ərə turdi: □

³¹ «Korniliy! Duaying ijabət qilindi wə həyr-sahawətlik ixliring Huda aldioğa əslətmə qurbanlıktək yətti. ■

³² Xunga Yoppaoğa adəm əwətip, Petrus dəpmü atilidıqan Simon isimlik adəmnı qakırtip kəl. U dengiz boyıda olturəklük Simon isimlik bir kənqining öyidə

■ **10:26** Ros. 14:14; Wəh. 19:10; 22:9.

■ **10:28** Mis. 23:32; 34:15; Qan. 7:2; Yh. 4:9; 18:28; Ros. 11:3; 15:8; Əf. 3:6. □

10:30 «saət üqlərdə» — ıbraniylarning waqti bilən «saət tokkuzlarda». Bəzi kona kəqümilərdə «roza tuttum» degən sözlər tepilmaydu. ■ **10:31** Mat. 28:3; Mar. 16:5; Luqa 24:4.

mehman bolup turuwatidu» dedi. ³³ Xuning üqün, dərhal özlirini qakirip kelixkə adəm əwətkənidim. Özliri külbəmgə kelip yahxi kildila! Əmdi biz həmməylən Huda özlirigə əmr kıləjan barlıq sözlərnı anglax üqün Hudaning aldida hazır turuwatimiz.

Huda yat əllərgimu nijat ata kılıdu

³⁴⁻³⁵ Petrus aqzini eqip mundaq dedi:

— Bərħək, mən Hudani heqkəndak adəmgə yüz-hatirə kılmaydu, dəp qūxinip yəttim; bəlki hər əldin boləjanlar iqidə Uningdin qorkıdıəjan wə həkkanıyət yürgüzıdıəjan kixi bolsila, Uning aldida məkbuldur. ■ ³⁶ Huda İsrail həlkiğə yətküzgən səz-kalam, yəni Əysa Məsih arkilik (u pütkül məwjudalarəə Rəbdur) inak-jatırjəmlık jakarlanəjan hux həwər silərgə məluməq; ■ ³⁷⁻³⁸ Silərnıngmu Yəhya *pəyqəmbər* qəmüldürux qakırıkını yətküzgəndin tartıp, Galiliyədin baxlap pütkül Yəhudiyə zeminlirida Nasarətlik Əysa toqruluk guwahlıktın — yəni Hudaning kəndak kılıp unı Muxəddəs Roh wə küq-kudrət bilən məsihligənlikı, xuning bilən u həmmə yərnı kezip, yahxi əməllərnı kılıp, İblisning ilkidə boləjanlarning həmmisini saqaytkanlıkıdin həwiringlar bardur. Qünki Huda uning bilən billə idi. ■ ³⁹ Bizmu uning həm Yəhudiylarning

■ **10:34-35** Qan. 10:17; 2Tar. 19:7; Ayup 34:19; Rim. 2:11; Gal. 2:6; Əf. 6:9; Kol. 3:25; 1Pet. 1:17. ■ **10:36** Yəx. 9:5; 52:7; Yh. 16:33; Rim. 5:1; Kol. 1:20. ■ **10:37-38** Yəx. 8:23; 9:1; Mat. 4:12; Mar. 1:14,38, 39; Luqa 4:14; Zəb. 45:7; Yəx. 61:1; Luqa 4:18.

zeminida həm Yerusalemda qilolan p t n  m llirining guwahqiliri. Ular uni yaolraqqa esixi bil nmu  lt rdi. □ 40-41 Birak  qinqi k ni, Huda uni kayta tirild r p namayan kildi. Birak h mm  kixilerg   m s, p k t Huda  zi aldi bil n tallolan guwahqilar, y ni u  l mdin tirilg ndin keyin uning bil n h mdastihan bololan bizlarning arimizda namayan kildi. □ ■ 42 U bizg  h lk k  hux h w r y tk z xn  w   zining Huda t ripidin tirikl r w   lg nlarning sorakqisi qilinip t yinl ng qi ik nlikini jakarlaxni əmr kildi. ■ 43 Barlik p yo amb rl r uningol  guwahlik beriduki, h rkim uningol  etikad qilolan bolsa uning nami arkilik gunahliri kəqürüm kilinidu. ■

44 Petrus tehi bu s zl rni qiliwatqanda, Mu edd s Roh s z-kalamni anglawatqan h mm  kixigə q xti. ■ 45 Petrus bilən bill  k lg n h tnilik bololan ix ng qil rning h rbiri Mu edd s Rohning yat  ll rdikilergimu ata qilinip t k lg nlikini k r p b k h yran boluxti. □ 46 Q nki ularning *karamət namalum* tillarda

□ **10:39** «**Y h diylarning zemini**» — Yəhüdiyə. «**ular uni yaolraqqa esip  lt rdi**» — grek tilida «ular uni d r ht  esip  lt rdi». □ **10:40-41** «**... uning bilən h mdastihan bololan bizlər...**» — grek tilida «...uning bilən yeg n w  iqk n bizlər...». ■ **10:40-41** Mar. 16:14; Lu a 24:34; Yh. 20:19; Ros. 2:24; 1Kor. 15:5. ■ **10:42** Mat. 28:19; Mar. 16:15; Yh. 15:16; Ros. 17:31. ■ **10:43** Yar. 3:15; 22:18; 26:4; 49:10; Kan. 18:15; Z b. 132:11; Y x. 4:2; 7:14; 9:5; 40:10; Y r. 23:5; 33:14;  z. 34:23; 37:24; Dan. 9:24; Mik. 7:20; Ros. 15:9. ■ **10:44** Ros. 8:17. □ **10:45** «**h tnilik bololan ix ng qil r**» — (Yoppadin k lg n) Y h diylarni k rsitidu. «**yat  ll rdikilerg **» — demək, Yəhüdiyə  m slerg .

sözlixip Hudani uluqliqanlikini anglidi. Xunga Petrus:■

⁴⁷ — Muxu kixilər bizgə ohxax Mukəddəs Rohni qobul qiləuqi boləan bolsa, kim ularning suəa qemüldürüxnı qobul qilixini tosalisun?! — dedi.■

⁴⁸ Xuning bilən u ularning Rəbning namida qemüldürülüxini buyrudi. Andin ular Petrusning ular bilən birnəqqə kün turuxini ötündi.

11

Petrusning «yat əlliklər»ning qemüldürülüxini aqlixi

¹ Rosullar wə pütkül Yəhüdiyədiki baxқа kərindaxlar yat əlliklərnıngmu Hudaning səkalamini qobul qiləanlikini anglidi. ² Xunga, Petrus Yerusalemoğa kaytkanda, hətnilik boləan *ixəngüqilər* uni əyibkə buyrup: □

³ — Sən hətnə kilinmiəan adəmlərnıng öyidə mehman bolup, ular bilən həmdastihan boldung?! — dedi.■

⁴ Birəq Petrus pütün ixni baxtin-ahiriəiqə ularoğa bir-birləp qüxəndürüp ⁵ mundaq dedi: — Yoppa xəhiridə dua kiliwatkinimda, əayibanə kərünüx meni oriwelip, bir alamətni kərdüm. Kəng dastihandək bir nərsə tət

■ **10:46** Mar. 16:17; Ros. 2:4. ■ **10:47** Ros. 8:36; 11:17. □ **11:2** «Yerusalemoğa kaytkanda» — grek tilida «Yerusalemoğa qıkkanda». ■ **11:3** Mis. 23:32; 34:15; Qan. 7:2; Yh. 18:28.

burjikidin baqlanqlan halda asmandin quxup, mening yenimda tohtidi. ■ ⁶ Uningqla kez tikip qarislam, iqida herhil tet putluk haywanlar, yawayi haywanatlar, yer beqirliqluqlar, asmandiki uqar-qanatlar mu bar ikqn. ⁷ Andin: «Ornungdin tur Petrus, ulardin soyup ye!» degqn bir awazni anglidim. ⁸ Men: «Yaq Rab, hergiz bolmaydu! Men heqqaqan herkandaq napak yaki haram nersini aqlzimoqla aloqn amasmqn!» dedim. ■ ⁹ Biraq manga yene: «Huda halal dep pakliqlan nersini sen haram demel!» degqn awaz anglandi. ¹⁰ Bu ix uq ketim xundaq tekrarlqip, ahir bularning hemmisi asmanqla kaytidin tartip ketildi. ¹¹ Mana del xu qaqla, Qaysariyedinq meni qakirixqa awatqlgen uq kixi men turoqn oyning aldqla keldi. ¹² Mukeddas Roh meni heq ikkilnmey ular bilqn billa berixqa buyrudi. Muxu altq kerindax mu men bilqn billa bardiq. *Qaysariyega yetip kelip*, heliki adqmning oyige kirduq. □ ■ ¹³ Bu kixi bizge ozinqing oyide payda bolup turoqn bir perixtini qandaq kergqnlikini eytti. Perixte uningqla: «sen Yoppaqla adqm awatip, Petrus dep mu atilidqlan Simon isimlik bir adqmni qakirtip kel, ¹⁴ u sanga seni we putkul ailengge nijatlik yetkuzidqlan bir hewer ni eytip

■ **11:5** Ros. 10:9. ■ **11:8** Law. 11:4; Qan. 14:7.

□ **11:12** «**heq ikkilnmey ular bilqn billa berix...**» — yaki «(Yehudiy yaki Yehudiy amaslarni) heq ayrimay ular bilqn billa berix...». «**muxu altq kerindax**» — xubhisizki Yoppa xehiridin kqlgen altq kerindaxning xu qaqla Petrusning hamrahliqlida bolqlanliqlini kersitidu. ■ **11:12** Ros. 10:19; 15:7.

beridu» degənikən. □

¹⁵ Mən gəpni baxliqinimda, Mukəddəs Roh huddi baxta bizning üstimizgə qüxkinidək, ularoqimu qüxti. □

¹⁶ Xu qaoqda, Rəbning söz-kalamini, yəni: «Yəhya kixilərnı suoqa qəmüldürgən, lekin silər bolsanglar Mukəddəs Rohqa qəmüldürüsilər» deginini esimgə aldim.

■ ¹⁷ Xunga, əgər Huda əmdi muxularoqa biz Rəb Əysa Məsihkə etikad qilənimizdin keyin bizgə bərgən iltipatkə ohxax iltipat ata qiləjan bolsa, Hudani tosaloqudək mən zadi kim idim?■

¹⁸ Ular bu sözlərnı angliqanda, əyibləxtin tohtap, Hudaqa mədhıyə oqup:

— Bərəkət, Huda əllərgimu həyatlıkqa elip baridoqan towa qilixni nesip kiliptu! — deyixti.

Antakya xəhiridiki etikadqilar

¹⁹ U qaoqda, Istipanning ixi bilən ziyankəxlikkə uqrap hərəkəysi jaylaroqa tarkilip kətkənlər Fənikiyə rayoni, Sıprus arili wə Antakya xəhiri qatarlık jaylaroqıqə yetip berip, bu jaylarda sөz-

□ **11:14** «u sanga seni wə pütkül ailənggə nijatlık yətküzidoqan bir həwərnı eytip beridu» degənıkən» — grek tilida «u sanga seni wə pütkül ailənggə qutkuzux wasitə boləjan birnəqəqə sözlərnı eytip beridu». □ **11:15** «**Mukəddəs Roh huddi baxta bizning üstimizgə qüxkinidək**» — ro-

sul Petrusning «baxta» degən sözidin enıkkı, u wə baxka etikadqilaroqa nisbətən Mukəddəs Rohning əzlırigə kəlgənlikı toluq bir yengı baxlinıx boləjanıdı. ■ **11:16** Yəx. 44:3; Yo. 2:28-29; Mat. 3:11; Mar. 1:8; Luqa 3:16; Yh. 1:26; Ros. 1:5; 2:4;

19:4. ■ **11:17** Ros. 15:9.

kalamni pəkət Yəhudiylarəqila yətküzətti. □ ■

²⁰ Lekin ulardin Sipro arili wə Kurini xəhiridin kəlgən bəzilər Antakya xəhirigə barəqanda, Rəb Əysaning hux həwirini Greklərgimu yətküzdi.

□ ²¹ Rəbning qəli ular bilən billə bolup, tolimu nuroqun kixilər ixinip towa qilip Rəbgə baqlandi. □ ■

²² Bu həwər Yerusalemdiki jamaətning kulikioqa yetip kəldi. Xuning bilən ular Barnabasni Antakyaəqiqə arilap ətүxxə əwətti. □ ²³ Barnabas yetip berip, Hudaning mehīr-xəpkitini kərүp, huxal boldi. U ularning həmmisini jandilidin kət'iylik bilən Rəbgə qing baqlinixka riəbətəndürdi. □ ■ ²⁴ Qünki u Mukəddəs Rohka wə iman-ixəngkə tolduruləqan bolup, yahxi bir adəm idi. Xuning bilən zor bir top

□ **11:19 «ziyankəxlikkə uqrap...»** — grek tilida «az-ab-oqubətlərgə uqrap...». **«Sipro arili wə Antakya xəhiri qatarlik jaylar...»** — bu Antakya «Suriyədiki Antakya» idi.

■ **11:19** Ros. 8:1, 4. □ **11:20 «.. Rəb Əysaning hux həwirini Greklərgimu yətküzdi»** — «Greklər» «Yəhudi əməslər» idi, əlwəttə. □ **11:21 «...towa qilip Rəbgə baqlandi»** — grek tilida «... («öz yolidin») burulup Rəbgə baqlandi».

■ **11:21** Ros. 2:47; 5:14. □ **11:22 «... Xuning bilən ular Barnabasni Antakyaəqiqə arilap ətүxxə əwətti»** — məqsiti bəlkim, əhwalni bilip beqip, həqiqiy etikadqilar bolsa ularni riəbətəndürүx idi. □ **11:23 «Barnabas ... Hudaning mehīr-xəpkitini kərdi...»** — bu degənlikning bəlkim kəp jəhətliri bardur: — (1) adəmlər həqiqətən towa qilip rəbgə baqlansa bu xübhisizki, Hudaning mehīr-xəpkitining zor nətijisidir; (2) Hudaning mehīr-xəpkiti bilən etikadqilarda hərhil mewə — muhəbbət, huxallıq, hatirjəmlik qatarliklər pəyda bolidu; (3) jamaətning əsүxi wə kəpiyixi pəkət Hudaning mehīr-xəpkiti bilənla bolidu. ■ **11:23** Ros. 13:43; 14:22.

adəmlər Rəbgə qoxuldi. ■

²⁵ Xuning bilən Barnabas Tarsus xəhirigə Saulni izdəp bardı. ■ ²⁶ Uni tepip Antakyağa elip kəldi; xundak boldiki, ikkiylən jamaət bilən billə sak bir yıl yioqilip, nuroqun adəmgə təlim bərđi. Muhlisarning «Hristianlar» dəp tunji atilixi Antakyadin baxlandi. □

²⁷ U künlərdə bəzi pəyoqəmbərlər Yerusalemdin Antakyağa quxüp kəldi. ²⁸ Bulardin Agabus isimlik birəylən otturiğa qikiq, Rohning wəhiyini yətküzüp, kattik bir aqarqilikning pütkül dunyani basidoqanlikini aldin eytti (bu aqarqilik dər wəqə «Klawdiyus Kəysər» həküm sürgən wakitta yüz bərđi). □ ■ ²⁹ Buning bilən *Antakyadiki* muhlislarning hər biri öz qurbioğa qarap pul yioqip, Yəhudiyədə turuwatқан qerindaxlarğa yardəm berixni qarar kildi.

■ **11:24** Ros. 4:36; 6:5. ■ **11:25** Ros. 9:27. □ **11:26** «muhlisarning «Hristianlar» dəp tunji atilixi Antakyadin baxlandi» — «Hristianlar» degən səz bəlkim awwal «hrestos» («əhmək» degən mənədə) degən səzdin kəlgən məshirə harakteridiki səz boluxi mumkin; lekin ahir berip asasiy mənisi yahxi qikti, yəni «Hristosning (Məsihning) adəmliri» («Məsih» bolsa ibraniy tilida «Maxiyah» — grek tilida «Hristos»). □ **11:28** «Agabus... Rohning Wəhiyi bilən ... aldin eytti» — «Roh» muxu yərdə Mukəddəs Roh, əlwəttə. ■ **11:28** Ros. 21:10.

□ 30 Ular bu qararni ada qilip, ianini Barnabas wə Saulning qoli arkilik *Yəhudiya'diki jamaat* aqsakallirioqa yetküzüp bərdi. ■

12

Tehimu kəp ziyankəxlilər

¹ Xu qaoqlarda, Hərod padixah jamaəttikilərdin bəzilirigə ziyankəxlik kilməqçi bolup ularoqa kol saldi. □ ² U Yuħannaning akisi Yaqupni kiliqlap öltürdi. ■ ³ Əzining bu kילוan ixining Yəhudiylarəqa yaqqanlikini kərüp, u Petrusnimu tutkun kildurudi (xu qaoqda «petir nan heyti» məzgili idi). ⁴ Petrusni tutqandin keyin, uni zindanoqa taxlap, tət ləxkər bir gurppa qilinoqan tət qarawwul topioqa tapxurdi. Pasha heyttin keyin, Hərod uni halayiq aldida soraq kilməqçi idi. □ ■ ⁵ Xunga Petrus zindanda tutup kelindi. Ləkin jamaət Hudaəqa jan-dil bilən uning üçün dua qilixiwatatti.

□ **11:29** «**Buning bilən Antakyadiki muhlislarning hər biri öz kurbioqa qarap pul yioqip, Yəhudiya'də turuwatqan qerindaxlarəqa yardım berixni qarar kildi**» — nemixqa ular Yəhudiya'diki qerindaxlarəqa alahidə yardım əwətməqçi? (1) Yəhudiya qerindaxlar awwal Hudaning hizmitini aloqa sürtüx üçün kəp yərləni setiwətkənidi («Ros.» 2-bab); (2) Yerusalem wə Yəhudiya əlkisidə boləqan ziyankəxlik bək eoqir boləqəqqa, etikədqilarning iqtisadiy ziyini bəlkim az əməs idi. ■ **11:30** Ros. 12:25. □ **12:1** «**Hərod padixah**» — bu Hərod «Hərod Agrippa (I)» idi. Hərodlar toqruqluq «Təbirlər»ni kərüng. ■ **12:2** Mat. 4:21. □ **12:4** «**Pasha heyti**» — yəni «ötüp ketix heyti». ■ **12:4** Yħ. 21:18.

Petrusning zindandin qutkuzuluxi

⁶ Əmdi Herod uni elip qikip sot qilixning aldinki keqisi, Petrus ikki zənjir bilən baqlaklik peti, ikki qarawulning otturisida uhlawatatti; ixikning sirtidimu birnəqqə qarawul zindanni kəzət qiliwatatti. ⁷ Wə tuyuksiz Rəbning bir pərixtsi kərünüp, bir nur kamerni yorutti. Pərixte Petrusning bikiñioğa noqup:

— Tez tur! — dəp oyoqatti. Uning kolliridiki zənjir xu haman boxap qüxüp kətti. ■ ⁸ Pərixte uningioğa:

— Belingni baqliwal! Kəxingnimu kiy! — dedi. Petrus uning deginini kildi. Andin u:

— Qapiningni yepinqaklap kəynimdin mang! — dedi.

⁹ Petrus uningioğa əgixip *kamerdin* qikti. Birak u pərixting wasitisi bilən boluwatqan bu ixlarning rastlikini bilməy, bəlki bir oqayibanə kərünux kərüptimən, dəp oylawatatti. ¹⁰ Ular birinqi wə ikkinqi kəzəttin ətüp, zindanning xəhərgə qikidiqan təmür dərwasisiqə barqanda, dərwasə ular üqün əzlükidin eqilip kətti. Ular qikip, bir koqidin ətəkəndə, pərixte tuyuksiz uning yenidin kətti.

¹¹ Xu qaqda, Petrus esigə kelip, öz-əzigə: «Dərwəkə əmdi Rəb Öz pərixtisini əwətip, meni Herodning qolidin wə Yəhudiyl həkining kütkenlirining həmmisidin qutkuzuptu, dəp bildim» — dedi.

¹² Həkiqiy əhwalni qüxinip yətkəndə, u Markus dəpmu atilidiqan Yuhannaning anisi Məryəmning öyigə bardı. U yərdə nuroqun

■ 12:7 Ros. 5:19; 16:26.

kixilər yioçilip dua-tilawət qiliwatatti. ¹³ U dərważining ixikini kaqqanda, Roda isimlik bir dedək awazni anglap qikti. ¹⁴ U Petrusning awazini tonup, huxallikidin ixikni eqixkimu ülgürməy yügürüp kelip, həmməyləngə:

— Petrus dərważa aldida turidu! — döp həwər kildi.

¹⁵ Lekin ular: — Sarang bolup kaldingou! — deyixti. Biraq u: — Rast xundaq, döp turuwaldi. Ular:

— U uning pərixlisi bolsa kerək! — deyixti.□

¹⁶ Biraq Petrus dərważini kekiwərđi. Ular qikip dərważini eqip, uning özini kərgəndə həmməylən haŋ-taŋ boluxti. ¹⁷ Petrus ularoqa ün qikarmasliqqa qol ixariti kilip, ularoqa Rəbning özini zindandin kandaq elip qikqanlikini eytip bərđi. Andin keyin, u:

— Bu həwərni Yaqupka wə kerindaxlaroqa yetküzüp koyunglar, — döp, əzi u yərdin baxqa yərgə kətti.□ ■

¹⁸ Taŋ atqanda, qarawullar Petrus zadi nemə boldi döp sarisimigə qüxti. ¹⁹ Hərod uni izdöp uning iz-derikini tapalmioqaqqa, qarawullarni soraq kilip, ularni əlümgə məhkum kilixni buyrudi. Bu ixtin keyin, u Yəhudiyədin qüxüp Qəysəriyə xəhriyə berip xu yərdə turdi.

□ **12:15** «U uning pərixlisi bolsa kerək» — ular «əlgən Petrusning rohi» yaki «Petrusni alahidə koçdaydioqan bir pərixte» döp oylap qaloqan boluxi mumkin. □ **12:17** «**Bu həwərni Yaqupka wə kerindaxlaroqa yetküzüp koyunglar**» — «Yaqup» muxu yərdə Rəb əysaning inisi boloqan Yaqupni kərsitidu. ■ **12:17** Ros. 13:16; 19:33; 21:40.

Herod Agrippa hanning ölumi

²⁰ Əslidə Herod *han* bilən Tur wə Zidondikilər arisida kattıq jedəl bar idi. Həlbuki, Tur wə Zidondikilər birlixip, Herodning aldiqə kəldi. Uning bilən yarixiwelix üqün ular aldi bilən hanning Bilastus isimlik xəhsiy oqoidarini əzlrigə yar-yələk boluxqə qayil qiloqanidi. Qünki bu yurttikilər axlıqni hanning ilkidiki jaylardin alatti.

²¹ Bəlgiləngən kəruxux künidə Herod xahənə tonlirini kiyip, soraq təhtidə olturup, ularqə nutuq sözlidi. □ ²² Angliqan həlk:
— Bu adəmning awazi əməs, bəlki bir ilahning awazidur! — dəp warkiraxti.

²³ Xuan Pərwərdigarning bir pərixtsi hannı urdi; qünki u xan-xərəpni Hudaqə beqixlimidi. Nətijidə, u kurtqə yəm bolup əldi. ²⁴ Əmma Hudaning səz-kalami dawamlıq bərk urup kengəydi. □ ■ ²⁵ Barnabas bilən Saul Yerusalemda ianilirini tapxurux hizmitini ada qiloqandin keyin, Antakyaqə qaytip kətti. Ular Markus dəpmu atilidoqan Yuħannani billə elip bardı.

13

□ **12:21** «Herod... ularqə nutuq sözlidi» — yaki «Herod... ularni əyibləp nunuq sözlidi». Grek tilida «nutuq sözləx» degən bu sözning bəzidə «əyibləx» degən purikı bar. □ **12:24** «**əmma Hudaning səz-kalami dawamlıq bərk urup kengəydi**» — demək, uningqə etiqad qiloquqılarning sani kəpəyməktə idi. ■ **12:24** Yəx. 55:11; Ros. 6:7.

Muqəddəs Rohning Barnabas bilən Saulni əwətixi

¹ Antakyadiki jamaət iqidə bəzi pəyğəmbərlər wə təlim bərgüqilər bar idi. Ular Barnabas, «Kara» dəpmu atilidiqan Ximeon, Kurinilik Lukius, Hərod han bilən billə qong bolqan Manaən wə Saullar idi. □ ■ ² Ular Rəbning ibaditidə bolup roza tutuwatqan bir məzgildə, Muqəddəs Roh ularqa:

— Barnabas bilən Saulni Mən ularni kixilxka qaqiroqan hizmət üqün Manga ayrip qoyunglar, — dedi. ■

³ Xuning bilən, ular yənə roza tutup dua qilqandin keyin, ikkiylənni üstigə qollirini təgküzüp uzitip qoydi. ■

Barnabas bilən Saul Sipursta

⁴ Ular Muqəddəs Roh təripidin əwətilgən bolup, Səlyukiyə xəhirigə berip, u yərdin kemigə qikip Sipur ariliqə qarap yoloqa qikti. ⁵ Salamis xəhirigə yetip kelip, ular Yəhudiylarning sinagoglirida Hudaning səz-kalamini yətküzüxkə

□ **13:1** «**«kara» dəpmu atilidiqan Ximeon**» — grek tilida ««negir» dəpmu atilidiqan Ximeon». «Negir» degən mənsi «kara». «**Hərod han**» — muxu ayəttə «han» grek tilida «tetrark» degən səz bilən ipadilinidu. «Tetrark» degənni toluq mənsi «(zeminning) təttn bir qismi üstidiki həkim». «Tetrark» degən mərtiwə «waliy»din təwən; xuning üqün Hərodlar Pontiy Pilatuska boysunuxi kerək idi. ■ **13:1** Ros. 14:26. ■ **13:2** Mat. 9:38; Ros. 9:15; 22:21; Rim. 1:1; 10:15; Gal. 1:15; 2:8; Əf. 3:8; 1Tim. 2:7; 2Tim. 1:11; İbr. 5:4. ■ **13:3** Ros. 6:6; 8:15; 19:6.

baxlidi. Yuhanna ularning yordamqisi idi. □ ■
 6 Ular pütün aralni arilap qikip, Pafos xehirigə keldi. Ular u yerdə Baryəxua isimlik bir kixi bilən uqrixip qaldi. U sehiringər bolup, sahta pəyoəmbər boləjan bir Yəhudi yidi. ■ 7 U kixi bu *aralning* rimlik waliyisi Sergiyus Pawlusning həmrəhi idi. Waliy uqumuxluk bir kixi bolup, Barnabas bilən Saulni qakirtip, Hudaning səz-kalamini anglimakqi boldi. 8 Lekin heliki sehiringər (uning grekqə ismi Əlimas bolup, «sehiringər» degən mənədə) ularqə qarxi qikip, waliyning rayini etikadtin kayturuxni urunmakta idi. 9 Birəq Mukəddəs Rohqə tolduruləjan Saul (yənə «Pawlus» dəpmu atilidu) heliki sehiringərgə tikilip qarap □ 10 uningqə:
 — Əy, kəlbinq hərhil hiyliyərlik wə aldamqilik bilən toləjan Iblisning oqli, həmmə həkkanıylikning duxmini! Pərwədigarning tüz yollirini burmilaxni zadi tohtatmamsən?!
 11 Əmdi Rəbning kəli üstünggə quxti! Kəzliring kor bolup, bir məzgil kunning yorukini kərəlməysən! — dedi.

Xuan, bir hil tuman wə qarangoquluk uni basti. U yolni silaxturup, kixilərdin meni qolumdin yetilənglar, dəp iltija qilatti. 12 Yüz bərgən ixni kərgən waliy Rəbning təlimigə kattik həyran

□ 13:5 «Yuhanna ularning yordamqisi idi» — yəni Markus dəpmu ataləjan Yuhanna. ■ 13:5 Ros. 12:25. ■ 13:6 Ros. 8:9; 19:13.

□ 13:9 «Saul (yənə «Pawlus» dəpmu atilidu)...» — «Pawlus» latinqə isim bolup, mənisi bəlkim «kiqik». Saul Mukəddəs Roh təripidin Yəhudi əməsləring hizmitidə boluxqə qakiriloqəqə, u muxu yərdin baxlap əzi uqün bu latinqə isim ixlitixkə baxlaydu.

bolup, Uningoşa etikad kildi.

Pawlusning bir sinagogta Rəbning təlimini berixi

¹³ Pawlus bilən uning həmrahliri kemigə qikişip, Pafostin Pamfiliyə əlkisidiki Pərgə xəhirigə bardı. U yərdə Yuhanna ulardin ayrılıp Yerusalemoşa kaytti. □ ■ ¹⁴ Pawluslar bolsa Pərgə xəhiridin qikişip, dawamlıq mengip Pisidiyə rayonidiki Antakya xəhirigə berip, xabat küni sinagogka kirdi. ¹⁵ Təwrat kişimliridin wə pəyqəmbərlərnin yazmiliridin okuloqandin keyin, sinagogning qongliri ularni qakirtip:

— Kərindaxlar, əgər halayikka birər nəsihət səzünglar bolsa, eytinglar, — dedi.

¹⁶ Pawlus ornidin turup, kol ixiriti kilişip, halayikka mundak dedi:

— Əy Israillar wə Hudadin kərkkanlar, kulak selinglar! □ ■ ¹⁷ Bu Israil həlkining Hudasi ata-bowilirimizni tallidi; ular Misirda musapir bolup yaxioşan wakitlarda ularni uluş kildi, Əzining egiz kətürgən biliki bilən ularni Misirdin kutkuzup qikti. ■ ¹⁸ U qəldə ularoşa təhminən kirik yıl qəmhərlük kildi ■ ¹⁹ andin

□ **13:13** «U yərdə Yuhanna ulardin ayrılıp Yerusalemoşa kaytti» — muxu «Yuhanna» bolsa Yuhanna Markus idi.

■ **13:13** Ros. 15:38. □ **13:16** «Əy Israillar wə Hudadin kərkkanlar... » — «Hudadin kərkkanlar» degən turaklik ibarə Təwrat etikadida boluşan «yat əlliklər» (Yəhudiy əməslər)ni kərsitidu. Hətnə kəbul kilmişən bolsimu, ularoşa sinagogka katnixixka ruhsət berilgən. ■ **13:16** Ros. 12:17; 19:33; 21:40.

■ **13:17** Mis. 1:1. ■ **13:18** Mis. 16:35; Qel. 14:34; Zəb. 95:10.

Kanaan zeminidiki yəttə əlni yoqitip, ularning zeminlirini ularoqa miras kılıp bərdi. ■ ²⁰ Bu ixlaroqa aldi-kəyni bolup təhminən tət yüz əllik yil kətti. Keyin, taki Samuil pəyoqəmbər otturiqə qıkkıqə, u ularoqa batur həkımlarni tikləp bərdi.

■ ²¹ Andin ular bizgə bir padixahni bərsikən, dəp *Samuil pəyoqəmbərdin* tilidi. Xuning bilən Huda ularoqa Binyamin kəbilisidin Kix isimlik adəmning oqlı Saulni tikləp bərdi. U kırıq yil həküm sürdi. ■ ²² Birəq *Huda* Saulni səltənıtidin qüxürüp, ularoqa Dawutni padixah kılıp turoquzup bərdi. Huda uning həkıkidə guwahlık berip: «Kənglümdikidək bir adəmni, yəni Yəssəning oqlı Dawutni taptim. U Mening toluk iradəmgə əməl kılıdu», — dedi. ■ ²³ Əzi wədə kılqandək Huda bu adəmning nəslidin Israil həkıgə bir Kutkuzoquqi tikləp bərdi — u bolsa Əysaning əzıdur!

■ ²⁴ U həkning otturısiqə qıqıxtin alwwal, Yəhya *pəyoqəmbər* qıqip, barlık Israil həkini towa kılıxni *bildürıdiqan* qəmüldürüxni qobul kilinglar, dəp jakarlidi. ■ ²⁵ Yəhya *pəyoqəmbər* wəzipini tamamlıqanda, halayıqka mundak degənıdi: «Silər meni kim dəp bilisilər? Mən silər kütken zat əməsmən. Birəq mana, məndin keyin birsi kelıdu, mən hətta uning ayaq kəxlirini yexıkimu layıq əməsmən!» □ ■

■ **13:19** Yə. 14:2. ■ **13:20** Hək. 2:16; 3:9. ■ **13:21** 1Sam. 8:5; 9:15; 10:15; Həox. 13:11. ■ **13:22** 1Sam. 13:14; 16:12; Zəb. 89:19-29; Ros. 7:45. ■ **13:24** Mat. 3:1; Mar. 1:2; Luqa 3:2; Yh. 3:23. □ **13:25** «**Mən silər kütken zat əməsmən**» — grek tilida: «Mən «u» əməsmən» yaki «Mən «xu zat» əməsmən». ■ **13:25** Mat. 3:11; Yh. 1:20.

26 Əy kərindaxlar, İbrahimning jəmətining nəsilliri wə aranglardiki Hudadin kərkkānlar, bu niyatlıkning sēz-kalami silərgə əwətildi! □ ■

27 Yerusalemda turuwatқанlar wə ularning hākimliri Əysani tonumay, uning üstidin gunahkar dēp həküm qıkaroқini bilən, hēr xabat küni okulidoқan pəyoқəmbərləning aldın eytkān sēzlrini əməlgə axurdi. □ ■

28 Gərqə ular uningdin ölüm jazasioқa həküm kılıxka tegıxlık birər gunah tapalmioқan bolsımu, waliy Pilatustın yənıla uni ölümgə məhkum kılıxni ətündi. ■ 29 Ular *bu ixlarni kılip* mukəddəs yazmılarda uning həkqidə aldın pütülgənləning həmmisini *əzliri bilmigən halda* əməlgə axuroқandın keyin, uning jəsitini kresttin qüxürüp, bir kəbrıgə qoydi. 30 Lekın Huda uni ölümdin tirildürdi!

■ 31 Tirilgəndın keyin, u burun əzi bilən Galiliyədin Yerusalemoқıqə əgıxıp kəlgənlərgə kəp künlər ıqıdə *nəqqə ketim* kərünüp turdi. Bu kixilər hāzir *İsrail* həkıgə uning guwahqiliri boluwatıdu.■

32-33 Bizmu ata-bowilirimizoқa kılinoқan wəding hux həwirini silərgə hāzir jakarlaymız

□ **13:26** «... **İbrahimning jəmətining nəsilliri wə aranglardiki Hudadin kərkkānlar...**» — «Hudadin kərkkānlar» — 16-ayət wə izahatning kərüng. ■ **13:26** Mat. 10:6; Ros. 3:26; 13:46. □ **13:27** «**Yerusalemda turuwatқанlar wə ularning hākimliri Əysani tonumay...**»

— grek tilida: «Yerusalemda turuwatқанlar wə ularning hākimliri uni tonumay...». ■ **13:27** Yh. 16:3; Ros. 3:17; 1Kor. 2:8; 1Tim. 1:13. ■ **13:28** Mat. 27:20; Mar. 15:11; Luқа 23:18; Yh. 19:6. ■ **13:30** Mat. 28:6; Mar. 16:6; Luқа 24:6. ■ **13:31** Mar. 16:14; Yh. 20:19; 21:1; Ros. 1:3; 1Kor. 15:5.

— Huda Əysani *arimizda* tikləp, bu wədini ularning əwladliri boləqan bizlərgə əməlgə axurdi. Bu həktə Zəburning ikkinqi küyidə aldin'ala mundaq pütülgən: «Sən Mening Ooqlum, Əzüm seni bügünki künidə tuoqdurdum». □ ■ ³⁴ Əmdilikdə Hudaning Əysaəqə qirixni qayta kərgüzməy əlümdin tirildüridiəqanliqi həkkidə u *mukəddəs yazmilarda* mundaq aldin eytkan: «Dawutqa wədə qiloqan mehİR-xəpkətlərnİ silərgə ata qilimən!» □ ■ ³⁵ Xunga yənə bu həktə yənə bir ayəttə: — «*I Huda, Sening mukəddəs Boləququngəqə tenining qirixini kərgüzməysən*». □ ■

³⁶ Qünki Dawut dərwəkə Hudaning iradisi boyiqə əz dəwri üqün hizmət qilip, əz ata-bowiliriəqə qoxulup əlümdə uhlap uning teni

□ **13:32-33 «Sən Mening Ooqlum, Əzüm seni bügünki künidə tuoqdurdum»** — «Zəb.» 2:7. Bəzi alimlar, bu bexarəttiki «tikləx» degən səz uning əlümdin tirildürülgənlikini kərsitidu, dəp «tirildürüp» dəp tərjimə qilidu. Ləkin uning tirilixini kərsitidiəqan bexarətlərnİ nəqil kəltüridiəqan ayətlər 34-35-ayətlərdur. Xunga Zəburdiki bu bexarət («Zəb.» 2:7) uning pak qiz Məryəmdin tuəquluxini kərsitidu, dəp qaraymiz.

■ **13:32-33** Yar. 3:15; 22:18; 26:4; 49:10; Qan. 18:15; 2Sam. 7:12; Zəb. 132:11; Yəx. 4:2; 7:14; 9:5; 40:10; Yər. 23:5; 33:14; Əz. 34:23; 37:24; Dan. 9:24,25; Zəb. 2:7.

□ **13:34 «Dawutqa wədə qiloqan mehİR-xəpkətlərnİ silərgə ata qilimən!»** — «Yəx.» 55:2. ■ **13:34** Yəx. 55:3.

□ **13:35 «I Huda, Sening mukəddəs Boləququngəqə tenining qirixini kərgüzməysən»** — «Zəb.» 16:10. «Sening mukəddəs Boləququngəqə Məsihi kərsitidu. ■ **13:35** Zəb. 16:10; Ros. 2:27.

qirip kətkənidi. □ ■ 37 Lekin Huda ölüm din tirildürgüqi bolsa qirixni heq kərmidi.□

38 Əmdi xunga silər xuni bilixinglar kerəkki, i kərindaxlar, hazır gunahlardın kəqürüm kılınıx yoli dəl xu kixi arkilik silərgə jakarliniwatidu. □ ■ 39 Musa pəyoəmbərgə qüxürülgən Təwrat kənuni bilən silər halas bolalmaywatқан ixlardın uningə etiqad kıləuqılar u arkilik halas kılınıp həkkanıy kılınıdu! □ ■ 40 Xunga, pəyoəmbərlər aldın eytқан xu balayi'apət bexinglarə qüxməsliki üqün ehtiyat kilinglar! —

41 «Qaranglar, i mazaq kıləuqılar, həyranuhəs bolup həlak bolunglar!

Qünki silərning künliringlarda bir ix kılımənki, Uni birsi silərgə elan kıl simu silər xu ixқа hərgiz

□ 13:36 «Dawut dərwekə Hudaning iradisi boyiqə öz dəwri üqün hizmət kılip,...» — yaki «Dawut dərwekə öz dəwridə Hudaning muddia-məksətliri üqün hizmət kılip,...». «uning teni qirip kətkənidi» — grek tilida «qirixlərni kərđi». 35-ayət ni kərüng. ■ 13:36 1Pad. 2:10; Ros. 2:29.

□ 13:37 «Lekin Huda ölüm din tirildürgüqi bolsa qirixni heq kərmidi» — «Huda ölüm din tirildürgüqi» Əysani kərsitidu, əlwəttə. □ 13:38 «hazır gunahlardın kəqürüm kılınıx yoli dəl xu kixi arkilik silərgə jakarliniwatidu» — «dəl xu kixi arkilik» Əysa arkilik, demək. ■ 13:38 Luka 24:47; 1Yuħa. 2:12 □ 13:39 «Təwrat kənuni bilən silər halas bolalmaywatқан ixlar» — «halas bolalmaydıoan ixlar» hərtürlük ixlarni kərsitidu; gunahning ilkidin halas boluxni öz iqigə elipla qal may, bəlki Təwrat kənunida bekitilgən türlük qurbanlıq kıl ix wə rəsim-qaidilərdin halas boluxni öz iqigə alidu. ■ 13:39 Rim. 3:28; 8:3; 10:4; Gal. 2:16; İbr. 7:19.

ixənməysilər!» □ ■

42 Pawlus bilən Barnabas sinagogdin qikiwatqanda, jamaət ularoqa kelərki xabat küni bu ixlar həkkidə yənə sözləxni yelindi.

43 Sinagotiki jamaət tarkaloqanda, nuroqun Yəhudiylar wə Hudadin qorkqan Təwratqa etikad kילוan Yəhudiy əməslərmu Pawlus bilən Barnabaska əgəxti. Ikkisi ularoqa səz kılıp, ularni Hudaning mehır-xəpkitidə qing turuxqa dəwət kildi. ■

44 Keyinki xabat küni, pütün xəhər həlki degüdək Hudaning səz-kalamini angliqili kelixti. 45 Birak bundak top-top adəmlərnı kərgən Yəhudiylar həsətkə qəmüp, Pawlusning səzlırigə qarxi tətür gəp kılıp, uningəya təhmət kildi. 46 Əmdi Pawlus bilən Barnabas tehımu yürəklık həlda mundaq dedi:

— Hudaning səz-kalamini aldi bilən silər *Yəhudiy həlkiyə* yətküzüx kerək idi. Lekin silər uni qətkə kəkip özünqlarnı mənggülük həyatqa layık kərmigəndin keyin, mana biz *silərdin* burulup əllərgə yüzlinimiz! □ ■

47 Qünki Pərwərdigar *mukəddəs yazmilarda*

□ **13:41** «*karanglar, i mazak kילוuqılar, həyranuhəs bolup halak bolunglar! Qünki silərnıng künliringlarda bir ix kılımənkı, uni bırı silərgə elan kılısimu silər xu ixka hərgiz ixənməysilər!*» — Təwrat, «Həb.» 1:5. ■ **13:41** Yəx. 28:14; Həb. 1:5. ■ **13:43** Ros. 11:23; 14:22.

□ **13:46** «*mana biz silərdin burulup əllərgə yüzlinimiz!*» — «əllərgə yüzlinimiz» — yəni «Yəhudiy əməslərgə yüzlinimiz». Demək, Hudaning səz-kalamini ularoqa yətküzimiz. ■ **13:46** Mis. 32:10; Yəx. 55:5; Mat. 8:12; 10:6; 21:43; Ros. 3:26; 13:26; Rim. 10:19.

bizgə mundak buyruoqan: —

«Mən Seni *yat* əllərgə nur boluxqa,

Yər yüzining qət-yaqiliriqiqə nijatlıq boluxung
üqün Seni atidim». □ ■

⁴⁸ Əllərdikilər bu səzni anglap, huxal boluxup Rəbning səz-kalamini uluqlaxti; mənggülük həyatka erixixkə bekitilgənlərninğ həmmisi etikad kildi. □

⁴⁹ Xundak kılıp, Rəbning səz-kalami pütkül zeminəqa tarkaldi. ⁵⁰ Birak Yəhudiylar Hudadin qorqqan yukiri təbikilik ayallarni həm xəhər mətiwərlirini kutritip, Pawlus bilən Barnabaska ziyankəxlik kıləuzup, ular ikkisini öz yurtliridin qoqlap qıqardi. □ ■ ⁵¹ Əmma Pawlus bilən Barnabas ularəqa qarap ayaqliridiki topini kəkixturuwetip, Konya xəhirigə qarap mangdi.

□ **13:47** «**Mən Seni *yat*** əllərgə nur boluxqa, yər yüzining qət-yaqiliriqiqə nijatlıq boluxung üqün Seni atidim» — «Yəx.» 42:6 wə 49:6ni kəring: muxu ayətlərdiki «Seni» Məsihni kərsitidu. Barnabas wə Pawlus «Pərwərdigarning quli»ning ixlirini dawamlaxturup yürgüzməktə (1-bab, 1-ayət). ■ **13:47** Yəx. 42:6; 49:6; Luqa 2:32. □ **13:48** «**bekitilgənlər**» — yaki «bəl baqlıoqanlar» yaki «mayil kılinoqanlar». □ **13:50** «**Birak Yəhudiylar Hudadin qorqqan yukiri təbikilik ayallarni həm xəhər mətiwərlirini kutritip...**» — «Hudadin qorqqan ayallar» bolsa Təwratka etikad kıləoqan Yəhudiy bolmiəoqan, sinagotiki ibadətka kətnixidıoqan ayallar. Gərqə ular «Hudadin qorqqan» bolsimu, muxu yərdə Yəhudiylarning kutritixi bilən azduruloqan. ■ **13:50** 2Tim. 3:11.

□ 52 *Antakyadiki* muhlislar bolsa huxallikka h md  Muk dd s Rohka tolduruldi.

14

Pawlus bilən Barnabas Konya xəhiridə

¹ Konya xəhiridə xundak boldiki, Pawlus bilən Barnabas Y hudiylarning sinagogioqa kirk nd , jama tk  xundak s zlidiki, n tijid  Y hudiylar w  Grekl rdinmu nuroqan kixilər etikad kildi □ ² (h lbuki, ix nmig n Y hudiylar yat  llikl rning k ng llirini z h rl p, ularni qerindaxlaroqa qarxi turuxka qutratti). ³ Xunga *Pawlus bilən Barnabas* u y rd  heli uzun turup, R bg  tayinip y r klik halda *hux h w rni* jakarlidi; R b ularning kolliri bilən m jizilik alamətlər w  karam tl rni kərsitip  z mehir-x pkitining s z-kalamioqa guwahlik b rdi. ■ ⁴ Buning bilən x h r h lki ikkig  b l n p ketip, bəziliri Y hudiylar t r pt , bəziliri bolsa rosullar t r pt  turdi. □ ⁵ Ahirda, bir qisim yat

□ **13:51** «**Pawlus bilən Barnabas ularoqa qarap ayaqliridiki topini kekixturuwetip,...**» — «ayaqliridiki topini kekixturuwetix» deg n h rik t «munasiwitimiz p t nley  z ldi» deg n agahning ipadisi idi. «Mat.» 10:14, «Mar.» 6:11, «Luka» 5:9ni k r ng. «**Konya xəhiri**» — h zirk  nam. Kona grekqə ismi «Ikonium» yaki «Ikonion». U h zirk  Türkiyədə.

□ **14:1** «**n tijid  Y hudiylar w  Grekl rdinmu nuroqan kixilər etikad kildi**» — «Greklər» bəlkim xu yərdiki hər mill ttn bol qan «Y hudiy  m sl r»ni k rsitidu. ■ **14:3** Mar. 16:20; Ros. 19:11; Ibr. 2:4. □ **14:4** «**x h r h lki ikkig  b l n p ketip...**» — yaki «xəhərning k p qismi ikkig  b l n p ketip...».

əlliklər bilən Yəhudiylar arisida (öz baxliqliri bilən birliktə) rosullarni qiynap, qalma-kesək kilix kutratkuluki bax kətürdi. ⁶⁻⁷ Lekin ular bu ixtin həwər tepip, xu yərdin qeqip Likawunya rayonidiki Listra wə Dərbə xəhərliri həmdə ətraptiki yurtlarəja qarap mangdi. Ular xu yərlərdə hux həwəni dawamlıq jakarlawərđi.■

Listra wə Dərbə xəhərlirida

⁸ Xu qaşda, Listra xəhiridə putlirida maşduri yok, heq mengip bakmişan bir tuşma paləq olturatti.■ ⁹ Pawlus söz kiliwatqanda, bu adəm uningəja kulak selip olturatti. Pawlus uningəja kəz tikip uning sakaytilixiəja ixənqi barliqini kərüp yetip, ¹⁰ yukiri awaz bilən:

— Ornungdin dəs tur! — dedi.

Həliki adəm xuan ornidin dəs turup mengixka baxlidi. ¹¹ Lekin Pawlusning bu ixini kərgən top-top adəmlər Likawunya tili bilən:

— İlahlar insan kiyapitigə kirip arimizəja qüşüptu! — dəp warkirixip kətti. ■ ¹² Ular Barnabasni «İlah Zeus» dəp ataxti wə Pawlusni səzləxtə baxlamqi boləjaqka uni «İlah Hərmis» dəp ataxti. □ ¹³ Xəhəarning sirtida «Zeus İlah»ning buthanisi bar idi. Xu *buthanidiki* kahin xəhər dərwasisiəja öküz wə gül qəmbirəkləni elip kelip, həlk bilən billə rosullarəja atap kurbanlik kilmaqqi boldi. ¹⁴ Lekin rosullar

■ **14:6-7** Mat. 10:23; Ros. 8:1.

■ **14:8** Ros. 3:2.

■ **14:11** Ros. 28:6.

□ **14:12** «**İlah Zeus**» — Grekləarning «bax ilah»i («Yupiter» degən planeta). «**İlah Hərmis**» — Hərmis («Merkuriy» degən planeta) «ilahlarınq əlqisi» dəp qarilatti.

Barnabas bilən Pawlus bu ixni anglap, kiyim-keçəklirini yirtқан ҳалда, көpqilikning arisiqa yügürüp kirip, warkırap mundaq dedi:

¹⁵ — Halayik, bu ixlarni nemə dəp kıliwatisilər?! Biz silərgə ohxax həssiyattiki insanlarmiz! Biz silərgə bu ərziməs nərsiləрни taxlap, asman-zemin, dengiz-okyan wə ulardiki barlık məhluklarni Yaratқuqi hayat Hudaoqıla ibadət kılixinglar kerək dəp jakarlawatimiz! ■

¹⁶ Burunki dəwrlərdə, u hərқaysi əlləрни өз yollirida mengixқа yol қoқoqan. ■ ¹⁷ Xundaq bolsimu, U Özini ispatlaydiqan guwahlikni қaldurmiqan əməs. Qünki U həmixə silərgə xapaət көrsitip, yamoqurni өз waqtida ərxтин yaqdurup mol həsul ata қilip, ax-tamaқ bilən siləрни toyoқuzup, қəlbinglarni huxallıққа qəmdürüp kəldi. ■

¹⁸ Hətta ular bu səzləрни қiloqan bolsimu, halayikning ularoqa atap қurbanlık қilixini aranla tosuwaldi.

¹⁹ Lekin Antakya wə Konya xəhərliridin bəzi Yəhudiylar kelip, kixiləрни əzlırigə қayil қilixi bilən, həlқ Pawlusni қalma-kesək қildi, andin uni əldi dəp қarap, xəhər sirtiqə sərəp aқikip taxliwətti. ■ ²⁰ Lekin muhlislar uning ətrapiqə olaxқanda, Pawlus ornidin turup, xəhərgə қaytip kirdi. Ətisi, u Barnabas bilən billə Dərbə xəhirigə kətti.

■ **14:15** Yar. 1:1; Zəb. 33:6; 124:8; 146:6; Ros. 10:26; Wəh. 14:7; 19:10; 22:9. ■ **14:16** Zəb. 81:12 ■ **14:17** Rim. 1:19.

■ **14:19** 2Kor. 11:25.

Rosullarning Suriyadiki Antakyaqa kaytip kelixi

²¹ Əmdi ular Dərbə xəhiridə hux həwər jakarlap, nuroqun adəmlərnı *Məsihgə* muhlis boluxqa kirgüzgəndin keyin, ikkiylən Listra, Konya wə Antakya xəhərlirigə kaytip bardı. ²² Ular u yərlərdə muhlislarning kəlbirini küqəytip, ularni etikadta qing turuxqa rıqəbətəndürüp, xundaqla: — Biz Hudaning padixahlıqıqə kirixtə nuroqun japa-muxəkkətlərnı beximizdin ötküzüximiz mukərrər bolıdu, — dəp nəsihət kildi.■

²³ Ular yənə hərkaysi jamaət iqidə aqsakallarnı tallap bəlgiləp, dua kilix wə roza tutux arkilik ularni əzliri etikad baqlıqan Rəbgə tapxurdi.

²⁴ Ikkiylən Pisidiyə rayonidin etüp Pamfiliyə əlkisigə kəldi. ²⁵ Ular Pərgə xəhiridə səkalamni yətküzgəndin keyin, Attalya xəhirigə bardı. □ ²⁶ Andin u yərdin kemigə qikip, *Suriyadiki Antakyaqa* qarap kətti. Ular əslidə xu yərdə əzliri hazır tamamlıqan bu wəzipini ada kilixqa *jamaəttikilər tərıpidin* Hudaning məhri-xəpkitigə tapxuruloqanıdı.■

²⁷ Kaytip kəlgəndə, ular jamaətni bir yərgə jəm kiləqanda, ularəqə Hudaning əzliri arkilik kiləqan barlıq əməllirini, xundaqla Hudaning qandaq kılıp əllərgə etikadning bir ixikini aqқанlıqını

■ **14:22** Mat. 10:38; 16:24; Luqa 24:26; Ros. 11:23; 13:43; 2Tim. 3:12. □ **14:25** «... **Attalya xəhirigə bardı**» — Attalya xəhiri dengiz boyıda idi; hazırkı «Antaliya». ■ **14:26** Ros. 13:1.

sözlöp bərđi. □ ²⁸ Ular u yərdə muhlislar bilən
billə uzun məzgil turdi.

□ **14:27 «Hudaning kandaq kılıp əllərgə etikađning bir
ixikini aqkanlıkını sözlöp bərđi»** — «əllər» muxu yərdə «yat
əllər», «Yəhudi y əməslər» degən mənida.

Rosul Pawlusning hux h w rni jakarliqan 1-s piri

15

Yerusalemdeki sünnät tooşrisidiki yioşin

¹ Xu qaoqlarda bəzilər Yəhüdiyə ölkisidin kelip, *Antakyadiki* qerindaxlarqa:

— Silər Musa *pəyoşəmbərgə* tapxuruloşan yosun boyiqə hətnə qilinixni qobul qilmisanglar, qutkuzulmaysilər! — dəp təlim berixkə baxlidi. □ ■

² Bu ix tooşrisida qong majira qikқан bolup, Pawlus bilən Barnabas ikkiylən xu kixilər bilən kəskin munazirə qilixқandin keyin, *qerindaxlar* Pawlusni, Barnabasni, xundaqla ularning arisidin birnəqqəylənni bu məsilə tooşrisida rosullar wə aқsaқallar bilən kəruşuxkə Yerusalemqa barsun dəp bekitgən. ■

³ Xundaқ qilip ular jamaət təripidin yoloqa selinip, səpiridə Fənikiyə rayoni wə Samariyə ölkisini besip ötüp, baroşanla yeridə əlləringmu towa qilip *etiqad* yolioqa kirqənlikini təpsiliy səzlidi. Bu həwər barliқ qerindaxlarni zor xadliққа qəmgüzdi. □

⁴ Pawluslar Yerusalemqa kəlginidə, ular jamaəttikilər, rosullar wə aқsaқallar təripidin qarxi elinip, kəpqilikkə Hudaning əzliri arқilik

□ 15:1 «Silər Musa *pəyoşəmbərgə* tapxuruloşan yosun boyiqə hətnə qilinixni qobul qilmisanglar, qutkuzulmaysilər!» — Yəhüdiyədin kəlgənlər allikaşan sünnät qilinioşan Yəhüdiylar, əlwəttə. ■ 15:1 Yar. 17:10; Law. 12:3; Gal. 5:2. ■ 15:2 Gal. 2:1. □ 15:3 «əlləringmu towa qilip...» — «əllər» yənə «Yəhüdiy əməslər» degən mənəidə. «əlləringmu towa qilip *etiqad* yolioqa kirqənliki...» — muxu yərdə grek tilida: «towa qilip *etiqad* yolioqa kirqix» degən ibarə pəqət birla səz «burulux» bilən ipadilinidu.

barlik qilqan amallirini bayan kilip bardi.
⁵ Lekin Përisiy mæzhpidikilërdin etikad yolioqa kirgæn bæzilër ornidin turuxup:

— Muxu *yat alliklärni* hætne kilix keræk, xundakla ularqa Musoqa güxürülgæn Tæwrat qanunioqa amël kilixi keræklikini jekilæx keræk!
— dedi.

⁶ Xunga rosullar bilæn aqsakallar bu mæsilini muzakirë kilix üqün jëm boluxti. ⁷ Uzun sêhbätlixixtin keyin, Petrus ornidin turup mundak dedi:

— Qerindaxlar, dæslæptiki künlërdæ Hudaning iqinglardin meni tallap mening aqzim arqilik hux hæwærdiki söz-kalamni yat ælliklærgæ anglitip ularning etikad kilixida wasitë kilixqa bekitkænlikidin hæwiringlar bar. ■

⁸ Wæ insanlarning qælbini bilgüqi Huda Mukæddæs Rohni bizgæ ata qilqinidæk, ularqimu ata kildi. ■ ⁹ Xundak kilip, Huda ularni biz bilæn heqkandak pærqlændürmæy, ularning qæblirini etikad arqilik pak kildi. ■

¹⁰ *Ðhwal mana xundak ikæn*, æmdi silër nemæ üqün özimiz wæ ata-bowilirimizmu ketürælmigæn bir boyunturukni muhlislarning boynioqa artmaqçi bolup, Hudani sinimakçi bolisilër?! ■ ¹¹ Æmdiliktæ, biz bolsak Ræb Æysaning mehir-xærqitigæ tayinip ularqa ohxax

■ 15:7 Ros. 10:20; 11:12.

■ 15:8 1Tar. 28:9; 29:17; Zæb. 7:9;

Yær. 11:20; 17:10; 20:12.

■ 15:9 Ros. 10:43, 44.

■ 15:10

Mat. 23:4.

qutkuzulimiz, döp ixinimiz. □ ■

¹² *Bu sözdin keyin*, Barnabas bilən Pawlus qikip, Huda özliri arkilik yat əlliklərnin arisida kərsətkən barlik möjizilik alamətlərni wə karamətlərni bayan kilip bərđi; kəpçilik ularqa kulak selip süküttə turđi. ¹³ Ularning sözi tügigəndin keyin, Yakup mundak dedi:

— Kərindaxlar, manga kulak selinglar!

¹⁴ Bayatin Ximeon Hudaning yat əlliklərnimu baxtinla xapaət bilən yoklap, ularning arisidin Öz nami üqün bir həlk qikiridioqanliqini qüxəndürüp etti. □ ¹⁵ Pəyoqəmbərlərnin eytkanlirimu buningqa uyğun kelidu, huddi *mukəddəs yazmilarda* munu sözlər pütülgəndək: —

¹⁶ — ««Muxu ixlardin keyin, Mən kaytip kelip, Dawutning yikiloqan qedirini yengibaxtin kurup tikləymən,

Uning harabiliklirini kayta bina kilip, əsligə kəltürimən.

¹⁷⁻¹⁸ Xundak kilip, jaħandiki baxka insanlarmu, yəni Mening namim bilən ataloqan barlik əllər Meni izdöp tapidu» dəydu bu ixlarni əməlgə Axuroquqi wə xundakla ularni əzəldin ayan kilip

□ **15:11** «Əmdiliktə, biz bolsak Rəb Əysaning mehir-xəpkitigə tayinip ularqa ohxax qutkuzulimiz, döp ixinimiz» — bu ayəttiki «biz» Yəhudiy etiqaqilarni, «ular» Yəhudiy bolmioqan etiqaqilarni kərsitidu. ■ **15:11** Əf. 2:8; Tit. 3:4. □ **15:14** «Ximeon» — Petrusning aramiy tilidiki ismi («Simon» bolsa uning ibraniy tilidiki xəklidur).

«Hudaning yat əlliklərnimu baxtinla xapaət bilən yoklap, ularning arisidin Öz nami üqün bir həlk qikiridioqanliqi» — «xapaət bilən yoklax» grek tilida pəkət «yoklax» degən sözlə bilən ipadilinidu.

kəlgən Pərwərdigar!» □ ■

19 — Xuning üqün hulasəm xuki, yat əlliklər arisidin towa kılıp Hudağa etikad baqlıoğanlarğa awarə-eqırqilik selip qoymaslıqımız kerək; 20 pəkət ularğa: «Butlarğa atilip buloğanoğan nərsilərnı yeyixtin, jinsiy buzukluktin, kanni wə boqup soyuloğan haywanlarning gəxliridinmu yeyixtin neri bolunglar» dəp tapılap, bir parqə hət yazaylı. □ ■ 21 Qünki qədımki dəwrlərdin tartip hər xəhərdə xabat künidə sinagoglarda Musa pəyoğambərnıng eytkanlıri oqulup, uning

□ 15:17-18 «Xundak kılıp, jahandiki baxqa insanlarmu, yəni Mening namim bilən ataloğan barlık əllər...» — «jahandiki baxqa insanlar» Yəhudıy həlkıdin baxqa barlık əllərnı kerstıdu. «Mening namim bilən ataloğan barlık (yat əllər) «Əz həlkım boluxqa qakıroğan yat əllər» yaki «Mən igıdarqılık kıloğan barlık əllər» degənlərnı bildürıdu. «**Muxu ixlardın keyin, mən kaytıp kelip, Dawutning yikıloğan qedırını yengıbaxtıın kurup tikləymən... xundak kılıp, jahandiki baxqa insanlarmu, yəni Mening namim bilən ataloğan barlık əllər Meni ızdəp tapıdu**» — (16-17-ayət) bu nəkil kəltürülgən bexarətlər «Am.» 9:11-12 wə «Yəx.» 45:21din elinoğan. Yaqup bu bexarətlərnı «Septuagint» LXX degən grek tilidiki tərijimısıdin aloğan. «Amos»tıki «qoxumqə səz»imıznımu kərüng. ■ 15:17-18 Am. 9:11,12. □ 15:20 «**Butlarğa atilip buloğanoğan nərsilər**» — grek tilida «Butlardın buloğanoğan nərsilər» degən bilən ipadılınıdu; «nərsilər» bəlkım gəx wə hərhil yemək-iqməkni kərsətsə kerək. Greklər arısidə «awwal butlarğa ataloğan» yeməklıknı yeyix «sawablık ız» yaki «kutluk ız» dəydiğanlar kəp ıdi. ■ 15:20 Yar. 9:4; Mis. 20:3; 1Kor. 8:1; 10:20; 1Tes. 4:3.

kərsətmiliri օgıtılıp kəlgən.□

Yəhudi y əməs etiqad qıllarəy yezıləyan hət

²² Xuning bilən rosullar, aqsakallar, xundaqla Yerusalemdiki pütkül jamaəttikilər օz arisidin birnəqqə adəmnı tallap, ularnı Pawlus wə Barnabas bilən billə Antakyaəy օwətixnı layıq kərđi. Əslidə kərındaxlar ıqıdə baxlamqı boləyan Yəhuda (Barsabas dəpmu atilidu) bilən Silaslar buningəy tallandı.

²³ Hət bolsa ularəy tapxurulđı, uningda mundaq yezıləyanıdı: — «I Antakya, Suriyə wə Kilikiyədə turuwatqan yat əllik kərındaxlar, — *Yerusalemdiki* kərındaxlırlınglardın, rosullar bilən aqsakallardın silərgə salam!

²⁴ Arimizdın bəzi kixilər qıkip yeninglarəy berip, səzliri bilən silərnı biaramlıqqa selip kənglünglarnı parakəndə kılıp koyəyanlıqını anglıduq. Ləkin biz ularəy hēqkəndaq səz-

□ **15:21 «Butlarəy atılıp buləyanəyan nərsilərnı yeyixtin, jinsiy buzukluqtın, qanı wə boəyup soyuləyan haywanlarning gəxliridinmu yeyixtin neri bolunglar ...»** — (20-ayət) muxu üq pərhez Təwrat kənunidin elinəyan. Etiqad kıləyan yat əllərnıng bularəy riayə kılıxi ularnıng niyatlıqqa erixixi üqün əməs, bəlki («jinsiy buzukluqtın ... neri bolunglar»tın baxqa) etiqad kıləyan Yəhudiylar jamaətkə katnıxixida ularnıng aldıda putlikaxang bolmaslıqı, Yəhudi y əməs kərındaxlıri bilən arilixixi asan kılınsun üqün degən məqsət bilən tapxuruloqan (21-ayəttin rosullarning bu məqsiti oquq kərünüdu; «1Kor.» 10:14-11:1nimu kərüng).

əmr kılmıduq. □ ■ 25 Xu səwəbtin, biz bu ixta oylirimiz bir yərdin qıkkandin keyin, arimizdin tallanqan birnəqqəylənni səyümlük Barnabas wə Pawlusimiz bilən billə yeninglarqə əwətixni qarar kılduq. 26 Bu ikkiylən Rəbbimiz Əysa Məsihning nami üqün həyatini hətərgə təwəkkül qılqan kixilərdur. ■ 27 Xunga biz Yəhuda bilən Silasni yazoqlirimizni silərgə öz aqzi bilənmü səzləp bərsun dəp, yeninglarqə əwəttuq. 28 Gəpning poskallisiqə kəlsək, Muqəddəs Rohqa, xundakla bizlərgimu xu layik kəringənki, təwəndiki zərür bolqan ixlardın sirt, silərgə həqkandak baxqa ixni yūkliməslikimiz kerək: 29 — Butlarqə ataloqan nərsilərdin, qanni wə boqlup soyuloqan həywanlarning gəxliridin yeyixtin wə jinsiy buzukluktin neri bolux — silər muxu birnəqqə ixtin saqlansanglar, yahxi qılqan bolisilər. Aman-hatirjəm bolunglar!»■

30 Xundak qilip, ular *qerindaxlar* tərıpidin yoləqə selinip, Antakyaqə bardı. U yərdə pütün jamaəttikilərnı yiqip, hətnı ularqə tapxurdi.

□ 31 Ular hətnı oqup, uningdin boləqan riqəbət-

□ 15:24 «... Silərnı biaramlıkqa selip kənglūnglarnı parakəndə qilip qoyəqanlıqını anglıduq. Ləkin biz ularqə həqkandak səz-əmr kılmıduq» — bəzi kona kəqürmilərdə muxu yərdə: «... Silərnı biaramlıkqa selip, sünnət qəbul qilixinglar, Təwrat qanuniqə əməl qilixinglar kerək dəp kənglūnglarnı parakəndə qilip qoyəqanlıqını anglıduq» deyilidü.

■ 15:24 Gal. 2:4. ■ 15:26 Ros. 13:50; 14:19. ■ 15:29 Yar. 9:4; Mis. 20:3; Law. 17:14; 1Kor. 8:1; 1Tes. 4:3.

□ 15:30 «xundak qilip, ular *qerindaxlar* tərıpidin yoləqə selinip...» — grek tilidə «xundak qilip, ular ularning tərıpidin yoləqə selinip...».

təsəllidin zor xadlandi. ³² Yəhuda wə Silaslar əzlimu pəyoqəmbərlərdin bolup, qerindaxlarni nuroqun səz-nəsihətlər bilən riqəbtləndürüp, ularni quwwətləndürdi. ³³ *Yəhuda wə Silaslar* u yərdə bir məzgilni ötküzgəndin keyin, Antakyadiki qerindaxlarning səpirigə amanlıq tiligən həlda uzitixi bilən, ular əzlini əwətkən *Yerusalemdikilərnin* qexioqa qaytti. □ ³⁴⁻³⁵ Ləkin Pawlus wə Barnabas Antakyada qəlip, baxqa nuroqun qerindaxlarning həmkarlıqida təlim berip Rəbning səz-kalamidiki hux həwirini jakarlap turdi.

Pawlus bilən Barnabasning ayrilip ketixi

³⁶ Ləkin yənə birnəqqə künlərdin keyin Pawlus Barnabaska:

Biz burun Rəbning səz-kalamini yətküzgən həmmə xəhər-yezilaroqa berip, qerindaxlarning yenioqa berip, həlini sorap kələyli, — dedi.

³⁷ Barnabas bolsa Yuhanna (Markusmu deyilidu)ni billə elip barmaqqi boləqanidi. ■ ³⁸ Birəq Pawlus aldinqi qetim Pamfiliyə əlkisidə ulardin ayrilip kətkən, Rəbning hizmitidə ular bilən billə *dawamliq* səpər qilmioqan Markusni yənə elip berixni aqilanilik əməs dəp qaridi. □ ³⁹ Xuning bilən ikkiylən otturisida bək kəskin ihtilap bolup, ahir berip ular bir-biridin ayrilip ketixti.

□ **15:33 «Yəhuda wə Silaslar u yərdə bir məzgilni ötküzgəndin keyin»** — «Yəhuda wə Silaslar» grek tilida «ular».

■ **15:37** Mis. 20:3. □ **15:38 «Rəbning hizmitidə ular bilən billə dawamliq səpər qilmioqan Markus...»** — muxu yərdə «Rəbning hizmitidə» grek tilida pəqət «hizməttə» deyilidu.

Barnabas Markusni elip, kemigə olturup Sipro arilioqa kətti. ⁴⁰ Pawlus bolsa Silasni tallidi; qerindaxlarning ikkiylənni Hudaning xapaitigə amanət qilixi bilən u ikkisi yoloqa qikti. □ ⁴¹ U əmdi Suriyə wə Kilikiyə əlkilirini arilap ətüp, *hərқaysi jaylarda* jamaətlərnı kuwwətləndürdi.

16

Timotiyning Pawlus wə Silaska qoxuluxi

¹ Andin u Dərbə wə Listra xəhərlirigimu bardi. Mana, xu yərdə etiқadqi Yəhudiylar bir ayalning oqli, Timotiy isimlik bir muhlis bar idi. Uning atisi bolsa grek idi. □ ² Listra wə Konya xəhərliridiki qerindaxlarning həmmisi uning toqruluk yahxi guwahlik berətti. ³ Pawlus uni əzi bilən billə elip mangmaqqi boldi. Birəq bu yərdiki Yəhudiylarning həmmisi *Timotiyning* atisining grek ikənlikini bilgəqkə, Pawlus uni

□ **15:40 «Pawlus bolsa Silasni tallidi; qerindaxlarning ikkiylənni Hudaning xapaitigə amanət qilixi bilən u ikkisi yoloqa qikti»** — Pawlus wə Barnabas nemə üqün bir-biridin ayrildi? Qaysisining qarari toqra? «Qoxumqə sezimiz»də bu məsilə toqrısında azraq tohtilimiz. □ **16:1 «Mana, xu yərdə etiқadqi Yəhudiylar bir ayalning oqli, Timotiy isimlik bir muhlis bar idi»** — keyinki ayətlərgə qariqanda, «xu yər» Listra idi.

elip hətne kildurdi. □ ■ 4 Ular xəhər-yezilardin ötkəq, Yerusalemdiki rosullar bilən aqsakallar *yat allərgə* bekitkən bəlgilimilərnı ularning riayə kılıxi üçün tapxurdi. ■ 5 Xundak kılıp, jamaətlər etikadta küqəytilip, sanlirimu kündin-küngə kəpəydi.

Makedoniyəlikning qakiriki

6 Mukəddəs Roh ularning Asiya ölkisidə səz-kalamni jakarlixioğa yol qoymioğan bolup, Pawluslar əmdi Frigiya wə Galatiya rayonliridin ötöp, □ 7 Misiyə rayoniğa kəlgəndin keyin, Bitiniyə ölkisigə kirməkqi boldi. Biraq Əysaning Rohi ularoğa bundak kılıxikimu yol qoymidi. □

□ 16:3 «**bu yərdiki Yəhudiylarning həmmisi Timotiyn-ing atisining grek ikənlikini bilgəqkə, Pawlus uni elip hətne kildurdi**» — Pawlusning Timotiyni hətne kılıxi etikadini bildürüş üçün əməs, bəlki u uning bilən Hudaning hizmitidə boləqanda Yəhudiylarning uni qəbul kılmasliqining aldini elix üçün idi. ■ 16:3 1Kor. 9:20; Gal. 2:3. ■ 16:4 Ros. 15:20. □ 16:6 «**Mukəddəs Roh ularning Asiya ölkisidə səz-kalamni jakarlixioğa yol qoymioğan bolup, Pawluslar əmdi Frigiya wə Galatiya rayonliridin ötöp...**» — Frigiya wə Galatiya rayonliri Asiyaning bir qismi idi — Pawlus xu yərdin ötkini bilən Hudaning səzini jakarlaş üçün u yərdə tohtimidi.

□ 16:7 «**Misiyə rayoniğa kəlgəndin keyin, Bitiniyə ölkisigə kirməkqi boldi. Biraq Əysaning Rohi ularoğa bundak kılıxikimu yol qoymidi**» — kizik bir yeri xuki, keyinrək rosul Petrus dəl muxu rayonlarning bəzi yərlik kixiliri bilən yəqin munasiwəttə boldi (2Pet.) 1:1ni kərüng). Xunga mumkinqiklikı barki, Pawluslar muxu yərlərdin ötöp kətkən waqıtlarda, Petrus xu yərdə idi yaki pat arida xu yərlərgə kəlməkqi idi. Pawlusmu keyin Galatiya degən rayoniğa berip, hux həwərnı tarkitip, bir jamaət bərpa kılındi (18:23 wə «Gal.» 4:13ni kərüng).

8 Xuning bilən ular Misiyədin ətüp, dengiz boyidiki Troas xəhiringə qüxti.■ 9 Xu küni kəqtə, Pawluska bir oʻayibanə kərünüx kərünüp, Makedoniyəlik bir kixi uning aldida ərə turup: — *Dengizdin ətüp, Makedoniyəgə kelip, bizgə yardəm bərgəysən!* — dəp ətündi.□

10 U bu kərünüxni kərgəndin keyin, Rəb bizni jəzmən u kixilərnin gəxiqə berip, ularoqə hux həwər jakarlaxka qəkiroqan, degən huləsigə kelip, dərhal Makedoniyəgə berixka təyyarlanduk.□

Lidyəning ətikad qilixi

11 Biz kemigə qikip, Troastin yoloqə qikip, Samodrak ariliqə qarap yol alduk wə ətisi *Makedoniyədiki* Neapolis xəhiringə yetip barduk. 12 U yərdin Makedoniyəning xu rayonidiki Filippi degən muhim xəhiringə ətuk. Bumu Rimdiki bir mustəmlikə xəhər idi. Biz bu yərdə

■ 16:8 2Kor. 2:12. □ 16:9 «**Dengizdin ətüp, Makedoniyəgə kelip, bizgə yardəm bərgəysən!**» — Makedoniyə Rim imperiyəsidiiki Gretsiyəgə jaylaxkan «Makedoniyə əlkisi» idi. □ 16:10 «**U bu kərünüxni kərgəndin keyin, Rəb bizni jəzmən u kixilərnin gəxiqə berip, ularoqə hux həwər jakarlaxka qəkiroqan, degən huləsigə kelip, dərhal Makedoniyəgə berixka təyyarlanduk**» — muxu ayəttin baxlap «**biz**» dəp bayan qilixning səwəbi — muxu kitabning muəllipi Luqa muxu yərdə Pawluslaroqə qoxuloqanlikini kərsitidu.

birnəqqə kün turduk. □ 13 Xabat küni, *xəhər* dərwasididin qikip dərya sahiligə barduk; qünki biz u yərdə dua-tilawət kilidioğan bir jay bar dəp oyliduk; dərwəkə xundak boldi. Biz olturup, u yərgə yioqiloğan ayallarğa sözləxkə baxliduk.

□ 14 Ularning iqidə səsün rəht sodisi kilidioğan, Tiyatira xəhirilik, Hudadin qorkidioğan Lidya isimlik bir ayal bar idi. Rəb uning kəlbini Pawlusning eytkanlirini qobul kilixka aqti. □

15 U ailisidikilər bilən qəmüldürülgən bolup bizdin ötünüp:

— Əgər silər meni *həqiqətən* Rəbgə etikad kילוқи dəp bilsənglər, mening öyümgə berip turunglar! — dəp qing turup bizni maqullatti.■

□ 16:12 «U yərdin Makedoniyəning xu rayonidiki Filippi degən muhim xəhirigə öttuk. Bumu Rimdiki bir mustəmlikə xəhər idi» — Filippi dengiz boyiki Neapolistin 16 kilometr yiraklikta idi. «Rimdiki mustəmlikə» — biwasitə Rim həkümiti əzi baxquroğan, ahalisi «Rim grazdanlik» hokuk-imtiyazlirioğa igə idi. □

16:13 «Xabat küni, xəhər dərwasididin qikip dərya sahiligə barduk; qünki biz u yərdə dua-tilawət kilidioğan bir jay bar dəp oyliduk» — əhwaloğa qarioğanda Filippi xəhiridə Yəhudiylarning birmu sinagogi yok idi («sinagog»ning asasi üqün az degəndə on Yəhudiy ərkək kixi bir-birigə qoxuluxi kerək). Undak əhwal astida bu ayallar (bəlkim Yəhudiy həm Yəhudiy əməslər, yəni «Hudaning qorkқанlar») hər xabat küni Təwrattin elinoğan sözlər bilən dua-tilawət kilixka yioqilatti. □

16:14 «Ularning iqidə səsün rəht Sodisi kilidioğan, Tiyatira xəhirilik, Hudadin qorkidioğan Lidya isimlik bir ayal bar idi» — «Hudadin qorkidioğan» degən turaklik ibarə, Lidyaning Yəhudiy əməs, əmma Təwrat etikadida bolioğanlikini kersitidu. ■

16:15 Yar. 19:3; 33:11; Hək. 19:21; Luğa 24:29; Ibr. 13:2.

Pawlus bilən Silasning zindanoğa taxlinixi

16 Bir küni biz xu dua kilidioğan jayoğa ketip baroqinimizda, bir dedək bizgə yolukti; bu kizoğa pal saloquqi bir jin qaplixiwaloğanidi; dedək hojayinlirioğa pal selix yoli bilən nurtoşun payda tepip bərgənidi. □ ■ 17 U yol boyi Pawlus wə bizgə əgixip:

— Bu kixilər Həmmidin aliy Hudaning kulliri, ular silərgə nijatliq bir yolini jakarlaydu! — dəp warkirap mangdi.□

18 U uda kəp künlər xundak warkiridi. Bu ix Pawlusning kəlbini azablap, u kizoğa burulup, jinioğa:

— Əysa Məsihning nami bilən buyruymənki, uningdin qiq! — deyixigila, jin xuan qiqip kətti.□ ■

19 Dedəkning hojayinliri uningtoğa baqlioğan pul tepix ümidining yokqa qiqқанliqini kərüp, Pawlus bilən Silaska kol selip, ularni bazar məydanoğa sərəp, həkümdarlarning aldioğa elip bardı. ■ 20 Ular ikkiylənni soraqqi əməldarlarning aldioğa qiqirip:

— Bu adəmlər Yəhudiylar bolup, xəhirimizni

□ **16:16 «bu kizoğa pal saloquqi bir jin qaplixiwaloğanidi»**

— «pal saloquqi bir jin» grek tilida «pitoñ rohi». «Pitoñ» yoşan yilan bolup, greklarning riwayətliri boyiqə u Dəfi xəhiridiki buthanida turup, palqilik sirlirini baxquratti. ■ **16:16** 1Sam. 28:7; Ros. 19:24. □ **16:17 «... ular silərgə nijatliq bir yolini jakarlaydu!»** — yaki «... ular silərgə nijatliq yolini jakarlaydu!».

□ **16:18 «Bu ix Pawlusning kəlbini azablap,...»** — grek tilida «kəlbini azablaş» degən söz həm dərd, bizarliq wə hapiqiliqni (degən mənilerni) öz iqigə alidu. «**jin xuan qiqip kətti**» — yaki «jin xu saət iqidə qiqip kətti». ■ **16:18** Mar. 16:17. ■ **16:19**

2Kor. 6:5.

qalaymikanlaxturuwətməktə. ■ 21 Biz bolsak rimliklarmiz, ular kanunimizğa hilap bolğan wə qobul kilixka yaki yürgüzüxkə bolmaydioğan kaidə-yosunlarni təröqib kiliwatidu! — döp xikayət kildi.

22 Toplanğan halayikmu ularğa hujum kilixka qozqaldi; soraqçi əmədarlar ularning kiyim-lirini yirtip yalingaqlap, kaltək bilən dumbilaxka əmr qüxürdi. ■ 23 Ikkiylənni kaltək bilən kəp dumbiliqandin keyin, ularni zindanoğa tax-lidi wə xundakla gundipayni qattik kəzitixkə buyrudi. 24 U buyrukni tapxuruwelix bilən ularni zindanning iqqiridiki kamerğa solap, put-liriğa ixkəl saldi.

25 Tün yerimda, Pawlus bilən Silas dua kilip, Hudağa mədhiyə küylirini eytiwatatti. Baxka məhbuslar bolsa qulak selip anglawatatti. ■

26 Tuyuksiz qattik yər təwrəx yüz bərđi; zindanning ullirimu təwrinip kətti wə zin-danning həmmə ixikliri xuan eqilip, hər bir məhbusning kixənlirimu qüxüp kətti. ■

27 Gundipay uyqudin oyoqinip, zindanning ixik-lirining oquq turoanlikini kərüp, məhbuslar qeqip ketiptu döp oylap, qiliqini suqurup elip, özini öltürüwalmakçi boldi. □

28 Lekin Pawlus qattik awazda:

■ 16:20 1Pad. 18:17; Ros. 17:6. ■ 16:22 2Kor. 11:25;

1Tes. 2:2. ■ 16:25 Ros. 4:31. ■ 16:26 Ros.

5:19; 12:7. □ 16:27 «Gundipay uyqudin oyoqinip, ...

məhbuslar qeqip ketiptu döp oylap, qiliqini suqurup elip, özini öltürüwalmakçi boldi» — Rim imperiyəsining qanuni boyiqə məhbuslarni qaqurup qoyğan əskərlər yaki gundipaylar ölümgə məhkum qilinatti.

— Özünggə zərər yətküzmə, həmmimiz bar! —
dəp warķiridi.

²⁹ Gundipay: Qiraqlarni kəltürünglar dəp
towlap iķkirigə etilip kirip, titrigən ħalda Pawlus
bilən Silasning ayioiōa yikildi. ³⁰ Andin ularni
taxķirioa elip qikip:

— Kūtkuzuluxum üqün nemə kilixim kerək? —
dəp soridi.■

³¹ Rəb Əysaōa etiķad kילוin, wə xundak
kilsang, özüng həm ailəngdikilərmu
kūtkuzulidu! — dedi ular.□ ■

³² Xuning bilən, ikkiylən uningōa wə un-
ing barliķ ailisidikilərgə Rəbning səz-kalamini
yətküzdi. ³³ Keqə xu saətning əzidila *gundipay*
ularni baxlap qikip, yarilirini yuyup tazilidi;
andin u dərħal ailisidikilər bilən qəmüldürüxn
qobul kildi; ³⁴ ikkiylənni əz öyigə baxlap kelip,
ularning aldioa dastihan saldi. U pütkül aili-
sidikilər bilən Hudaōa etiķad kילוanliķtin zor
xadlandi.■

³⁵ Ətisi ətigəndə, sorakqi əmədarlar
yasawullarni zindanoa əwətip:

— U ikkiylənni qoyuwetinglar! — dəp buyrudi.

³⁶ Gundipay Pawlusķa bu səzni yətküzüp:

— Sorakqi əmədarlar ikkinglarni qoyuwetix

■ **16:30** Luķa 3:10; Ros. 2:37; 9:6. □ **16:31** «Rəb
Əysaōa etiķad kילוin, wə xundak kilsang, özüng
həm ailəngdikilərmu kūtkuzulidu!» — gundipayning
«Kūtkuzuluxum üqün nemə kilixim kerək?» degən soalni
qoyuxida, u bəlkim «kūtkuzulux»ning nemə ikənlikini anqə
qūxəniğən boluxi mumkin. Uning közdə tutķini rohij jəħəttin
əməs, bəlkı əz wə ailisidikilərnıng ölüm jazasidin kūtuluxi idi.

■ **16:31** Yħ. 3:16,36; 6:47; 1Yuhə. 5:10. ■ **16:34** Luķa 5:29;
19:6.

yarlikini qūxūrdi. Silər əmdi zindandin qikip, tinq-aman yolunglaroqa qikinglar, — dedi.

³⁷ Birak Pawlus yasawullaroqa:

— Biz Rim pukraliri bolsakmu, əmədarlar bizni sorak kilmayla halayikning aldida kaltək bilən dumbalap, zindanoqa taxlidi. Əmdi ular hazır bizni yoxurunqə qoqlimakqimu? Yak, bundak kilsa bolmaydu! Əmədarlar əzliri kelip bizni qikarsun! — dedi. □

³⁸ Yasawullar bu səzlərnı sorakqi əmədarlaroqa yətkūzdi. Ular ikkiylənnıng Rim pukrasi ikənlikini anglap kōrkup kətti; ³⁹ ularning kənglini elixka *zindanoqa* berip, ularni zindandin elip qikkandin keyin, xəhərdin qikip ketixni kayta-kayta ətūndi. ■

⁴⁰ Ikkiylən zindandin qikixi bilən Lidyaning əyigə bardı; andin u yərdə qerındaxliri bilən kərūxūp, ularni rioqbətləndürgəndin keyin, yoloqa qikip kətti.

17

Tesalonika xəhiridiki topilang

¹ Ular səpirini dawam kilip Amfipolis wə Apoloniya xəhərliridin ətüp, Tesalonika xəhirigə kəldi. U yərdə Yəhudiylarning sinagogi bar

□ **16:37** «Biz Rim pukraliri bolsakmu, əmədarlar bizni sorak kilmayla halayikning aldida kaltək bilən dumbalap, zindanoqa taxlidi» — rimlik pukralaroqa undak muamilə kilixning hər bir baskuqi Rim qanunioqa hilap idi. ■ **16:39** Mat. 8:34.

idi. □ ² Pawlus aditi boyiqə ularning arisioqa kirip, uda üq xabat küni u yərdə jəm boloqanlar bilən muqəddəs yazmilarni xərhləp munazirilixip, ³ ularoqa Məsihning azab-oxubətlər tartqandin keyin əlümdin tirilixi muqərrər dəp qüxəndürdi həm ispatlidi wə: — Mən silərgə jakarliqan muxu Əysa dəl Məsihning Əzi xu! — dedi. ■

⁴ *Yəhudiylarning* iqidin bəzilər qayil bolup ixinip, Pawlus bilən Silaska koxuldi; xundakla Hudadin qorkidioqan Greklərdin zor bir top adəmlər wə az bolmioqan yukiri təbikidiki grek ayallarmu xundak ixəndi. □ ■ ⁵ Birak Yəhudiylar buningoqa həsət kılıp, birnəqqə kəbih adəmlərnı yioqıp, bir top kixilərnı toplap, xəhərnı astin-üstün kiliwətti. Yəhudiylar Pawlus bilən Silasni xəhər həlk *kengəxmisiqə* tapxurup berix üqün ularni tutux məksitidə Yason isimlik birsining öyigə basturup bardı. ⁶ Lekin ular ikkiylənnı tapalmay ular Yason wə baxka birnəqqə qerixdaxni xəhər əməldarlırining aldioqa tartip apirip: — Jaħanni astin-üstün kiliwətkən axu adəmlər muxu yərgimu yetip kəldi; ■ ⁷ Yason ularni öyidə qobul qildi. Ular Əysa isimlik baxka bir padıxah

□ **17:1 «Tesalonika xəhəri»** — «Tesalonika» həzirki Salonika xəhəri. **«Ular ... Tesalonika xəhəriqə kəldi»** — muxu babta «biz» əməs, bəlki «ular» deyilgəqkə, Luqani Pawluslardin bir məzgil ayriloqan, dəp qaraymiz. ■ **17:3** Zəb. 22:6. 22; Mat. 16:21; Luqa 24:46. □ **17:4** «... xundakla

Hudadin qorkidioqan Greklərdin zor bir top adəmlər wə az bolmioqan yukiri təbikidiki grek ayallarmu xundak ixəndi» — «Hudadin qorkidioqan Greklər» degən turaklıq ibarə, Təwrat etikadida bolqan Greklərnı kərsitidu. ■ **17:4** Ros. 28:24. ■ **17:6** Ros. 16:20.

bar döp jakarlap, Kəysərning pərmanliriya qarxi çikawatidu! — döp çukan selixti.■

8 Ular bu sözlər bilən halayikni wə xəhər əməldarlırını dəkkə-dükkigə selip koydi.

9 Əməldarlar Yason wə baxka tutup kelingənlərdin kapalət puli aloqandin keyin, ularni koyuwətti.

Beriya xəhiridə

10 Kərindaxlar həyal bolmay Pawlus bilən Silasni xu küni keqidə Beriya xəhorigə əwətiwətti. Ular u yərgə yetip baroqanda, Yəhudiylarning sinagogioya kirdi. □ ■ 11 U yərdiki *sinagodikilər* Tesalonikadikilərgə karioqanda esil hislətlik bolup, söz-kalamni kizikip anglidi wə ularning eytkanlirining toqra yaki hatalikini enikalap bilix üqün, hər küni mukəddəs yazmilarni ketirkinip izləndi. ■

12 Nətijidə, ulardin nuroqun Yəhudiylar, esilzadə grek ayallardin bir kismi wə xundaqla heli көp grek ərlər etikad kildi. □ 13 Ləkin Tesalonikadiki Yəhudiylar Hudaning söz-kalamining Pawlus arkilik Beriyanimu jakarliniwatkinini anglap, u yərgimu berip topilang көtürməkqi bolup, ammini kutratti. ■ 14 Xuning bilən kərindaxlar

■ 17:7 Luka 23:2; Yh. 19:12. □ 17:10 «Kərindaxlar həyal bolmay Pawlus bilən Silasni xu küni keqidə Beriya xəhorigə əwətiwətti» — «xu küni keqidə» yaki «xu küni көp kirix bilənla». ■ 17:10 Ros. 9:25. ■ 17:11 Yəx. 34:16; Luka 16:29; Yh. 5:39. □ 17:12 «xundaqla heli көp grek ərlər etikad kildi» — grek tilida «xundaqla az bolmioqan grek ərlər etikad kildi». ■ 17:13 1Tes. 2:14.

Pawlusni dərhal dengiz boyıqə əwətiwətti. Silas bilən Timotiy bolsa Beriyada qaldı. ¹⁵ Pawlusni uzitip mangoqanlar uni Afina xəhırigiqə elip bardı. Andin ular Pawlusning:

— «Silər Silas bilən Timotiyqə mumkinkədər mening yenimqə tezraq kəlsun dəp yətküzüp qoyunqlar» degən tapxurukini elip, *Beriyaoqə* kaytip kəldi. ■

Afina xəhıridə

¹⁶ Pawlus Afina xəhıridə Silas bilən Timotiyi kütüp turoqanda, pütkül xəhərdikiləning butpərəslıkkə berilip kətkənlikini kərüp, rohi qattıq azablandı. ¹⁷ Xunga u sinagogda

Yəhudiylar wə Hudadin qorkıdıoqanlar bilən həm xuningdək hər küni bazarda uqrioqanla kixilər bilən munazirilixətti. □ ¹⁸ «Epikurlar» wə «Stoiklar» dəp ataloqan bəzi pəylasoplarmu uning bilən munazirilixıxkə baxlıdı. Ulardin bəzilər:

— Bu bilərmən poqi nemə dəp jəylüwatıdu? — deyixti.

Yənə bəzilər Pawlusning Əysa wə adəmləning əlümdin tirildürülıdıoqanlıkı həkkidiki hux həwərnı jakarlıoqanlıkıdin:

— U yat ilahlarning tərəibatqisi ohxaydu! —

■ **17:15** Ros. 18:5. □ **17:17** «u sinagogda Yəhudiylar wə Hudadin qorkıdıoqanlar bilən ... munazirilixətti» — «Hudadin qorkıdıoqanlar» Təwrat arkılik Hudaqə etıqad qıloqan Yəhıdiy əməslərnı kərsıtidıdu.

deyixti. □ ¹⁹ Xunga, ular Pawlusni elip «Areopagus» degən *kengəx* məydaniqə apirip:

— Sən tarkitiwatқан yeni təlimingning nemə ikənlikini bizmu bilsək qandaq?

²⁰ Qünki sən bəzi qəyriy ixlarni kulikimizqə yətküzüwatisən, biz ularning mənisi zadi nemə ikənlikini bilgümüz bar, — deyixti

²¹ (əmdi Afinalıqlar wə u yərdə turuwatқан qətəlliklərninğ həmmisi waqtini birər yengilikni yətküzüx yaki anglaxtin baxқа ixқа sərp kılmaytti). ²² Xunga Pawlus Areopagus məydanining otturisiqə qıqip mundaq dedi:

Əy Afina həlqi! Silərninğ hər jəhəttin jin-ilaqlarqə qokunuxқа kattaq berilgənlikinglarni kərdum. □ ²³ Qünki həmmə yərnə arilap, silərninğ tawapqahliringlarni kəzdin kəqürginimdə, üstigə «Naməlum bir Hudaqə ataloqan» dəp pütülgən beqixlimisi bar yənə bir qurbangahni kərdum. Əmdi mən silər tonumay turup ibadət kıliwatқан xu *Hudani* mana hazır

□ **17:18 ««Epikurlar» wə «Stoiklar» dəp ataloqan bəzi pəylasoplarmu uning bilən munazirilixixkə baxlidi»** — «Epikurlar»: «ləzzət»ni əng yukiri orunqə qoyup, hərtürlük «ilaq» wə «ahirət» degənlərgə qarxi idi. «Stoiklar» bolsa «pəzilət»ni əng yukiri orunqə qoyup, hər adəmninğ öz əməllirigə məs’ul bolup, «pəzilət»kə ləzzət yaki azab-okubətkə qarimay intilixi kerək, dəp təkittləytti. **«U yat ilaqlarning tərəqibatqisi ohxaydu!»** — ularning «yat ilaqlar» deginidə kəzdə tutqini «Əysa» wə «Tirilix» idi — ular bularni «ikki ilaq» dəp oylap qaloqanidi. □ **17:22 «Silərninğ hər jəhəttin jin-ilaqlarqə qokunuxқа kattaq berilgənlikinglarni kərdum»** — grek tilida «jin-ilaqlar» «jinlar» degən səz bilən ipadilinətti. Qünki kəp greklar jinlar bilən ilaqlarning qong pərqi yok, jinlarning yahxi tərəpliri bar, dəp ixinətti.

silərgə tonuxturup jakarlay.

²⁴ Pütkül aləmni wə uningdiki barlik məwjudatlarni yaratқан Huda asman-zeminning Igisi bolup, insanlarning қoli bilən yasaloқan ibadəthanilarda turmaydu, ■ ²⁵ yaki birər nərsigə һajiti qüxkəndək insanlarning қollirining əjrigə moһtaj əməstur, qünki U Өzi һəmmə janiwaroқa һayatlik, nəpəs, xundakla *eһtiyajlik boloқan* һəmmə nərsini ata қilidu.

■ ²⁶ U birla adəmdin insaniyəttiki barlik millətlərnı barliққа kəltürdi, ularni pütүн yər yüzigə orunlaxturup, ularoқa has boloқan pəyt-pəsillər һəmdə turidoқan jaylirining pasillirini aldin bəlgiləp bərdi. □ ■ ²⁷ Bularning məqsiti «Insanlar meni izdisun, bəlkim silaxturup tapsun» degənliktur. Əməliyəttə, u һəqқaysimizdin yirak əməs. ²⁸ Qünki biz Uningda yaxaymiz, һərikət қilimiz wə Uningda wujudimiz bardur; aranglardiki bəzi xairlar eytkinidək: «Biz Uning nəslidurmiz!».

□ ²⁹ Xunga, Hudaning nəsli boloқaққа, biz Təngri Boluқqini altun-kümүx yaki taxtin yasaloқan,

■ **17:24** Yar. 1:1; 2Tar. 6:30; Zəb. 33:6; 124:8; 146:6; Yəx. 66:1; Ros. 7:48; 14:15; Wəһ. 14:7. ■ **17:25** Yar. 2:7.

□ **17:26** «U birla adəmdin insaniyəttiki barlik millətlərnı barliққа kəltürdi» — grek tilida «U bir қandin insaniyəttiki barlik millətlərnı barliққа kəltürdi». «*Huda...* ularoқa has boluқan pəyt-pəsillərnı... aldin bəlgiləp bərdi» — «ularoқa has boluқan pəyt-pəsillər» mənisi bəlkim «ularning rawaj tepix wə zawallıққа yüzlinix waқitliri» degəndək. ■ **17:26** Қан. 32:8.

□ **17:28** «aranglardiki bəzi xairlar eytkinidək: «Biz Uning nəslidurmiz!»» — xair Aratusning yazmiliridin elinoқan (miladiyədin ilgiriki 310-245 yillarda).

hünər wəning maħariti wə təsəwwuri bilən oyuloğan birər nərsigə ohxaydu, dəp oylimaslikimiz kerək. ■

³⁰ Xunga Huda burunķi zamanlardikilərninġ xundaġ oşəplətlik wakitlirini nəziridin saķit kiləşini bilən, lekin bğğnķi kğndə U həmmila yərdə pğtğn insanlarni ġunaħlırişə towa kilixķa əmr kilmaķta! ■ ³¹ Qğnķi U Əzi tikligən insan arķilik pğtkğl dğnyani həkķaniylik bilən sorak ķilidişən bir kğnini bəġilidi; U uni əlğmdin tirildğrgənliki bilən bu ixning muķərrər ikənlikiġə ispat bərgənidi.

³² *Pawlusning* «əlgənlərninġ tirilixi» həkķidə eytkənlirini anġlişanda bəzilər uni məşirə kilixķa baxlıdi. Yənə bəzilər:

— Bu ix həkķidə səndin yənə anġlayli, — dedi.

³³ Buning bilən, Pawlus məydəndin ġiķip kətti. ³⁴ Birak bəzilər uningə qoxulup, etikad ķildi. Bularning iqidə «Areopagus» kengəxmə həy'ətliridin biri boləşən Diyonisiyus wə Damaris isimlik bir ayal, xuningdək baxķa birķanqə kiximu bar idi.

Rosul Pawlusning hux h w rni jakarliqan 2-s piri

Rosul Pawlusning hux h w rni jakarliqan 2-s piri

18

Korint xəhiridə

¹ Bu ixlardin keyin, Pawlus Afina xəhiridin ayrilip Korint x hirig  bardı. ² U u y rd  Pontus  lkisid  tuquloqan Akwila isimlik bir Y hudiy bilən uning ayali Priskillani uqratti. Ular *Rim imperatori* Klawdiyusning barlik Y hudiylar Rim xəhiridin qikip ketixi ker k, deg n yarliki s w blik yekinda Italiy din k lg nidı. Pawlus ular bilən tonuxup, ³ ular bilən k sipdax boloaqqa, bill  turup ixlidi (q nki ular

■ 18:2 Rim. 16:3; 1Kor. 16:19; 2Tim. 4:19.

qedirqilik bilən xuqullinatti).□ ■ 4 Hər bir xabat künidə u Yəhudiylarning sinagogioğa kirip, Yəhudiylar wə greklar bilən munazirilixip ularni *Hudaning söz-kalamioğa* qayil kılıxka tirixatti.□

5 Birəq Silas bilən Timotiy Makedoniyədin kəlgəndin keyin, Pawlus söz-kalamni yətküzüxkə aldiridi, jan köydürüp Yəhudiylarğa: — Əysa — Məsihning Əzidur,

□ **18:3 «ular bilən kəsipdax boloqaqka, billə turup ixlidi (qünki ular qedirqilik bilən xuqullinatti)»** — Pawlusning hətliridə, əzi wə həmrahlirining jenini beqix üqün jamaətlərninğ kəlioğa qarimay, bəlki öz kəli bilən ixlixini patpat tiləğa alidu. Muxu yərdə uning kəsipi qedirqilik ikənliki kərünidu. ■ **18:3** Ros. 20:34; 1Kor. 4:12; 2Kor. 11:9; 12:13; 1Tes. 2:9; 2Tes. 3:8. □ **18:4 «Hər bir xabat künidə u Yəhudiylarning sinagogioğa kirip, Yəhudiylar wə greklar bilən munazirilixip ularni Hudaning söz-kalamioğa qayil kılıxka tirixatti»**

— «munazirilixip ularni Hudaning söz-kalamioğa qayil kılıxka tirixatti» degən sözlər grekqidə pəkət birlə söz bilən ipladilinidu. «Hudaning söz-kalamioğa» degən sözlərnə jümlini qüxinixkə asan bolsun üqün kirgüzduk.

dəp guwahlik bərdi. □ ■ 6 Lekin, ular uningə qaxri qikip uni həkəretlidi. Buning bilən Pawlus pexini kəkıp, ularə:

— Öz keninglar öz bexinglarə qüxsun! Mən buningə jawabkar əməsmən! Bügündin baxlap, mən *silərdin burulup* yat əlliklərgə barimən, — dedi. □ ■

7 Buning bilən Pawlus ulardin ayrilip, Titiyus Yustus isimlik, Hudadin kərkidioqan bir kixining əyigə berip turdi. Uning əyi sinagogning yenida

□ 18:5 **«Birək Silas bilən Timotiy Makedoniyədin kəlgəndin keyin, Pawlus səz-kalamni yətküzüxkə aldiridi, jan kəydürüp Yəhudiylarə... guwahlik bərdi»** —

Pawlusning bu rohlandıruluxiə bəlkim üq muhim türtkə bar idi: — (1) u Silas wə Timotiydin Tesalonikadiki kərindaxlar etikadta qing turuwatidu, degən hux həwəni anglidi («1Tes.» 3:6); (2) Makedoniyədiki jamaətlər, bolupmu Filippi jamaiti Hudaning hizmitini ilgiri sürgüzüx üqün əwətkən iktisadiy yardəmni Silas wə Timotiylar elip kəlgənidi («2Kor.» 1:5; «Fil.» 4:15). Xu yardəm bilən u bəlkim pütün waqtini hux həwər yətküzüxkə sərp kılalaytti. (3) u Makedoniyədə boləqan waqitlirida kəp ziyankəxlikkə uqriəqəqə, həm Afina xəhərdikilərnəng səz-kalamə qə boləqan soəquləqini kərup əzining ajizlikini kəp seziwaldi («1Kor.» 2:1-4). Lekin Silas wə Timotiyning həmrəhlikidən təsəlli-riəbət elip kəp rohlandıruldi. ■ 18:5 Ros. 17:15. □ 18:6

«ular uningə qaxri qikip...» — yaki «ular əzlrigə qaxri qikip...». **«buning bilən Pawlus pexini kəkıp...»** — grek tilida «buning bilən Pawlus kiyimlirini kəkıp...». Pawlusning «pexini kəkıp»i «silərnəng Hudaning səz-kalami bilən munasiwitinglar yok» degən mənini bildüridioqan ixarət idi. **«Öz keninglar öz bexinglarə qüxsun»** — bu degənlik, silər Hudaning nijatlik yolini rət kıləqandən keyin, öz aqiwitinglarə əzünqlər jawabkar» degən mənədə. ■ 18:6 Mat. 10:14; Ros. 13:51.

idi.□ ⁸ Əmdi sinagogning qongi Krispus pütün ailisidikilər bilən Rəbgə etikađ kildi. Nuroqun Korintlilqlarmu bu həwərnı anglap, etikađ kılıp qəmüldürüxnı qobul kildi.□ ■

⁹ Rəb keqıdə Pawlusqa bir oqayıbanə kərünüx arkılık wəhiy yətküzüp uningoa:

— Qorkma, süküt kılmay səzlə, ■ ¹⁰ qünki Mən sən bilən billə. Həqkim sanga qol selip zərər yətküzməydu, qünki Mening bu xəhərdə nuroqun kixilirim bar, — dedi.

¹¹ Xuning bilən Pawlus u yərdə bir yil altə ay turup, u yərdiki kixilər arisida Hudaning səz-kalamini əgətti.

¹²⁻¹³ Əmma Galliyo Ahaya əlkisining waliysi boləqan waqtida, Yəhudiylar birlixip Pawlusni tutup Galliyoning «sorəq təhti»ning aldioqa apirip, uning üstidin:

Bu adəm kixilərnı qanunoa hilap həlda Hudaqa ibadət kılixqa qayil kıliwatidu! — dəp xikayət kildi.□

¹⁴ Pawlus aqzini aqay dəp turuxioqa, waliy Galliyo Yəhudiylarqa:

— Dərwəqə, i Yəhudiylar, bu xikayitinglar birər

□ **18:7 «Titivyus Yustus isimlik, Hudadin qorkidioqan bir kixi»** — «Hudadin qorkidioqan» degən ibarə toqıruluk 13:26diki izahatni kərüng. □ **18:8 «Nuroqun Korintlilqlarmu bu həwərnı anglap, etikađ kılıp qəmüldürüxnı qobul kildi»**

— «bu həwər»: (1) sinagogning qongining etikađ qıləqanlıkı yaqi (2) Pawlusning eytqan səzlrini kərsitidu. Bizningqə birinqi qüxəngə toqıridur. ■ **18:8** 1Kor. 1:14. ■ **18:9** Ros. 23:11.

□ **18:12-13 «Ahaya əlkisi»** — Gretsiyəning muqim jaylirini əz iqıgə alatti. Galliyo xu əlkining waliysi boləqan waqti miladiyədin keyinki 51-52-yillar idi.

nahəklik yaki eƣir jinayət tooƣrisida boloƣan bolsa, səwrqanlik bilən silərgə kulaƣ salsam orunluk bolatti. ¹⁵ Birak bu ix *pəkət* bəzi nam-isimler, səzlər wə əzünqlarning *Təwrat* ƣanuninglar üstidə talax-tartixlarƣa ƣetixlik ikən, uni əzünqlar bir tərəp ƣilinglar! Mən bundak ixlarƣa sorakƣi bolmaymən! — dedi. ¹⁶ Xuning bilən u ularni sorak təhti aldidin həydəp ƣikardi.

¹⁷ Halayik sinagogning ƣongi Sostenisni tutuwelip, sorak təhtining aldidə kattik urƣili turdi. Birak *waliy* Galliyo bu ixlarning həƣƣaysisioƣa ƣilƣə pisənt ƣilmidi.□

Pawlusning Antakya xəhirigə ƣaytip kelixi

¹⁸ Pawlus Korint xəhiridə yənə kəp künləрни өtküzgəndin keyin, ƣerindaxlar bilən hoxlixip, Priskilla wə Akwilalarning həmrahlıƣida kemigə olturup, Suriyəgə ƣarap kətti. *Yoloƣa ƣikixtin ilgiri* u Kənkriya xəhiridə Hudaƣa iƣkən bir

□ **18:17 «halayi'ƣ sinagogning ƣongi Sostenisni tutuwelip, sorak təhtining aldidə kattik urƣili turdi»** — Sostenisning Məsiħkə etikad ƣiloƣan waƣti naməlum («1Kor.» 1:1ni kərüng). Yəhudiylarning uni undak uruxining səwəbi enik əməs; u Məsiħgə etikad ƣiloƣuƣi boləlanlıƣtin yaki sinagotikilər öz ərzining nətijisiz bolup ƣikƣanlıƣidin hapa bolup, sinagog rəisidin aƣƣikini ƣikiriwalmakƣi bolsa kərək.

qəsimidin qaqlirini qüxürüwətkənidi. □ ■

¹⁹ Ular Əfəsus xəhriyə baroqandin keyin, u Priskilla wə Akwilani kaldurup qoyup özi *xu yərdiki* sinagogqa kirip, Yəhudiylar bilən mu-naziriləxti. ²⁰ Ular uni uzunraq turuxqa tələp kiliwidi, u qoxulmay, ²¹ «Mən qandaqla bolmisun kelər heytni Yerusalemda ötküzimən; andin Huda buyrusa, silərninq yeninglaroqa yənə kelimən», — dəp ular bilən hoxlixip, Əfəstustin kemə bilən yoloqa qikti. □ ■

²² U Kəysəriyə xəhridə kemidin qüxüp, *Yerusalemoqa* qikiq jamaət bilən hal soraxkandin

□ **18:18 «Kənkriya xəhri»** — Korintning port xəhri bolup Korinttin yəttə kilometr yiraqqa jaylaxkanidi. **«Yoloqa qikixtin ilgiri u Kənkriya xəhridə Hudaqa iqqən bir qəsimidin qaqlirini qüxürüwətkənidi»** — Pawlus nemixqa qəsəm kildi? Alimlarning pikirliridin: (1) u Korint xəhridə xunqə kəp adəmlər hux həwəni qəbul qiloqanliqidin boləqan huxalliqidin, Hudaqa alahidə rəhmət eytix üqün; (2) yənə bir qətim Yerusalemda wə Yəhudiyədə turuwatqan Yəhudiy həlkni hux həwərgə qayil qilixqa tirixip ularoqa muxu qəsimi arqilik özini «Mana mən silərdək Hudadin qorkidiqan adəm» dəp kərsitip ularoqa yeqinlaxmaqci bolup qəsəm qiloqan. Biz ikkinqi pikirgə mayilmiz. Bəzi alimlar qəsəm iqqüqi Akwiladur, dəp qaraydu.

■ **18:18** Qəl. 6:18; Ros. 21:23. □ **18:21 «mən qandaqla bolmisun kelər heytni Yerusalemda ötküzimən»** — bəzi kona kəqürmilərdə bu sözlər tepilməy, pəqət ««Huda buyrusa, mən silərninq yeninglaroqa yənə kelimən», — dəp ular bilən hoxlixip, Əfəstustin kemə bilən yoloqa qikti» deyilidu. ■ **18:21** 1Kor. 4:19; İbr. 6:3; Yaq. 4:15.

keyin, Antakya xəhirigə qüxüp kətti. □

²³ Antakyada bir məzgil turoqandin keyin, u yənə yoloqa qikip Galatiya wə Frigiyə yurtlirini bir-birləp arilap, barqanla yeridə barliq muhlislarning etikadini kuwwətlidi.

Apollosning Əfəsus wə Korint xəhərliridə təlim berixi

²⁴ Bu arida, Iskəndəriyə xəhiridə tuquloqan Apollos isimlik bir Yəhudiyy Əfəsus xəhirigə kəldi. U natik adəm bolup, mukəddəs yazmilardin helila qongkur sawati bar adəm idi. □ ■

²⁵ U Rəbning yoli toqruluk təlim aloqan bolup, otluk roh bilən Əysa həkqidə əynən sözləp təlim berətti. Birak uning həwiri pəkət Yəhya pəyoğəmbərnin yürgüzgən qəmuldürüxi bilən

□ **18:22** «U Yerusalemoğa qikip jamaət bilən hal so-
raxkandin keyin...» — Injilda «Yerusalemoğa berix» grek
tilida daim degüdək pəkət «Yerusalemoğa qikix» dəytti. Yəhudiyy
həlki üqün Yerusalemoğa berix «qikix», uningdin ketix «qüxüx»
bilən bildürülətti. Pawlus kəsimini ada qilip qikix üqünmu
Yerusalemoğa berip kelixi kerək. □ **18:24** «U ... mukəddəs

yazmilardin helila qongkur sawati bar adəm idi — grek
tilida «U ... mukəddəs yazmilarda küqlük bir adəm idi».

■ **18:24** 1Kor. 1:12.

qəklinətti.□

²⁶ U sinagogda yürəklik sözləxkə baxlidi. Uni angliqan Priskilla bilən Akwila uni öyigə elip berip, uningə Hudaning yolini tehimu təpsiliy qüxəndürdi. □ ²⁷ Keyin, Apollos Ahaya əlkisigə barmakçi boləanda, *Əfəsusluk* qerindaxlar *Ahayadiki* muhlislarəa hət yezip, ulardin Apollosni qarxi elixni bəkmü tələp kildi. U xu yərgə berip, Hudaning mehİR-xəpkiti arkilik etikad kıləanlarəa qoxulup, ularəa zor yardəmdə boldi. □ ■ ²⁸ Qünki u həlk-ələm aldida Yəhudiylar bilən munazirilixip, ularəa küqlük rəddiyə berip, muqəddəs yazmilarni xərhlıxi bilən Məsihning Əysa ikənlikini ispatlap bərdi.

□ **18:25 «uning həwiri pəkət Yəhya pəyoqəmbərning yürğüzgən qəmüldürüxi bilən qəklinətti»** — demək, Apollosning təlimi bəlkim Yəhya pəyoqəmbərning «Hudaning padixahlıxi yeqinlaxti», «Muqəddəs Rohqa qəmüldürgüçi, yəni Qutkuzoquçi-Məsih mening kəynimdin kelidu» degən sözliridin, xundakla «Məsih Nasarətlik Əysa ikən», degən məlumatlardin tərkib tapqan bolsa kerək. U Əysa Məsihning əlgini, tir-İlgənliki, xundakla uning Muqəddəs Rohni ata kılıxi bilən yengi dəwr baxlıqanlıxi toqruluk həwərsiz qaləanidi. 19:1-7 wə izahətlarni kərüng. □ **18:26 «Priskilla bilən Akwila uni öyigə elip berip,...»** — yaki «Priskilla bilən Akwila uni ayrim elip,...». □ **18:27 «Keyin, Apollos Ahaya əlkisigə barmakçi boləanda, Əfəsusluk qerindaxlar Ahayadiki muhlislarəa hət yezip, ulardin Apollosni qarxi elixni bəkmü tələp kildi»** — baxka bir hil tərijimisi: — «Keyin, Apollosni riəbətəndürüp, Ahayidiki muhlislarəa hət yezip, ulardin Apollosni qarxi elixni tələp kildi». ■ **18:27** 1Kor. 3:6.

19

Pawlus Əfəsus xəhiridə

¹ Apollos Korint xəhiridiki waqtida, Pawlus səpər kılıp, iƣki ƣurukluk arkilik Əfəsus xəhirigə kəldi. U yərdə bəzi muhlislar bilən uƣrixip, □ ■ ² ulardin:

— Silər etikad ƣiləninglarda, Muƣəddəs Roh silərgə ata ƣilinoƣanmu? — dəp soridi.

— Yak, biz hətta Muƣəddəs Roh bar degənni zadi anglimaptikənmiz, — dəp jawab bərdi ular. □

³ Pawlus yənə:

— Undaƣta, silər ƣandak ƣemüldürüluxtə ƣemüldürülgənsilər? — dəp soridi.

— Biz Yəhya *pəyoƣambər* yetküzgən

□ **19:1 «iƣki ƣurukluk arkilik Əfəsus xəhirigə kəldi»** — yaki «əgizliklər arkilik Əfəsus xəhirigə kəldi». ■ **19:1** 1Kor. 1:12 □ **19:2 «Muƣəddəs Roh silərgə ata ƣilinoƣanmu?»** — grek tilida: «Muƣəddəs Rohni ƣobul ƣildinglarmu?». «**Yak, biz hətta Muƣəddəs Roh bar degənni zadi anglimaptikənmiz**» — muxu jawabning mənisi bəlkim «Muƣəddəs Rohning ata ƣilinoƣini yaki Muƣəddəs Rohning insanlarəƣa ƣəlginini anglimaptikənmiz» degəndək bolsa kerək.

qemüldürülüşni qobul kilduk, — dedi ular.□

⁴ Pawlus: — Yəhya pəyoqəmbər həlkəyə yətküzgən qemüldürüş bolsa gunahlarğa towa qilixni bildüridiğan qemüldürüş bolup, ularğa əzidin keyin kəlgüqigə, yəni Əysağa etikad qilix kerəklilikini tapiliğanidi, — dedi.■

⁵ Ular buni anglap, Rəb Əysaning namida qemüldürüşni qobul qildi. ⁶ Pawlus qolini ularning üstigə təgküzüp turuxi bilən, Muxəddəs Roh ularğa qüxti. Buning bilən ular naməlum tillarda səzləxkə həm pəyoqəmbərlərgə wəhəy-bexarətlərnə

□ **19:3 «Undaқта, silər kandaқ qemüldürüştə qemüldürülgənsilər?»** — yaki «Undaқта, silər nemə dəp qemüldürülgənsilər?». Eniқki, xu kixilər Əysa Məsiһning namioğa qemüldürülgən bolsa, undaқта ularni qemüldürgüzqi etikadqi ularğa «Huda Məsiһkə etikad qiloquqilarning həmmisigə Muxəddəs Rohini sowəqat qilip ata qilidu» dəp qüxəndürgən boluxi kerək idi. Qünki Məsiһdə bolğan hux həwər dəl xuki: (1) Məsiһning qurbanliqi bilən etikadqi insanlarning gunahliri kəqürüm qilinidu; (2) Məsiһning qurbanliqi bilən Huda etikadqi insanlarğa yengi bir һayat ata qilidu; muxu һayat Muxəddəs Rohning insanning qəlbidə makan qilixi bilən baxlinidu. Rosul Petrusning səzlidirigə qarang (2:38-39), «1Pet.» 3:21 wə bu ayət toqrisida «qoxumqə səz»imizdiki izahətlarni kərüng. **«Biz Yəhya pəyoqəmbər yətküzgən qemüldürüşni qobul kilduk»** — ularning jawabioğa qarioqanda, ular mərһum Yəhya pəyoqəmbərnəning muһlisiliri idi; mumkinqilixi barki, ular Yəhya pəyoqəmbərnəning towa qilixi wə suoğa qemüldürüş toqruqulux təlimlirini Apollostin anglioqanidi. ■ **19:4** Mat. 3:11; Mar. 1:4; Luқа 3:16; Yһ. 1:26; Ros. 1:5; 11:16.

yötküzüxkə baxlidi. □ ■

⁷ Ular təhminən on ikki ərkək kixi idi.

⁸ Pawlus üç ay dawamida *Əfəsus xəhridiki* sinagogka kirip, yürəklik bilən söz kılıp, ular bilən Hudaning padixahlikidiki ixlar toqrisida munazirilixip qayıllı kılıxka tırxıti. ⁹ Ləkin bəziliri jahıllıq kılıp ixınxıni rət kılıp, halayık aldıda *Rəbning* yoliqə həkərət kəltürgəndə, Pawlus ulardin qıqıp, muhlislarnımu ayırıp qıqıti. U həkünü Tirannus isimlik adəmning leksiyi-hanisida munazirə-muzakirə ötküzdi. □ ■ ¹⁰ Bu ix ikki yıl dawamlaxtı. Nətıjıdə, Asiya ölkisidiki pütün həlk, Yəhudiylar bolsun, Greklər bolsun həmməylən Rəbning söz-kalamını anglıdi. □

Skewaning ooqulliri

□ **19:6** «...Muxəddəs Röh ularqə qüxti. Buning bilən ular naməlum tillarda sözləxkə həm pəyoqəmbərlərgə wəhiy-bexarətlərnı yöküzüxkə baxlidi» — Muxəddəs Röhning ularqə ata qılqan «naməlum (karamət) tillarda sözləx» iltipati bilən kixilər öz sözlirini qüxənmıgən halda Hudaqə mədhıyə oqıp, uning sirlirini jakarlaydu («1Kor.» 14:2ni kərüng). ■ **19:6** Ros. 8:17; 11:15. □ **19:9** «halayi'k aldıda Rəbning yoliqə həkərət kəltürgəndə...» — muxu yərdə «Rəbning yoli» grek tilida pəkət «yol» degən söz bilən ipadilinidu (qünki etıqadning nəziridə pəkət bir yolla bardur. 9:2nimu kərüng). «**Tirannus isimlik adəmning leksiyihanisida munazirə-muzakirə ötküzdi**» — «leksiyihana» yaki «məktəp»: Bu bəlkim pəlsəpə igitidıqan bir məktəp bolsa kərək. «Munazirə-muzakirə ötküzüx» — bəlkim ixənmıgənlər bilən munazirə kılıx (10-ayətıni kərüng) wə ixəngənlərgə kəprək təlim berix. ■ **19:9** 2Tim. 1:15. □ **19:10** «**Yəhudiylar bolsun, Greklər bolsun...**» — demək, «Yəhudiylar bolsun, Yəhüdiy əməslər bolsun...».

11 Huda Pawlusning kolliri arkilik karamət möjzilərnı yaratti. ■ 12 Kixilər hətta kəl yaqlıq wə pərtuqlarnı Pawlusning tenigə təgküzüp, andın kesəllərnıng yenioqa apirip, ularning üstigə yapatti. Nətijidə, kesəllər sakıyıp, yaman rohlar ulardın qikip ketətti.

13 Lekin xu ətrapta yüridioqan, «jinkəx» Yəhudiylarin bəzilirimu Rəb Əysaning namini ixlitip baqqusi kelip, jin qarplaxkanlar üstidə turup jinlaroqa: «Pawlus jakarlawatkan Əysaning namidin sanga kattik buyruk berimən!» dəydioqan boldi. □ 14 Bu ixni kilidioqanlarning arisida Skewa isimlik bir Yəhudiyy bax kahinning yəttə oqlimu bar idi. □

15 Lekin *ular qoqliwətməkqi bolqan* yaman Roh ularoqa jawabən:

— Əysani tonuymən, Pawlustin həwirim bar, birak özunglar kim bolisilər?! — dewidi, 16 yaman Roh qarplixiwaloqan kixi ularoqa etilip qikip, ularni urup xama kilip, ularning üstidin oqalib kəldi. Ular yalingaq wə yarilanoqan halda əydin keqip qikip kətti.

17 Bu ix Əfəsus xəhiridə turuwatkan barlik Yəhudiylar wə Greklərgimu məlum bolup, kərkunq həmmisini basti wə Rəb Əysaning

■ **19:11** Mar. 16:20; Ros. 14:3. □ **19:13** «**jinkəx**» **Yəhudiylar**» — məhsus atalmix «jin həydəx kəspi» arkilik pul tapidioqanlar. «**Əysaning namidin sanga kattik buyruk berimən!**» — grek tilida: «... Əysaning namidin sanga kəsəm astida buyruymən!». □ **19:14** «**Bu ixni kilidioqanlarning arisida Skewa isimlik bir Yəhudiyy bax kahinning yəttə oqlimu bar idi**» — yaki «Bu ixni kiloquqlar Skewa isimlik bir Yəhudiyy bax kahinning yəttə oqli idi».

nami uluqlandi. ¹⁸ Nətijidə, nuroqun etiqadqilar burunqi qilqanlirini ikrar kilip, aldioqa qikti. ■ ¹⁹ Sehırgərlik qilqanlardin nuroqun adəmlər əzlrining sehırgərlik kitab-palnamilirini əkelip *bir yərgə dəwiləp*, kəpqilikning aldida kəydürüxti. Bu kitablarning qimmiti jəmiy əllik ming kümüx tənggigə yetətti. □ ²⁰ Xundəq kilip, Rəbning səz-kalami küqgə igə bolup, bərk urup üstünlükkə ötti.■

Əfəsus xəhiridə topiləng kətürülidu

²¹ Bu ixlar yüz bərgəndin keyin, Pawlus kənglidə, Makedoniyə wə Ahaya əlkisidin ötöp Yerusalemoqa berixka niyət bəqlidi. U: — U yərgə barəqəndin keyin, Rim xəhirini kərup kəlixim kərək, — dedi.□ ■

²² Xuning bilən, u əzigə yərdəmdə boluwatqanlardin Timotiy bilən Erastus ikkiylənni Makedoniyəgə əwətiwetip, əzi yənə bir məzgil Asiya əlkisidə turdi.□

²³ Dəl xu qəqda, *Əfəsus xəhiridə Rəbning yoli*

■ **19:18** Mat. 3:6. □ **19:19** «**jəmiy əllik ming kümüx tənggə**» — bir tənggigə bir qoy kələtti. Xunga həzirki boyiqə jəmiy ikki yerim milyon dollaroqa barəwər idi (2006). ■ **19:20** Yəx. 55:11. □ **19:21** «**Pawlus kənglidə... niyət bəqlidi**» — grek tilida «Pawlus rohta... niyət bəqlidi». ■ **19:21** Rim. 15:25; Gal. 2:1. □ **19:22** «**u əzigə yərdəmdə boluwatqanlardin Timotiy bilən Erastus ikkiylənni Makedoniyəgə əwətiwetip...**» — Pawlusning xuning məqsiti ularning bəlkim əzini kutüx üqün wə bəlkim əzining berixioqa təyyarlik qilix üqün idi (20:1-3ni kərüng).

toʻqirlik eʻtir malimaqilik kʻtʻrʻldi. □ ■

²⁴ Ayal ilah Artemisni sʻrʻtlʻp kʻmʻx tʻkqʻ-hʻyʻkʻllʻrni yasʻoʻqʻi Dimitriy isimlik bir zʻrgʻr bar idi. Uning bu ixi hʻnʻrwʻnlʻrgʻ kʻp payda tapkuzatti. ■ ²⁵ Dimitriy hʻnʻrwʻnlʻrni wʻ xuningʻʻa ohxax ixlar bilʻn xuʻqulliniwatkan baxka ustilarni yʻoʻqʻ, ularʻa:

— Buradʻrlʻr, bizning gʻlliniximizning bu ix bilʻn baʻqlik ikʻnlikini bilisilʻr; ²⁶ hazir hʻliki Pawlusning nemʻ ixlarni kilip yʻrgʻnlikini angliʻʻan hʻm kʻrgʻn boluxunglar kerʻk. U: «Qʻl bilʻn yasʻiwalʻʻan nʻrsilʻr ilahlar ʻmʻs» deyix bilʻn, pʻkʻt ʻfʻsusta ʻmʻs, bʻlki pʻtkʻl Asiya ʻlkisidʻ degʻdʻk nuroʻunliʻʻan kixilʻrni kayil kilip, azdurup burawatidu. ■ ²⁷ ʻmʻdi hazir bizning bu sodimizʻʻa bʻtnam qaplar hʻwpʻi bolupla qalmay, bʻlki bʻyʻk ayal ilah Artemisning buthanisimu ʻrʻzimʻs dʻp karilip, hʻtʻta Asiya ʻlkisi wʻ pʻtkʻl jahʻn ibadʻt kilidʻʻan *bu ayal ilahimizning xan-xʻripimu yokilix hʻwpigʻ dʻq keliwatidu!* — dedi.□

²⁸ Bu sʻzlʻrni angliʻʻan kʻpʻqilik oʻzʻpʻkʻ qʻmʻp, kayta-kayta: — ʻfʻsusluklarning Artemisimiz bʻyʻktur! — dʻp qʻkan kʻtʻrʻxʻkʻ baxlidi.

□ **19:23 «Dʻl xu qʻʻda, ʻfʻsus xʻhiridʻ Rʻbning yoli toʻqirlik eʻtir malimaqilik kʻtʻrʻldi»** — «Rʻbning yoli» grek tilida pʻkʻt «yol» deyilidu. ■ **19:23** 2Kor. 1:8. ■ **19:24** Ros. 16:16. ■ **19:26** Zʻb. 115:4; Yʻr. 10:3. □ **19:27 «pʻtkʻl jahʻn ibadʻt kilidʻʻan bu ayal ilahimizning xan-xʻripimu yokilix hʻwpigʻ dʻq keliwatidu!»** — Dimitriyning «ayal ilahimizning xan-xʻripʻi» degʻn sʻzi bʻlkim Artemisning hʻyʻwʻtlik buthanisimʻ kʻrsʻtmʻkʻi boluxi mumkin.

□ **19:23 «Dʻl xu qʻʻda, ʻfʻsus xʻhiridʻ Rʻbning yoli toʻqirlik eʻtir malimaqilik kʻtʻrʻldi»** — «Rʻbning yoli» grek tilida pʻkʻt «yol» deyilidu. ■ **19:23** 2Kor. 1:8.

■ **19:24** Ros. 16:16. ■ **19:26** Zʻb. 115:4; Yʻr. 10:3. □ **19:27 «pʻtkʻl jahʻn ibadʻt kilidʻʻan bu ayal ilahimizning xan-xʻripimu yokilix hʻwpigʻ dʻq keliwatidu!»** — Dimitriyning «ayal ilahimizning xan-xʻripʻi» degʻn sʻzi bʻlkim Artemisning hʻyʻwʻtlik buthanisimʻ kʻrsʻtmʻkʻi boluxi mumkin.

29 Buning bilən pütkül xəhər malimatang bolup kətti. Halayik Pawlusning səpərdaxliridin Makedoniyəlik Gayus wə Aristarhularni tutup sərəp, serk məydaniqə təngla yopurulup mangdi. □ ■ 30 Pawlus halayik arisiqə kirməkqi bolqanidi, lekin muhlislar uning kirixigə yol qoymidi. 31 Həttə Pawlusning dostliri bolqan əlkə əməldarlıridin bezilirimu uningqə həwər yətküzüp, uni serk məydaniqə berixqə təwəkkül qılmaslikqə jekilidi.

32 Əmdi bəzilər buni dəp warkirisa, bəzilər uni dəp warkirixip, pütün sorun warang-qurungqə toldi; kixilərnin kəpinqisi əzlrininə nemigə yiqilqanlikinimu bilməytti. 33 Yəhudiylar Iskəndər isimlik adəmni aldiqə ittirip qikiriwidi, kəpqilik uni aldiqə turoquzdi. Iskəndər kəpqilikqə qol ixariti qilip, *Yəhudiylarni* aqlimakqi boldi. □ 34 Birəq kəpqilik uning Yəhudiy ikənlikini bilip qelip, həmmisi təngla:

— Əfəsusluklarınəng Artemisimiz büyüktur! —

□ 19:29 «Halayik ... Gayus wə Aristarhularni tutup sərəp, serk məydaniqə təngla yopurulup mangdi» — Artemisning «büyük buthanisi» yoqap kətti, əmma bu serk məydani bügüngə qədər məwjut, uningqə 25000 kixi siqidi. ■ 19:29 Ros. 20:4; 27:2; Kol. 4:10. □ 19:33 «kəpqilik uni aldiqə turoquzdi» — bəzi kona kəqürmilərdə «kəpqilik bu ix uningqə baqlıq dəp oylidi» deyilidi.

dəp ikki saətqə quqan kətürüp turuxti. □

³⁵ Ahirda, xəhərning bax mirzisi halayıqni tinqlandurup mundak dedi:

— Əy Əfəsusluklar! Biz Əfəsusluklarning xəhiringning büyük Artemisning buthanisining wə uning asmandin qüxkən süritining qoşdıoquqisi ikənlikini bilməydoqan kim bar! □ ³⁶ Bu

ixlarni inkar kılalmioqanikən, özünglarni besiwelixinglar, baxbaxtaqlıq kılmasliqinglar kerək.

³⁷ Qünki silər bu kixilərnı bu yərgə *soraqqa tartixqa* elip kədinglar; lekin ular ya buthanilarnı buloquqilar ya bizning ayal ilahimizə qupurluk kıləquqılardın əməs. ³⁸ Əgər Dimitriy wə uningə qoxuloqan hünər wənlərnıng məlum bir kixining üstidin xıkayiti bolsa, sorakhanılar oquq turmaqta wə soraqqi waliylarmu bar. Ular xu yərlərdə bir-biri bilən

dəwalaxsun; ³⁹ wə baxqa birər məsililiringlar bolsa, rəsmiy sorunda bir tərəp kılınixi lazim. ⁴⁰ Biz əmdi yənə bügünki wəkəni topilang dəp ərz kılınix həwpidə turuwatimiz; qünki bu malımanqlıqning heq səwəbi kərsitilmigəqkə, həsabinimu berəlməymiz-də!

⁴¹ Bu sözlərnı kılip bolup, u yioqıləqan halayıqni tarkitiwətti.

□ **19:34 «Birak kəpqilik uning Yəhüdiy ikənlikini bilip kəlip, həmmisi təngla: — Əfəsusluklarning Artemisimiz büyüktur! — dəp ikki saətqə quqan kətürüp turuxti»**

— halayıq Iskəndərnı Pawlus bilən munasiwətlik adəm, nemila bolmisun Yəhüdiy boləqəqqa, butpərəslikkə qarxi bolsa kerək, degən oyda boləqan bolsa kerək. □ **19:35 «Artemisning ... asmandin qüxkən süriti...»** — yaki «Artemisning ... asmandin qüxkən texi...».

20

Pawlusning Makedoniyə wə Yunanoğa qayta berixi

¹ Topilang besiqkandin keyin, Pawlus muhlislarni qakirip, ularni rioqbətləndürdi wə ular bilən hoxxixip, Makedoniyəgə qarap kətti. □

² U xu ətraptiki yurtlarni arilap, etikadqilarni nuroqun səz-təlimlər bilən rioqbətləndürgəndin keyin, Yunanoğa berip, □ ³ u yərdə üq ay turdi. Pawlus kemigə olturup Suriyəgə mangay dəp turoqanda, Yəhudiylarning uni eltürux suyikəsti bilinip kəlip, u Makedoniyə arkilik *qurukluk bilən* kaytip ketix qarariqə kəldi. ⁴ Uningoğa həmrəh boləqanlar Beriyalik Pirrusning oqli Sopater, Tesalonikaliklardan Aristarhüs bilən Sekundus, Dərbəlik Gayus, Timotiy wə Asiya əlkisidin Tikikus bilən Trofimuslar idi. ■

⁵ Ular awwal Troas xəhirigə berip, bizning yetip beriximizni kütüp turdi. □ ⁶ Biz bolsaq «petir nan həyti» künliridin keyin, Filippi xəhiridən kemigə olturup, bəx kündin keyin Troaska kəlip, ular bilən uqraxtuk wə u yərdə yəttə kün turduk.

⁷ Həptining birinqi küni, biz nan oxtuxka jəm boləqanda, Pawlus ətisi kətməkqi boləqqa, ja-

□ **20:1** «Pawlus muhlislarni qakirip, ularni rioqbətləndürdi wə ular bilən hoxxixip...» — bəzi kona kəqürmilərdə «Pawlus muhlislarni qakirip, ularni kuqaklap ular bilən hoxxixip,...» degən səz deyilidu. □ **20:2** «Yunan» — yaki «Gretisyə». ■ **20:4** Ros. 19:29; 21:29; 27:2; 1Kor. 1:14; Əf. 6:21; Kol. 4:7,10; 2Tim. 4:12; Tit. 3:12. □ **20:5** «Ular awwal Troas xəhirigə berip...» — bəlkim kemidə. «...bizning yetip beriximizni kütüp turdi» — «biz» Luqaning yənə Pawlus bilən billə ikənlikini kərsitidu.

maetkə söz kılıxka baxlidi; sözini tün yerimgiqə uzartti. □ ⁸ Biz jəm boləqan yukiriki kəwəttiki öydə nuroqun qara qiraqlar yenip turatti. □ ⁹ Əwtikus isimlik bir yigit derizidə olturoqanidi. Pawlus sözləp heli bir yərgə barəqanda, uni mügdək besiwatqanidi. Andin u oşərk uykuoqa ketip, u üqinqi kəwəttin yərgə yikilip qüxti. Kəpçilik uni yərdin kətürüp qarisa, u ölüp boləqanidi. ¹⁰ Pawlus pəskə qüxüp, uning üstigə etilip, kuqaklap turup:

Azablanmanglar, u tirikkən! — dedi.

■ ¹¹ Kaytidin öygə qikip, nanni oxtup yegəndin keyin, Pawlus ular bilən tang atkuqə uzun sözləxti wə u bu yərdin yoloqa qikti.

¹² *Troastikilər* bolsa həliki yigitni öyigə həyat apirip qoydi. Ular buningdin qəksiz təsəlli tapti. □

Pawlusning Əfəsus aqsakalliri bilən hoxlixixi

¹³ Biz bolsaq Pawlustin burun Assos xəhriqə kemə bilən barduq. Qünki Pawlus xu yərgə piyadə baray, silər məndin awwal yetip berip, u yərdə meni kemigə eliwelixni kütünglar,

□ **20:7 «həptining birinçi kün»** — yəni «yəkxənbə küni». **«biz nan oxtuxka jəm boləqanda»** — «nan oxtux»: Əysaning elümini hatiriləx üqün nan oxtulidu («1Kor.» 11:20-34ni kərüng). □ **20:8 «Biz jəm boləqan yukiriki kəwəttiki öydə nuroqun qara qiraqlar yenip turatti»** — bu qiraqlarning is-tütəklirining əyni qaplix bilən 9-ayəttə tiləq elinoqan Əwtikusning uhlap kəlixioqa təsir yətküzgən boluxi mumkin. ■ **20:10** 1Pad. 17:21; 2Pad. 4:34. □ **20:12 «Ular buningdin qəksiz təsəlli tapti»** — əyni grek tekst: «Ular tapqan təsəlli az əməs idi».

dəp orunlaxturoqanidi. ¹⁴ Assosta u biz bilən uqraxkandin keyin biz uni kemigə elip Mitulin xəhiringə kəlduk. ¹⁵ Andin xu yərdin qikip, ətisi Hiyos arilining udulioqa kelip turduk. Üqinqi küni Samos arilioqa yetip kəlduk wə Trogillium xəhiringə qonduk; uning ətisi Miletus xəhiringə barduk. □ ¹⁶ Qünki Pawlus Asiya əlkisidə kəp wakitni ötküzüwətməslik üqün, dengiz səpiridə Əfəsusta tohtimay ötüp ketixni qarar qiloqanidi. Səwəbi, u «orma heyti» künini mumkinkədər Yerusalemda ötküzüx üqün aldiraytti. □ ■ ¹⁷ Əmdi Miletus xəhiringin Əfəsuska adəm əwətip, jamaəttiki aqsakallarni qakirdi. ¹⁸ Ular kəlgəndin keyin, u ularqa mundak dedi: — Mən Asiya əlkisigə ayaq baskan birinqi kündin tartip, silər bilən kandaq ötkənlikim hərbinglarqa məlum. ¹⁹ Rəbning hizmitidə hər tərəptə kəmtər bolup, kəz yaxlirim təkülgənlikini, xundaqla Yəhudiylarning suyikəstliri tüpəylidin beximdin ötkən sinaklarda qidioqanlikimni bilisilər, ²⁰ wə yənə məyli ammiwi sorunlarda bolsun yaki

□ **20:15 «üqinqi küni Samos arilioqa yetip kəlduk wə Trogillium xəhiringə qonduk...»** — bəzi kona kəqürmilərdə: «Trogillium xəhiringə qonduk» degən səz tepilmaydu. «**ətisi Hiyos arilining udulioqa kelip ... üqinqi küni Samos arilioqa yetip kəlduk wə Trogillium xəhiringə qonduk; uning ətisi Miletus xəhiringə barduk**» — bu səpər yoli ətəy Əfəsus xəhiringin ötkənidi (16-ayətəni kəring). □ **20:16 «orma heyti»** — Təwratta Yəhüdiy həlqigə bekitilgən tətinqi heyti; u heyti «ötüp ketix heyti»din əllik kün keyin boloaqqa, grek tilida «əlliklik heyti»mu deyilidu. Həzirki kalendaridiki wakit bəlkim 5-ay idi. «Law.» 23-babni kəring. ■ **20:16** Ros. 21:4,12.

øy-öylərdə bolsun, silərgə təlim bərginimdə, silərgə paydilik bolsila heqnemini ayimay jakarlap, ²¹ Yəhudiylar həm Greklərgimu Huda aldida towa kilix wə Rəbbimiz Əysa Məsihgə etiқad kilix kerəkligə guwahlik berip jekiligənlirim həmminglarəqa məlum.■

²² Həzir mana, rohta baqlanəlan həlda Yerusaleməqa ketiwatimən. U yərdə nemə ixlarning beximəqa quxidiəlanlikini uqmaymən; □ ²³ Pəqət xuni bilimənki, Muқəddəs Roh mən barəlanla xəhərlərdə zindan kixənliri wə azab-oқubətlərninɡ meni kütüp turidiəlanlikini aldin enik eytip kəlməktə. ²⁴ Lekin mən öz musapəmni tamamlxim, Rəb Əysadin tapxuruwaləlan hizmətni ada kilixim, yəni Hudaning mehir-xəpkiti toqrısidiки hux həwərninɡ toluq guwahqisi boluxum uqun, öz həyatimni kilqə ayimaymən. ■ ²⁵ Mən silər bilən arilixip, həmminglar arisida yürüp Hudaning padixahlikini jakarlidim; əmdi mana manga məlumki, buningdin keyin silərdin heqkim yuzumni qayta kərləməysilər. □ ²⁶ Xuning uqun, bugin silərgə guwahlik kilip eytip

■ **20:21** Mat. 3:2; Mar. 1:15; Luқа 24:47. □ **20:22** «**mana, rohta baqlanəlan həlda Yerusaleməqa ketiwatimən**» — «rohta baqlanəlan həlda» — uni qozəydiyəlan bu təsirninɡ öz rohida yaki Muқəddəs Rohə boləlanliки enik əməs. Pawlusning bu niyiti bu ixta toqra yaki toqra əməs? 21:4-ayəttiki həwərdin qarışanda, uning xu kət'iy niyiti toqra əməs, dəp oylaxқа mayil bolimiz. ■ **20:24** Ros. 21:13; Gal. 1:1; Tit. 1:3.

□ **20:25** «**Mən silər bilən arilixip, həmminglar arisida yürüp Hudaning padixahlikini jakarlidim**» — muxu yərdə «Hudaning padixahlikini» grek tilida pəqət «padixahlik» bilən ipadilinidu.

qoyayki, mən heqbirining qeniqa kərzdar əməsmən. □ 27 Qünki mən Hudaning toluq məxsət-iradisini kılqə elip qalmay silərgə bayan kılıp yətküzüxtin bax tartmidim. 28 Mukəddəs Roh silərnı Hudaning jamaitini bekix üqün Uning padisi iqidə yetəkqi kılıp tikligənidi; əmdi özünqlarəqa həm Öz Ooqlining qeni bilən setiwaloqan barlıq padisiəqa səgək bolunglar! □ ■ 29 Qünki manga ayanki, mən kətkəndin keyin, qılberilər aranglarəqa kirip, padini heq ayımaydu, ■ 30 həmdə hətta aranglardinmu bəzilər muhlislarnı əzlırigə tartiwelıx üqün həkikətne burmillioqan türlük ixlarnı səzləydu. ■ 31 Xunga, səgək bolunglar, mening üq yil keqəkündüz deməy, hərbinglarəqa kəz yaxlırim bilən tohtımay nəsihət berip turoqanlıqimni esinglarda tutunglar.

32 Əmdi mən silərnı Hudaəqa wə Uning mehırxəpkət yətküzıdiəqan səz-kalamioqa tapxurımən. Bu səz-kalam etikadinglarnı quruxqa həm pak-mukəddəs kılinoqan barlıq həlki arisida iltıpat kılınıdiəqan mirastin silərnı nesip kılıxqa

□ 20:26 «Silərgə guwahlık kılıp eytip qoyayki, mən heqbirining qeniqa kərzdar əməsmən» — demək, «aranglarda hərqandak bir kixi hux həwər anglax pırsiti bolmay, qutquzulmioqan bolsa mən bununəqa jawabkar əməsmən» degəndək. □ 20:28 «Hudaning... Öz Ooqlining qeni bilən setiwaloqan barlıq padisi» — «Öz Ooqlining qeni bilən» grek tilida «Öziningkining qeni bilən» degən səzlər bilən ipadilınıdu. ■ 20:28 Əf. 1:7; Kol. 1:14; 1Pet. 1:19; 5:2; Wəh. 5:9. ■ 20:29 2Pet. 2:1. ■ 20:30 Zəb. 41:9; Mat. 16:21; Ros. 1:17; 1Yuha. 2:19.

qadirdur. □ 33 Mən heqqaqan heqkimdin kiyim-keqək yaki altun-kümüş tama qilip bakmioqanmən. ■ 34 Silərgə məlumki, mən ikki bilikimgə tayinip, özümning wə həmrahlirimning həjritidin qıktım. ■ 35 Bunday qilip hər bir ixlarda mən silərgə muxundak əjir-əmgək arkilik ajiz-həjətmənlərgə yardım berix lazımlığını, xundakla Rəb Əysa əzi eytkan: «Bərmək almaqtinmu bəhtliktur» deginini esinglardin qikarmasliqinglar keraklikini kərsəttim.

36 Bu sözləni qilip bolup, u həmməylən bilən birliktə tizlinip olturup dua qildi. ■

37 Həmməylən qattik yiqlixip kətti; Pawlusning boynioqa esilip kuqaklap, kizəyin səyuxti.

38 Ularni əng azabliqini Pawlusning, «Buningdin keyin yüzümni qayta kərəlməysilər» degən sözi boldi. Keyin, ular uni kemigə qikirip uzitip qoydi.

□ 20:32 «Bu söz-kalam etiқadinglarni quruxqa ... qadirdur» — siləning «etiқadinglarni qurux» grek tilida pəkət «siləni qurux» degən bilən ipadilinidu. ■ 20:33 1Kor. 9:12; 2Kor. 11:9; 12:13. ■ 20:34 Ros. 18:3; 1Kor. 4:12; 1Tes. 2:9; 2Tes. 3:8. ■ 20:36 Ros. 21:5.

Rosul Pawlusning hux h w rni jakarliqan 3-s piri

Rosul Pawlusning hux h w rni jakarliqan 3-s piri

21

Pawlusning Yerusalemoja berixi

¹ Andin biz ulardin ajrilip qikkandin keyin, kem  bilən udul Kos arilioja qarap yol alduk.  tisi, Rodos arilioja, u yərdin Patara x hirig  barduk. ² Patarada Fənikiyə rayoniya baridion bir kemini tepip, uningya olturup yoloja qiktuk. ³ Siprus arili k r ng ndin keyin, uni sol

□ **21:1** «Andin biz ulardin ajrilip qikkandin keyin, kem  bilən udul Kos arilioja qarap yol alduk.  tisi, Rodos arilioja, u yərdin Patara x hirig  barduk» — bu ayəttiki «biz», «alduk» w  «barduk» deg n s zl rg  qarionda, Luka yənə Pawluska h mrah boldi.

təripimizdə qaldurup ətüp, Suriyəgə qarap mengip, Tur xəhīridə quruklukka qıktuk. Qünki kemə bu yərdə yük quxürməkqi idi. □ ⁴ U yərdə muhlislarni tepip, ularning yenida yəttə kün turduk. Ularoşa Mukəddəs Rohning wəhiyisi kelip, ular Pawluska ayioşing Yerusalemoşa basmisun, dəp nəsihət kildi. □ ■ ⁵ Biraq biz u yərdə turux waqtimiz toxkanda, səpirimizni dawamlaxturduk. Ularning həmmisi, jümlidin hotun-baliliri bizni xəhərning sirtioşiqə uzitip qıkti. Həmmimiz dengiz boyida tizlinip olturup billə dua kilduk. ⁶ Kuqaklixip hoxlaxkandin keyin, biz kemigə qıktuk, ular öylirigə kaytixti.

⁷ Tur xəhīridin dengiz səpirimizni dawamlaxturup, ahirida Pitolimays xəhīrigə kəlduk. U yərdiki kərindaxlar bilən kəruxüp, ularning yenida bir kün turduk. ⁸ Ətisi, u yərdin ayrilip, Kəysəriyə xəhīrigə kəlduk. Biz burun *Yerusalemdiki* «yəttə hizmətkar»din biri boləjan,

□ **21:3** «uni , yəni *Siprus arilini* sol təripimizdə qaldurup ətüp...» — demək, «uning jənubidin aylinip ətüp...». □ **21:4** «**Ularoşa Mukəddəs Rohning wəhiyisi kelip, ular Pawluska ayioşing Yerusalemoşa basmisun, dəp nəsihət kildi**» — «nəsihət kildi» degənni baxka hil tərjimisi: «nəsihət qilatti». Mukəddəs Roh ularoşa Pawlusning Yerusalemda tartidioşan azablıridin həwər bərgənidi. U allikaşan baxka yərlərdiki muhlislardin muxu həwərni anglioşan (20:23). Lekin muxu yərdə Mukəddəs Rohning uningə «barmisun» degən səziğə qarışanda, uning Yerusalemoşa berixi Hudaning iradisi əməs, dəp oylaxka mayilmiz. ■ **21:4** Ros. 20:23; 21:12.

hux həwərqi Filipning öyigə berip qonduk. □ ■

⁹ Bu kixining tehi yatlik kılınmioğan, bexarət-wəhiylərni yətküzidioğan tət kızi bar idi. ■ ¹⁰ Biz u yərdə birnəqqə kün turqandın keyin, Agabus isimlik bir pəyqəmbər Yəhüdiyə əlkisidin qüxti.

■ ¹¹ Bu kixi bizning aldimizqə kelip, Pawlusning bəlweqini qolioğa elip, özining put-qolini baqlap:

— Mukəddəs Roh mundak dəydu: — Yəhüdiylar bu bəlweqning igisini Yerusalemda muxundak baqlap, yat əlliklərnin qolioğa tapxuridu! — dedi. □ ■

¹² Bularni anglap, həm biz həm xu yərlik kixilər bilən birliktə Pawlustin Yerusalemqə barmioqin dəp ötündük. ¹³ Lekin Pawlus jawabən:

— Silər nemixqa bunqiwala yioqlap, yürikumni ezisilər? Mən Yerusalemda Rəb Əysaning nami üqün tutkun boluxla əməs, xu yərdə əlüxkimu təyyarmən, — dedi.

¹⁴ Biz uni qayıllı kılalmay, ahirida süküt kılıp:

— Rəbning iradisi ada kılinsun! — dedük. ■

¹⁵ Bu künlərdin keyin, yük-takimizni

□ **21:8** «Biz burun Yerusalemdiki «yəttə hizmətkar»din biri bolqan, hux həwərqi Filipning öyigə berip qonduk»

— Yerusalemdiki «yəttə hizmətkar» — 6-babni kərüng. ■ **21:8**

Ros. 6:5; 8:29.

■ **21:9** Yo. 2:28-29; Ros. 2:17.

■ **21:10**

Ros. 11:28.

□ **21:11** «Yəhüdiylar bu bəlweqning igisini Yerusalemda muxundak baqlap, yat əlliklərnin qolioğa tapxuridu!»

— 21-36-ayətlərni kərüng. Pawlus rimliklərnin soriqioğa tartilidu. Yəhüdiyların öz adəmliridin birini yat əllik kixilərnin qolioğa tapxuruxi əzlrigə bək uyatlık ix bolqoqqa, ularning Pawlusqa bolqan eqmənlili nahayiti enik turidu.

■ **21:11** Ros. 20:23; 21:33.

■ **21:14** Mat. 6:10; Luka 11:2;

22:42.

yoʻlxturup, Yerusalemoqa qikip barduk.
¹⁶ Kəysəriyəlik muhlislardın birnəqqisi biz bilən səpərdax boldi; ular Minason isimlik bir kixining öyidə qonimiz dəp uni birgə elip mangdi; bu kixi Sipursluk, qeri muhlis idi.□

Pawlusning Yakup bilən kərixüxi

¹⁷ Yerusalemoqa yətkəndə qerindaxlar bizni huxallik bilən qarxi aldi. ¹⁸ Ətisi, Pawlus biz bilən billə Yakupni kərgili bardı. Yakup bilən aqsakallarning həmmisi u yərgə yoʻqiloqanidi. ¹⁹ Pawlus ular bilən salamlaxqandın keyin, Hudaning əzining hizmiti arkilik əllər arisida qiləqan ixlirini bir-birləp ularoqa təpsiliy eytip bərdi. ²⁰ Bularni angliqanda, ular Hudaqa mədhiyə oqudi, andin Pawlusqa:
 — Kərwatisən, i qerindixim, Yəhudiyalar iqidə qanqə mingliqan etiqad qiləuqilar bar! Ularning həmmisi Təwrat qanunioqa *əməl qilixqa* intayin qizəqin ikən. ²¹ Ular sening toqrangda: «U əllərnin arisida yaxioqan pütün Yəhudiyalaroqa Musa *pəyoqəmbərgə* tapxuruloqinidin yenixni, yəni balilirini hətnə qildurmaslikni, Yəhudiylarning ən'ənilirigə riayə qilmaslikni oqitidu» dəp anglidi. ²² Əmdi qandak qilix kerək? Qünki halayik qoqum sening bu yərgə kəlgənlikingni anglap qalidu.

□ **21:16 «ular Minason isimlik bir kixining öyidə qonimiz dəp uni birgə elip mangdi; bu kixi Sipursluk, qeri muhlis idi»** — baxqa birhil tərjimisi: — «ular bizni (Yerusalemdiki) öyidə kütməkçi boləqan Minason isimlik bir Sipurslukni biz bilən elip, uning öyigə baxlap bardı».

²³ Xunga bizning deginimizdæk qiløin: Arimizda kəsəm iqkən töt adəm bar. □ ²⁴ Sən ularni elip, ular bilən birliktə *Təwrattiki* tazilinix kaidisidin øtöp, ularning *qurbanliq* qikimlirini øzüng këtürgin, andin ular qaqlirini qüxüräløydu. Buning bilən, hëmmöylən sən toqruluk angliøanlirining hëmmisining rast əməslikini wə sening øzüng Təwratka tørtipi boyiqə riayə kiliwatliqingni bilip yetidu. □ ²⁵ Əmma əllərdin boløan etikadqilarøa kəlsək, biz ularøa pəkətlə butlarøa ataløan nərsiləрни yeməslik, kənni wə boøup soyuløan haywanning gøxinimu yeyixtin wə jinsiy buzukluqtin øzlrini saklax toqruluk qararimizni øtkənki hət arkilik ukturduk. ■

²⁶ Buning bilən, Pawlus u kixiləрни elip, ətisi øzi ular bilən billə tazilinix kaidisini øtküzüxti; andin u ibadəthaniøa kirip, *kahinlarøa* øzlrining paklinix mudditining

□ **21:23 «Arimizda kəsəm iqkən töt adəm bar»** — «kəsəm iqkən» Hudaning aldida iqkən; bu Hudaning razilikini elix üqün yaki uningøa təxəkkür eytix üqün boløan bolsa kerək. Bundaq kilixi əməliyəttə «yengi əhdə»gə muwapik əməs, bəlki «kona əhdə»gə ait ix idi. □ **21:24 «tazilinix kaidisidin øtöp...»** — «tazilinix» ibraniy tilida bolsa «taharət». Yaquplar eytkən xu «Təwrat kanuniøa əməl kilixkə intayin kizøin» boløan Yəhudiy etikadqilar bəlkim Pawlusni «Yəhudiy əməslər»ning zeminliridin øtüxi bilən «napak boldi» dəp qarixi mumkin idi. «Ular qaqlirini qüxüräløydu» — Təwrat, «Qəl.» 6:13-20ni kørüng. «Nazariylar» Huda aldida duasining iltija kilinixi üqün yaki təxəkkür eytixi üqün qaqlirini uzun qoyuwitətti. Kəsəmninğ mēhliti toxkanda, awwal qurbanliq sunup andin qaqlirini qüxürüwetətti. ■ **21:25** Yar. 9:4; Mis. 20:3; Ros. 15:23; 1Kor. 8:1.

қақан тохудиоқанлиқи, яғни һәрқaysиси үқүн қурбанлиқ қилинхнинг қaysи күни болидиоқанлиқини уқтуруп қoyди. □ ■

Pawlusning ibadethanida tutqun қilinixi

²⁷ Yəttə күnlük muddət toxuxқа az қaloқanda, Asiya өlkisidin кəlgən бəzi Yəһудийлар Pawlusni ibadethanida көрүп, һalayikni қutritip, uningоа қol selip: ²⁸ — Əy Israillar, yaddəmdə bolunglar! Һəmmə yərdila, һəmmə adəmgə һəlkimizgə, Təwrat қanunioа wə ibadethanioа қarxi səzləрни өgitiwatқан adəм dəl xu. Uning üstigə, u yənə Grekləрни ibadethanimizоа baxlap kirip, bu muқəddəs jayni buloқidi! — dəp quқан kətürdi ²⁹ (ularning bundaq deyixining səwəbi, əslidə ular xəһərdə Əfəsusluқ Trofimusing Pawlus bilən billə boloқanliқini көrgənidi wə Pawlus uni ibadethanioа baxlap kirgən, dəp oylioқanidi). □ ■

³⁰ Xuning bilən, pütүн xəһər zilziligə kəldi. Һalayik tərəp-tərəptin yүgürүp kelip, Pawlusni tutup, ibadethanidin sərəp elip

□ **21:26 «... Pawlus u kixiləрни elip, ətisi əzi ular bilən billə tazilinix қaidisini өtküzüxti; andin u ibadethanioа kirip, ... һərқaysиси үқүн қурбанлиқ қилинхнинг қaysи күни болидиоқанлиқини уқтуруп қoyди»** — bu ix, yənə Yaqurning təxəbbus қiloқini һəmdə uningоа Pawlusning қoxuluxi, uning bu tət kixi bilən «tazilinix»i wə ular bilən billə қurbanliқ қilixi тоoқruluқ «қoxumқə səz»imizni көrүng. ■ **21:26** Ros. 24:6.

□ **21:29 «... əslidə ular xəһərdə Əfəsusluқ Trofimusing Pawlus bilən billə boloқanliқini көrgənidi»** — Əfəsusluқ Trofimus Yəһudiy əməs, grek idi, əlwəttə. ■ **21:29** Ros. 20:4; 2Tim. 4:20.

qikti. Ibadəthanining dərwaziliri dərhal taqiwetildi. □ ³¹ Bu top adəm Pawlusni *urup* ɵltürüwətməkqi bolup turqanda, pütkül Yerusalemnı malımanqlıq qaplap kətkənliki toqrisidiki bir həwər u yərdə turuxluq *Rim* kismning mingbexioqa yətküzüldi. □

³² Mingbexi dərhal ləxkər wə birnəqəqə yüzbexini elip, top-top adəmlərnı basturuxqa yügürüp kəldi. Mingbexi wə əskərlərnı kərgən halayıq Pawlusni uruxtin tohtidi. ³³ Mingbexi aldioqa ɵtöp, ləxkərlərnı Pawlusni tutup ikki zənjir bilən baqlaxqa buyrudi. Andin u:
— Bu adəm kim? U nemə gunah qildi? — dəp soridi.■

³⁴ Ləkin *topilangqilarning* iqidə bəzilər uni desə, bəzilər buni deyixip warkirixatti. Malımanqılıq tıpəylidin mingbexi həkikiy əhwalni eniklaxqa amalsız qelip, ahir Pawlusni qəl'əgə elip ketixni buyrudi. ³⁵ Ləkin Pawlus qəl'əning pələmpiyigə kəlgəndə, topilangqılar tehımu zorawanlixip kətkəqkə, ləxkərlər uni kətürüxkə məjbur boldi.

³⁶ Qünki ularning kəynidin top-top adəmlər əgixip mengip:
— U yokitilsun! — dəp warkirixatti.■

Pawlusning guwahlıq berip aqlinixi

□ **21:30** «Halayıq tərəp-tərəptin yügürüp kelip, Pawlusni tutup, ibadəthanidin sərəp elip qikti. Ibadəthanining dərwaziliri dərhal taqiwetildi» — məksiti xübhisizki, ibadəthanining əzidə qalaymıkanqılıq qikmisun üqün idi.

□ **21:31** «ləxkər kismning mingbexi» — grek tilida «hiliark»; əməliyəttə 600 əskərnı baxquratti. ■ **21:33** Ros. 21:11.

■ **21:36** Luqa 23:18; Yh. 19:15; Ros. 22:22.

³⁷ Kələgə əkirilixigə az kələanda, Pawlus ming-bexioqa:

— Sizgə bir eəiz səz kilsam bolamdikin? — dəp soridi.

Mingbexi: — Grekqə biləmsən? ³⁸ Undaқта, ilgiri isyan kətürüp, «hənjərqi katillar»din tət ming adəmni baxlap qəlgə qəqip kətkən həliki Misirlik əməsmusən? — dəp soridi.□

³⁹ Ləkin Pawlus: — Mən Yəhədiy, Kilikiyə əlkisidiki uluq xəhər Tarsusning pəkrasimən. Halayiqqa birnəqqə eəiz səz kiliximoqa ijasət kilixingizni ətünimən, — dedi.■

⁴⁰ *Mingbexi* ijasət beriwidi, Pawlus pələmpəydə turup, halayiqqa kəl ixariti kildi. Kəttik jimjitlik baskanda, u ibraniy tilida səzləxkə baxlap: —□

22

¹ — Kəringaxlar wə ata-bowilar! Əmdi əzümni aqlax səzlimingə kulak saləqaysilər, — dedi.

² Ular Pawlusning ibraniy tilida səzliginini anglap, tehimu jim boluxti. U səzini dawam kildi:

³ — Mən bir Yəhədiy, Kilikiyədiki Tarsus xəhiridə tuəuldum; ləkin bu xəhərdə beqip

□ **21:38 «hənjərqi katillar»** — Rim imperiyəsigə qarxi turoqan əng əxəddiy siyasiy ekim idi. Ular adəm əltürüxkə ixlitidəqan əng yahxi kəridəqan qoral kiyim iqidə yoxuruxqa qolaylik boləqan hənjər idi. ■ **21:39** Ros. 9:11,30. □ **21:40 «u ibraniy tilida səzləxkə baxlap..»** — «ibraniy tilida» — Aramiy dialektida boluxi mumkin.

qong qilindim, Gamaliyəlning qol astida ata-bowilirimizōqa tapxuruloqan Təwrat qanunining zir-zəwərlirini qoymay əginip təlim-tərbiyə aldim. Mən silərnin bğūn bolōqinlarōqa ohxax, Huda yoliōqa intayin kizōqin idim. □ ■

⁴ Mən bu yoldikilərnin hətta ɵltürɵkqē ziyankəxlik qilip, ularnini ər-ayal deməy tutqun qilip zindanoqa saldurđum. □ ■ ⁵ Bu toqruqluq bax kahin wə aliy kengəxmidiki barliq aksakallarmu manga guwahqিদur. Mən ularđin Dəməxktiki *Yəhudi*y qerindaxlarōqa yeziloqan hətlərnini tapxuruwelip, xu yərdə turuwatqan bu *yoldikilərnini* jazalax üqun, ularnini tutqun qilip Yerusalemōqa apirimən dəp yoloqa qikkānidim. ⁶ Əmdi xundaq boldiki, səpər qilip Dəməxkkə yeqinlaxkanda, qūxkə yeqin, tuyuqsiz asmandin küqlük bir nur qūxup, ətrapimni yorutuwətti. ■ ⁷ Mən yərgə yikilip kəttim, andin manga: «Saul, Saul, Manga nemixka ziyankəxlik qilisən?» degən awazni

□ **22:3 «Mən... Gamaliyəlning qol astida ata-bowilirimizōqa tapxuruloqan Təwrat qanunining zir-zəwərlirini qoymay əginip təlim-tərbiyə aldim»** — oqurmənlərnin esidə bolsa kerəkki, Gamaliyəl dangki qikkān Təwrat əlimasi idi (5:24). Grek tilida «(Mən) Gamaliyəlning ayaqlirininin aldidā ... təlim-tərbiyə aldim» deyilidu. ■ **22:3** Ros. 5:34; 9:11; 21:39; 2Kor. 11:22 □ **22:4 «Mən bu yoldikilərnini hətta ɵltürɵkqē ziyankəxlik qilip, ularnini ər-ayal deməy tutqun qilip zindanoqa saldurđum»** — «bu yoldikilərnini» — Məsih yoldikilərnini, deməkqi. Grek tilida pəqət «bu yolni» deyilidu; tingxiuquqlar həmmisi uning «Məsih əysaning yoli»ning gepini qiliwatqinini bilgən bolatti. ■ **22:4** Ros. 8:3; 9:1; 26:9; 1Kor. 15:9; Gal. 1:13; 1Tim. 1:13. ■ **22:6** 1Kor. 15:8; 2Kor. 12:2.

anglidim. ⁸ «I Rəb, sən kimsən?» dəp sorisam, U manga: — «Mən sən ziyankəxlik kiliwatқан Nasarətlik Əysadurmən!» dedi. ⁹ Mən bilən billə mengiwatқанlar u nurni kərgən bolsimu, lekin manga kıləqan səzləрни qüxənmidi. □ ■ ¹⁰ Mən yənə, «I Rəb, nemə kılıxim kerək?» dəp sorisam, Rəb manga, «Ornungdin tur, Dəməxkkə kir, xu yərdə sən ada kılıx bekitilgən ixlarning həmmisi toqruluk sanga eytip berilidu!» dedi. ¹¹ Həliki nurning julalığıdin kəzlim kərməs bolup qaldı. Yenimdikilər qolumdin yetəkləp, Dəməxkkə elip kirdi.

¹² U yərdə Təwrat qanunioğa ihlas baqlıoğan, Dəməxktiki barlık Yəhudiylarning hərmıtigə sazawər boləqan Ananiyas isimlik bir kixi bar idi. ■ ¹³ U kelip, yenimda turup: «Kerındax Saul, bexingni kətürüp qara!» dedi. Mən xuan beximni kətürüp qarap uni kərdum. ¹⁴ U manga: «Ata-bowilirimizning Hudasi seni iradisini bilixing, Həkkəniy Boləuqini kərüxüng wə uning aqzidin qıqqan awazni anglixing üqün allıqəqan tallidi. □ ¹⁵ Qünki sən pütün insanlar aldidə kərgən-angliəqanliringoğa Uning guwahqisi bolisən! ¹⁶ Xundəq ikən, sən yənə nemigə həyal bolisən? Ornungdin turup, Uning namioğa nida

□ **22:9** «...lekin manga kıləqan səzləрни qüxənmidi» — yaki «... lekin manga kıləqan səzləрни anglımaptı». Bu adəmlər bir awazni anglidi, lekin nemə dəwatqanlıqini bilmidi (9:7ni kərüng). ■ **22:9** Dan. 10:7. ■ **22:12** Ros. 9:17. □ **22:14** «aAta-bowilirimizning Hudasi seni iradisini bilixing, Həkkəniy boləuqini kərüxüng wə uning aqzidin qıqqan awazni anglixing üqün allıqəqan tallidi» — «Həkkəniy Boləuqi» Məsihni kərsitidu, əlwəttə.

kilip qomüldürölüp, gunahlıringni yuquzoqin!» dedi.

¹⁷ Xundak boldiki, Yerusalemoğa qayıtip kəlginimdin keyin, ibadəthanida dua kiliwatkinimda, bir oqayibanə kərünux meni oruwaldi ¹⁸ wə *Rəbning* manga: «Qapsan bol, Yerusalemdin dərhal kət. Qünki ular sening manga kılqan guwahlıqingni qobul kilmaydu!» dəwatqanlığını kərdüm.■

¹⁹ Mən, «I Rəb, ular mening Sanga etiqad kılqanlarni zindanoğa solap, hər bir sinagoglarga kirip ularni uroqanlikimni bilidu.

■ ²⁰ Sening guwahqing bolqan Istipanning qeni təkülginidə, mənmu yenida turup uni öltürgənlərnin qilmixlirioğa qoxulup, ularning kiyimlirigə qarap bərdim!» — dedim. ■ ²¹ Biraq u manga: «Kətkin! Seni yiraqtiki əllərgə əwətimən!» — dedi.■

²² Pawlus muxu sözni degüqə halayiq uningə qulak seliwatatti. Lekin buni anglap ular awazini kətürüp:

— Undak bir kixi yər yüzidin yoqitilsun! U tirik turuxqa layiq əməs! — dəp quqan selixti.□ ■

²³ Ular qirkirixip, qapan-yepinqilirini selip taxlap, topa-qang soruwatkanda, ²⁴ mingbexi

■ **22:18** Mat. 10:14. ■ **22:19** Ros. 22:4. ■ **22:20** Ros.

7:58; 8:1. ■ **22:21** Ros. 9:15; 13:2; Gal. 1:15; 2:8; Əf. 3:8;

1Tim. 2:7; 2Tim. 1:11. □ **22:22** «**Lekin buni anglap ular**

awazini kətürüp: — Undak bir kixi yər yüzidin yoqitilsun!

U tirik turuxqa layiq əməs! — dəp quqan selixti»

— demisəkmü, ularning Pawlus bu sözini kətürəlməslikining səwəbi, Hudaning səz-kalamini əzliri intayin pəs kəridioqan «yat əllər»gə yətküzüxkə hərgiz bolmaydu, dəydioqan kəzqaraxta idi.

■ **22:22** Ros. 21:36.

Pawlusni kəl'əgə elip kirip ketixkə əmr kiliwidi, halayikning uningə neme üqün bundak qukan salidiəanlikini eniklax üqün ləxkərlirigə uni kəmqilap sorak kilixni buyrudi. □ ²⁵ Lekin ular Pawlusni kəmqilax üqün oqulaqlitip baqliəanda, u yenida turoqan yüzbexiəa:

— Bir Rim pukrasini jinayiti bekitilməyla kəmqilixinglar kanunəa uyoqunmu? — dedi.□

²⁶ Bu sözni angliəan yüzbexi mingbexining aldiəa berip:

— Siz neme ix kilay dəwatisiz? Qünki u kixi Rim pukrasi ikən! — dedi.

²⁷ Mingbexi Pawlusning aldiəa berip, uningdin:

— Manga eytkin, sən rasttinla Rim pukrasimu?

— dəp soridi.

— Rast, dedi u.

²⁸ — Mən nahayiti yukiri bahada muxu pukralikka igə boldum, — dedi mingbexi.

Pawlus:

Əmma mən tuəquluxumdinla xundak! — dedi.

²⁹ Xuning bilən, uni sorakka tartmaqci boləan

□ **22:24 «Mingbexi ... Halayikning Pawluska** neme üqün bundak qukan salidiəanlikini eniklax üqün ləxkərlirigə uni kəmqilap sorak kilixni buyrudi» — «kəmqilap sorak kilix» bolsa rimliklar guman kiləan adəmlərni gunahı bar dəp hesablap, «həqiqətni eniklax üqün» ularni kiynax bilən sorak kilatti (ularning «kəmqa»liri kəp tasmilik bolup, hər tasmisiəa hərtürlük təmür-səngək parqiliri baqlanəanidi). Əmma rimlik pukralar bolsa undak muamilidin halas idi.

□ **22:25 «lekin ular Pawlusni kəmqilax üqün oqulaqlitip baqliəanda...»** — «oqulaqlitip baqliəanda»: Rimliklar sorakka tartiloquqini kəmqilax üqün uning ikki kolini baqlap oquliqini kerip turozidu. Baxka birhil tərjimisi «Pawlusni tasmilar bilən oqulaqlatkada,...».

ləxkərlər dərhal uningdin əzlrini qətkə aldi. Mingbeximu uning Rim pükraşi ikənlikini bilip, uni baqlatқанliki түpəylidin korkup kətti. □

Pawlusning aliy kengəxmida əzini aqlixi

³⁰ Mingbexi Yəhudiylarning Pawlusning üstidin kılqan xikayitining həkikiy səwəbini bilix üqün, ətisi uni yexip, bax kaşınlar wə pütün aliy kengəxmidikilərnin bir yərgə yioqilixini buyrudi. Andin Pawlusni elip kelip, ularning aldiqə turoquzdi.

23

¹ Pawlus aliy kengəxmə həy'ətlirigə tikilip turup: Kərindaxlar, mən bügüngiqə Hudaning aldida pak wijdanda mengip kəldim, — dedi. ■

² Buni angliqan bax kaşın Ananiyas *Pawlusning* yenida turoqanlarqə uning aqlziqə uruxni buyrudi. ■ ³ Pawlus uningqə:

— Huda seni uridu, əy aqartilqan tam! Sən u yərdə meni Təwrat qanuni boyiqə sorakқа tartixқа olturisən, lekin Təwrat qanunioqə hilap

□ 22:29 «Xuning bilən, uni sorakқа tartmaqci bolqan ləxkərlər dərhal uningdin əzini qətkə aldi. Mingbeximu uning Rim pükraşi ikənlikini bilip, uni baqlatқанliki түpəylidin korkup kətti» — 24-ayəttiki izahatni kərüng. Rim pükralirini jinayiti bekitməylə baqlaxmu qanunsiz ix idi.

■ 23:1 Ros. 24:16. ■ 23:2 1Pad. 22:24; Yər. 20:2; Yh. 18:22.

haldada meni urunglar döp buyrudingoqu?! — dedi. □ ■

⁴ — Sən Hudaning bax kahiniyoqa axundak hakeret keltüremsen?! — deyixti yeneda turoqanlar. ⁵ Pawlus:

— I kerindaxlar, mən uning bax kahin ikənlikini bilməptimən. Qünki Təwratta: «Həlkingni idarə kiloquqining yaman gepini qilma!» deyilgən, — dedi. □ ■

⁶ Lekin Pawlus ularning bir qismining Sadukiylar, yonə bir qismining Pərisiylər ikənlikini bilip, aliy kengəxmida yukiri awaz bilən:

— Kerindaxlar, mən bolsam Pərisiylərdin bolimən wə Pərisiylərnin pərzəntimən. Mən ölgənlər qayta tirilixka baqlioqan ümid toqruluk bu yərdə sorakka tartiliwatimən! — döp warkiridi. ■

⁷ U bu sözni deyixi bilənla, Pərisiylər bilən Sadukiylar arisida jedəl-otoyoqa kozoqilip, kengəxmidikilər ikkigə bəlünöp kətti ⁸ (qünki Sadukiylar ölgənlərnin qayta tirilixi, yaki pərixte yaki rohlar məwjut əməs, dəydu. Lekin Pərisiylər həmmisini etirap kilidu). ■ ⁹ Buning bilən kattik bir quqan-sürən kətürölüp, Pərisiy tərəpdari boləqan bəzi Təwrat ustazliri ornidin turup:

□ **23:3 Huda seni uridu, əy akartiləqan tam!** — Pawlusning «akartiləqan tam» degini, «sirti ap'ak kərünidioqan, iqi pəkət patkak-laydin boləqan sahtipəzsən» degən mənida. «Əz.» 13:8-16nimu kərüng. ■ **23:3** Qan. 17:9. □ **23:5 «Həlkingni idarə kiloquqining yaman gepini qilma!»** — Təwrat, «Mis.» 22:28. ■ **23:5** Mis. 22:27. ■ **23:6** Ros. 24:21; 26:6; Fil. 3:5. ■ **23:8** Mat. 22:23; Mar. 12:18; Luqa 20:27.

— Biz bu adəmdin heqkandak əyib tapalmiduk! Bir roh yaki pərixətə uningə səz kıləjan bolsa nemə boptu! — dəp qattik munaziriləxti.■

¹⁰ Quqan-sürən tehimu küqiyip kətkəqkə, mingbexi *Yəhudiylarning* Pawlusni tartixturup titmatitma kiliwetixidin qorkup, kisisimə zələ quxup uni ularning arisidin zorluk bilən tartip qikip, qəl'əgə əkirip ketixini buyrudi.

¹¹ Xu küni keqisi, Rəb Pawlusning yenida turup: — Jasarətlik bol! Qünki Yerusalemda Mən toqramdiki ixlarə qə toluk guwahlik bərginingdək, Rim xəhiridimu xundak guwahlik kixiling mukərrər bolidu! — dedi.■

Pawlusni ɵltürɵx suyikəsti

¹² Ətisi ətigəndə, Yəhudiylar Pawlusni ɵltürəxni kəstləp, uni ɵltürmigüqə heqnərsə yeməymiz, iqməymiz, dəp əzlrigə ləniti bir kəsəmni kixiti.

■ ¹³ Bu suyikəst kəsimini iqkənlər kirik nəqqə kixi idi. ¹⁴ Ular bax kahinlar wə əksəkəllarning aldiə qə berip:

— Biz Pawlusni ɵltürmigüqə heqnərsə tetimaslikkə qattik kəsəm iqtuk. ¹⁵ Həzir silər wə aliy kengəxmə uning ixlirini tehimu təpsiliy təkxürəxni bahənə kiliq, wəkil əwitip uni kengəxmigə elip kelixni mingbexidin tələp kilinglar. U bu yərgə yeqin kəlməylə uni jayliwetixkə təyyar turimiz, — dedi.

¹⁶ Ləkin Pawlusning singlisining oqli bəktürmidin həwər tepip qəl'əgə kirip,

■ **23:9** Ros. 25:25; 26:31. ■ **23:11** Ros. 18:9. ■ **23:12** Ros. 23:21,29,30.

Pawluska mælum kilip koydi. ¹⁷ Buning bilæn Pawlus yüzbexiliridin birini qakirtip, uningoqa: — Bu balini mingbexi bilæn körüxtürüp qoysingiz. Qünki uningoqa mælum kilidioqan ixi bar ikæn, — dedi.

¹⁸ Yüzbexi uni elip mingbexining aldioqa baxlap kirip:

— Məhbus Pawlus meni qakirtip, bu balini siz bilæn körüxtürüp koyuxumni tælöp kildi. Qünki uning sizgə mælum kilidioqan ixi bar ikæn, — dedi.

¹⁹ Mingbexi uni kolidin tutup, bir qətkə tartip: — Manga mælum kilidioqan nemə ixing bar? — döp soridi.

²⁰ U jawabən mundak dedi:

— Yəhudiylar Pawlusning ixlrini təpsiliy təkxürəyli döp səwəb kərsitip əzlriridin ətə uni aliy kengəxmigə elip berixni tælöp kilix üqün til biriktürüxti. ■ ²¹ Ularoqa qayil bolmioqayla, qünki kiriktin artuq adəm uni paylap turidu. Ular Pawlusni öltürmigüqə heqnərsə yeməymiz, iqməymiz, degən qarəix kəsimigə baqliniptu. Ular hazır əzlrining ularning təlipiğə maqul boluxlirini kütüp turidu.

²² Mingbexi uningoqa:

— Bu ixni manga mælum qiləanliqingni heqkimgə tinma! — döp tapilap, balini qayturdi.

Pawlusning waliy Felikska tapxuruluxi

²³ Mingbexi yüzbexidin ikkini qakirtip:

— Ikki yüz piyadə ləxkər, yətmix atlıq ləxkər wə ikki yüz nəyziwaz ləxkərni bügün keqə saət tokkuzda Kəysəriyə xəhirigə qarap yoloqa qikixka hazirlanglar! □ ²⁴ Xuning bilən billə, Pawlusni waliy Feliksning yenioqa sak-salamət yətküzüx üqün, uning minixigə ulaqlarni təyyarlanglar! — dəp buyrudi.□

²⁵ Mingbexi *Feliskə* mundaq bir hət yazdi: —

²⁶ «Hərmətlik waliy Feliks janabliroqa Klawdiyus Lisiyastin salam!

²⁷ Uxbu adəmnı Yəhudiylar tutuwaləqan bolup, uni ɵltürməqı boləqanda, uning Rim puqrasi ikənlikini bilip yetip, qısimni baxlap berip uni qutkuzdum. □ ■ ²⁸ Mən ularning bu kixi üstidin qıləqan xikayitining nemə ikənlikini eniklimaqı bolup, uni Yəhudiylarning aliy kengəxmısigə elip bardim. ²⁹ Əməliyətə ularning uning üstidin qıləqan xikayitining ɵzlırining Təwrat qanunioqa dair dətəlx məsililərgə munasiwətlik ikənlikini bayqidim, biraq uningdin ɵlüm jazasi berixkə yaki zindanoqa

□ **23:23 «nəyziwaz ləxkər»** — bu sɵzning toluk mənisi naməlum. **«keqə saət tokkuzda»** — grek tilida «keqidiki üqiniqi saəttə». □ **23:24 «Pawlusni waliy Feliksning yenioqa sak-salamət yətküzüx üqün, uning minixigə ulaqlarni təyyarlanglar!»** — «ulaqlarni təyyarlanglar!» — bir ulaq əməs. Mingbexi Pawlusni Yerusalemdin 100 kilometr yırak boləqan Kəysəriyəgə bihətər yətküzüxkə kapalətlik qilix üqün hazirləqan kəp ulaqlar, əlwəttə. □ **23:27 «Yəhudiylar ... uni ɵltürməqı boləqanda, uning Rim puqrasi ikənlikini bilip yetip, qısimni baxlap berip uni qutkuzdum»** — mingbexi Lisiyas əməliyətə Pawlusni tutqandın keyinla uning Rim puqrasi ikənlikini bilgənidi. ■ **23:27** Ros. 21:33.

taxlaxqa layiq birer xikayət qiløudək ixni tapalmidim. ³⁰ Keyin, Yøhudiylarning uni øltürøwetix køstidə yürøwatkanliqi høkqidiki ahbarat manga mølum qilinøanda, dərhal uni siligə yollattim wə xuning biløn billə, uningøa ørz qiløuqilarning øzlrining aldida xikayøtlirini eytixini buyrudum. Høyr!».

³¹ Løxkørlø ømdi buyruk boyiqø Pawlusni keqiløp Antipatris xøhirigø yøtkøzdi. □

³² Øtisi, atlik løxkørlø Pawlusni elip mengixqa qaldurulup, qaløan løxkørlø *Yerusalemdeki* køl'øgə kaytip køldi. ³³ Atliklø Køysøriyøgə kirip, høtni waliyøa tapxurdi wə Pawlusnimu uning aldida høzir kildi. ³⁴ Waliy høtni økuøandin keyin, Pawlusning qaysi ølkidin ikønlikini sorap, uning Kilikiyødin kølgønlikini bilip, □ ³⁵ Uningøa:

— Üstøngdin ørz qiløuqilar kølgøndə ixliringni toluq anglaymøn, — dedi wə uni Hørod hanning

□ **23:31 «Løxkørlø ... Pawlusni keqiløp Antipatris xøhirigø yøtkøzdi.»** — Antipatris Yerusalemдин 55 kilometr yirak, Yerusalem biløn Køysøriyøning otturisida. □ **23:34 «Waliy ... Pawlusning qaysi ølkidin ikønlikini sorap,...»** — waliyning «qaysi ølkə?» degøn soali grek tilida «qaysi hil ølkə» deyilidu. Ikki hil ølkə bar idi: (1) imperator øzi biwasitə baxquridioan; (2) wasitilik baxquridioan. Pawlus ikkinqi hil ølkidin boløan bolsa, waliy øzi Pawlusning døwasini biwasitə bir tərøp qilalaytti.

ordisida nəzərbənd qilip qoyuxni buyrudi.□

24

Yəhudiylarning Pawlus üstidin xikayət qilixi

¹ Bəx kündin keyin, bax kahin Ananiyas aqsakallardin birnəqqəylən wə Tərtullus isimlik bir adwokat bilən Kəysəriyəgə qüxüp, Pawlus toqrisidiki rəsmiy xikayətlirini waliyoğa sundi.

■ ²⁻³ Pawlus qakirtilip, Tərtullus uning üstidin xikayət qilip mundaq dedi:

— Hərmətlik Feliks janabliri! Biz əzlrining qol astilirida hər tərəptin aman-esənlikkə nesip bolup kəlməktimiz wə aldin kərərlikliri bilən həlkimiz arisida dana islahatlar barlikkə kəltürülməktə, biz bu ixlardin hər waqit, hər jayda toluq minnətdarlik bilən bəhriman

□ **23:35** «... uning Kilikiyədin kəlgənlikini bilip, uningoğa: — Üstüngdin ərz qiloquqilar kəlgəndə ixliringni toluq anlaymən, — dedi...» — Kilikiyə (hazirki ximaliy türkiyidə) Qanaan (Pələstin)din yirək jay idi, u bəlkim Feliks baxkuridioğan jay bolmisa kerək. Kilikiyə xunqə yirək boləoqqa, Pawlusni xu yərgə yalap mangdurmay, bu ixni əzüm təkxürəy degən qararoğa kəlgən boluxi mumkin. ■ **24:1** Ros. 23:2.

boluwatimiz. □ ⁴ Birak öz waqitlirini kəp elip qoymaslikim üqün, xəpkətliri bilən səzimizni kışkila anglaxlirini ətünüp soraymən. □ ⁵ Qünki biz xuni tonup yəttükki, bu adəm balahor bolup, pütkül jaħandiki Yəħudiyar arisida majira-topilang pəyda kılıxni küxkürtküqi, xundakla «Nasarətlıklar» dəp ataloğan məzhəpning kattiwaxliridin biridur. ⁶⁻⁷ U bizning ibadəthanimiznimu buləjimakqi boləjanidi. Xunga, biz uni tutuwalduk wə uni öz qanunimiz boyiqə sotlayttuk. Lekin mingbexi Lisiyas əxəddiy zorluk bilən uni kollirimizdin tartiwaldi wə uningə ərz kılıquqilarni əzlrining aldioğa kelixkə buyruəjanidi. □ ■ ⁸ Uni sorak kılıp kərsilə, bizning uningə kılıəan əzlrimizning toqrilikini bilip yetidila!

⁹ Sorunda boləan Yəħudiyarlarmu uning

□ **24:2-3 «biz əzlrining kol astilirida hər tərəptin aman-esənlikkə nesip bolup kəlməktimiz»** — yaki «biz əzlrining kol astilirida uzundin buyan aman-esənlikkə nesip bolup kəlməktimiz». «aldin kəmərlikli bilən həlkəmis arisida dana islahatlar barlikkə kəltürülməktə, biz bu ixlardin hər waqit, hər jayda toluk minnətdarlik bilən bəhriman boluwatimiz» — bəzi rimlik tarihqilarning hatiriliri boyiqə, Feliks əməliyəttə aqkəz, rəhimsiz wə qabiliyətsiz adəm idi. □ **24:4 «öz waqitlirini kəp elip qoymaslikim üqün...»** — yaki «əzlrini artuqə awarə kılımaslik üqün...». □ **24:6-7 «u bizning ibadəthanimiznimu buləjimakqi boləjanidi...»** — bəzi kona kəqürmilərdə: «wə uni öz qanunimiz boyiqə sotlayttuk. Lekin mingbexi Lisiyas əxəddiy zorluk bilən uni kollirimizdin tartiwaldi wə uningə ərz kılıquqilarni əzlrining aldioğa kelixkə buyruəjanidi» degən səzlər muxu yərdə tepilməy, pəkət «u bizning ibadəthanimiznimu buləjimakqi boləjanidi» deyilidu. ■ **24:6-7** Ros. 21:28.

həm həkkaniylarning həm həkkaniysizlarning ölümündin tirilixi bolidu.□

¹⁶ Xu səwəbtin, özüm həmixə Huda aldidimu, insanlar aldidimu pak wijdanlıq boluxqa intilimən. ■ ¹⁷ Mən *Yerusalemdin* ayriloqili heli yillar bolqan bolup, bu qetim u yərgə öz həlkingə həyr-sədikə yətküzüp bərgili wə Huda aldioqə hədiyə sunoqili baroqanidim. ■ ¹⁸ Mən bu ixlarda boluwatattim, bəzilər meni tazilinix qaidisini ada qilip bolqan qaoqda ibadəthana hoylisida uqratti; lekin mən ətrapimoqə adəm toplioqinimmu yok, malimanqilik qikaroqinimmu yok. ■ ¹⁹ Əməliyəttə meni uqratqanlar bolsa Asiya əlksidın kəlgən bəzi Yəhudiylar idi; ularning üstümdin xikayətliri bar bolsa, əsli ular əzliri kelip, silining aldilirida ərz kilixqa toqra kelətti. ²⁰ Bolmisa, muxu sorundikilər aliy kengəxmə aldida turoqinimda, meningdin kandaq jinayət tapqanlığını eytip bakşun! ²¹ Pəqət mundaq bir ix bolqanidi: — Mən ularning aldida, «Bügünki kündə əlgənləarning qayta tirilixi toqruluk siləarning sorikinqlaroqə tartiloqanmən!» dəp warkirioqanidim.■

²² *Rəbning* yoli toqruluk təpsiliy həwiri bar

□ **24:15** «**mening Hudaqə baqliqan ümidim barki (bu kixilərmu bu ümidni tutidu), kəlgüsində həm həkkaniylarning həm həkkaniysizlarning ölümündin tirilixi bolidu**» — oqurmənlərgə xu ayanki, Injilda «ümid» tiloqə elinoqanda müjməl bir tilək-arzu əməs, bəlkı Hudaning wədlirigə əsaslinip, muqim, puhta məlum bir ixni kütüxnı bildüridu. ■ **24:16** Ros. 23:1. ■ **24:17** Ros. 11:29; Rim. 15:25. ■ **24:18** Ros. 21:27. ■ **24:21** Ros. 23:6; 28:20.

boloqan Feliks sorakni tohtitip, ularoqa:

— Mingbexi Lisiyas kalgendə dəwayinglar toqrisidiki həkümni qikirimən, — dedi.

²³ U yüzbexioqa Pawlusni nəzərbənd astioqa elip, əmma uningqa bir'az kəngqilik kilip, dost-buradərlirining həkəyisining uning həjətliridin qikixini tosmioqin, dəp buyrudi.■

Pawlus waliy Feliks bilən Drusilaning aldida

²⁴ Birnəqqə kündin keyin, waliy Feliks ay-ali Drusila bilən billə kəldi (Drusila Yəhudiyy idi). U Pawlusni qakirtip, uningdin Məsih Əysaqa etiqad kilix yoli toqruluk anglidi.

²⁵ Pawlus həkkanıy yaxax, özini tutuwelix, kıyamət künidiki soal-sorak kilinixlar toqrisida səzləwatkada, Feliks wəhimigə qüxüp uningqa:

— Həzirqə qaytip tursang bolidu. Keyin manga pəyt kəlgəndə, yənə qakirtimən, — dedi.

²⁶ U xuning bilən bir wəqıtta Pawlusning para berixini ümid kilatti. Xuning üqün, uni imkankədər pat-pat qakirtip, uning bilən səzlixətti. ²⁷ Ləkin ikki yil toxkada, Feliksning ornioqa Pörkiyus Festus waliy boldi. Feliks Yəhudiylarqa iltipət kərsitip ularning kənglini elix üqün Pawlusni solakta qaldurdi.□

■ 24:23 Ros. 27:3; 28:16. □ 24:27 «**Feliks Yəhudiylarqa iltipət kərsitip ularning kənglini elix üqün...**» — yaki «Feliks Yəhudiylarqa iltipət kərsitip ularning qollixioqa erixix üqün...».

25

Pawlusning waliy Festusning aldida soraq qilinixi

¹ Festus *Yəhudiya* əlkisigə kirip, üq kündin keyin Kəysəriyədin qikip Yerusalemoğa barəqanidi. □

² Bax kaħinlar bilən Yəhudiylarning mətiwərliri uning aldida Pawlusning üstidin rəsmiy xikayət qilip, uningdin iltipət sorap, adəm əwitip Pawlusni ³ Yerusalemoğa elip kelixni ətündi. Məqsiti, ular yol üstidə bəktürmə təyyarlap Pawlusni öltürəx idi. ⁴ Festus buni anglap ularoğa:

— Pawlus hazır Kəysəriyədə solakta turivərsun. Mən yekında u yərgə qaytip kətməqimən. ⁵ Aranglardin hokukdar boləqanlar mən bilən billə quxsun. Əgər uning birər əyibi bolsa, ular xu yərdə xikayət qilsa bolidu, — dəp jawab bərdi.

⁶ Festus ularning iqidə səkkiz-on kündin artuq turmay, Kəysəriyəgə qaytip quxti. Ətisi soraq təhtigə olturup, Pawlusni elip kelixni buyrudi. ⁷ Pawlus kəlgəndə, Yerusalemdin quxkən Yəhudiylar uning ətrapiəğa olixip, uningəğa nuroqun eoqir jinayətlər bilən qarilap xikayətlərnı kildi. Biraq bularning heqkaysisiəğa ispat kərsitip berəlmidi. ⁸ Pawlus özini aqlap:

— Mən heqkaysi ixta Yəhudiylarning qanuniəğa, ibadəthanisiəğa yaki *imperator*

□ **25:1** «Festus *Yəhudiya* əlkisigə kirip...» — yaki «Festus əlkining waliylikəğa kirip,...».

Qayserga qarxi birer jinayetmu sadir kilmidim, — dedi.■

⁹ Lekin, Festus Yehudiylarning konglini elixka, ularoqa iltipat korsatmakqi bolup Pawlustin:

— Yerusalemoqa berip, u yerdə mening aldimda bu xikayetlergə asasen sotlinixka razi bolamsən? — dəp soridi.

¹⁰ Lekin Pawlus jawab berip mundak dedi:

— Mən hazir Qaysarning sorak təhti aldida turimən. Meni sorak kilixka tegixlik yər mana muxu. Özlirigə enik məlum bolqandək, mən Yehudiylaroqa heqkandak nahəqlik kilmidim.

□ ¹¹ Əgər jinayitim bolsa, xundakla ölümgə layik birer ix kiləan bolsam, mən özümni ölumdin qaçurmaymən. Birak ularning mening üstümdin kiləan xikayetlirining asasi bolmisa, heqkimning meni ularoqa tapxurup berixkə həkqi yok. Mən Qaysergə murajiet kilimən!□ ■

¹² Andin Festus məslihətqiliri bilən səzləxkəndin keyin, Pawlusqa:

— Sən Qaysergə murajiet kilding — uning aldioqa əmdi barisən! — dedi.

Waliy Festusning Agrippa han Iidin Pawlus

■ **25:8** Ros. 24:12; 28:17. □ **25:10** «**Mən hazir Qaysarning sorak təhti aldida turimən**» — imperator Qaysarning aldida əməs, bəlki uning soraqqi wəkili (Festus)ning aldida, əlwəttə. □ **25:11** «**ularning mening üstümdin kiləan xikayetlirining asasi bolmisa, heqkimning meni ularoqa tapxurup berixkə həkqi yok. Mən Qaysergə murajiet kilimən!**» — hər bir Rim puqrasi xikayət kilinoqanda sotning qararioqa narazi bolsa, yukirioqa (Qaysarning özigə) murajiet kilix hokuki bar idi. ■ **25:11** Ros. 18:14.

toʻgʻrisida nasihət sorixi

¹³ Birnəqqə kundin keyin, Agrippa han bilən *singlisi* Bərniki Festuska təbrik-salamoqa Kəysəriyəgə kəldi. ¹⁴ U yərdə uzun künlər turoqandin keyin, Festus Pawlusning ixini hanəqa məlum kilip:

— Bu yərdə Feliks qaldurup kətkən bir məhbus bar. ■ ¹⁵ Mən Yerusalemoqa barəqinimda, Yəhudiy bax kahinliri bilən aqsakalliri uning üstidin xikayət kilip, məndin uni jazaqa məhkum qiliximni tələp qilixti. ¹⁶ Mən ularoqa, ərz qilinoquqi ərz qiləuqilar bilən yüzləxtürülüp, uningəqa əzini aqlax pursiti berilmigüqə, uni jazaqa tapxurux rimliklarning aditi əməstur, dəp eyttim. ¹⁷ Xunga ular mən bilən billə bu yərgə kəlgəndin keyin, mən wakəitni kəynigə sozmay, ətisila sorak təhtigə olturup u kixini əkilixni buyrudum. ¹⁸ Ərz qiləuqilar orunliridin turoqanda, ularning uning üstidin xikayət qiləqanliri mening oyliəqinimdək rəzil ixlar əməs idi, ¹⁹ Bəlki ularning əz ibadət tüzümi toʻqruluk wə Əysa isimlik bir kixi həkqidə məlum talax-tartix məsililiri bar ikən. U kixi əlgən bolup, Pawlus bolsa u tirildi dəydikən. ²⁰ Bu məsililərnə zadi qandak eniklaxni biləlməy, mən Pawlustin Yerusalemoqa berip, u yərdə bu ixlar toʻqruluk sorakka tartilixka razi bolux-bolmaslikini sorioqanidim. ²¹ Pawlus solakta turup imperator janablrining sorak qararini qikirixini murajiat qiləqandin keyin, mən uni Kəysərning aldioqa əwətküqə, solakta tutup turuxni buyrudum.

■ 25:14 Ros. 24:27.

22 Agrippa Festuska:

— Meningmu bu kixining sozlrini anglap bakqum bar, — dedi.

— Etə anglaysiz, — dedi u.

23 Xuning bilən ətisi, Agrippa bilən Bərniki həywət bilən ammiwiyy yioqin zalioqa kirip kəldi, mingbexilar wə xəhər kattiwaxlirimu ular bilən billə kirip kelixti. Festus əmr qiliwidi, Pawlus elip kirildi.

24 Festus mundaq dedi:

— Agrippa padixah aliyliri wə muxu sorunoqa yioqiloqan janablar! Bu kixini kəruwatisilər. Həm Yerusalemda həm bu yərdə pütün Yəhudiyy ahalisi uning toqruluk ərz qilip manga murajiət qilip, u tirik qalduruxka bolmaydu! — dəp qurqiraxkanidi. ²⁵ Ləkin mən uningdin əlüm jazasi berixkə tegixlik birər jinayət tapalmidim. Həzir bu kixi imperator janablirioqa murajiət qildi. Xuning bilən uni *Rimoqa* əwətxni qarar qildim. ■ ²⁶ Birəq uning həkqidə oqojamoqa məlum qilip yazoqudək ix yok. Xuning bilən əhwalni rəsmiy təkxürüp birər yazoqudək məlumatka igə bolux məksitidə uni hərbiirlirining aldioqa, bolupmu sili, Agrippa padixah aliylirining aldioqa elip kəldim. ²⁷ Qünki məhbusni sotka əwətkəndə, uning üstidin qilinoqan xikayətlərnə enik kərsətməslik manga nisbətən orunluk əməstək bilinidu.

26

Pawlusning Agrippa han aldida guwahlik berixi

¹ Xuning bilən, Agrippa Pawluska:

— Özüngning gepingni qilixingqa ruhsət, — dedi.

Pawlus kolini sozup özini aqlaxka baxlidi:

²⁻³ — I Agrippa han, bügün aldilirida Yəhudiylar mening üstümdin xikayət qiləan pütün ixlar toqruluk jawab berix pursitigə nesip boləanlikim üqün, bolupmu əzlrining Yəhudiylarning adətliri wə ularning arisidiki talax-tartixliridin həwərliri boləanliki üqün özümni bəhtlik hesablaymən! Xuning üqün degənlirimni səwrəanlik bilən anglap beqixlirini ətünimən.

⁴ Mening dəslepki waqitlirimda, yəni kiqikimdin tartip öz elimdə, Yerusalemda yürüturuxumning kəndək ikənliki Yəhudiylarning həmmisigə ayan. ⁵ Ular xu dəslepki waqtimdin beri meni tonuəaqqa (əgər halisaidi, xuningqa guwahlik berətti), mening ibadət tüzümidiki əng tələpəan məzhəpning xərtliri boyiqə yaxap, yəni Pərisiy bolup əmrümni ətküzginimni bilidu. ⁶ Əmdi mən Huda ata-bowilirimizə qiləan wədigə baqləan ümidim tüpəylidin hazır sorak qiliniwatimən. ■ ⁷ Xu wədinig nesiwisigə yetixni bizning pütkül on ikki kəbilimiz keqə-kündüz tohtawsiz Hudaəa ibadət qilip ümid qilmakta. I aliyliri,

■ **26:6** Yar. 3:15; 22:18; 26:4; 49:10; Qan. 18:15; 2Sam. 7:12; Zəb. 132:11; Yəx. 4:2; 7:14; 9:5; 40:10; Yər. 23:5; 33:14; Əz. 34:23; 37:24; Dan. 9:24; Mik. 7:20.

Yəhudiylarning mening üstümdin kıloan xikayətliri dəl xu ümidkə baqlıktur! ⁸ *Halayık*, Huda əlgənlərnı tirildürsə, nemə üqün ixinixkə bolmaydu, dəp qaraysilər?□

⁹ Dərwəkə, özüm mu əslidə Nasarətlik Əysaning namioğa qarxi nuroqun ixlarnı kılixim kerək dəp qayıllı idim ■ ¹⁰ wə Yerusalemda ənə xundak ixlarnı kıloanidim. Bax kaşınlardin hokuk elip, özüm Hudaning nuroqun mukəddəs bəndilirini zindanoğa tutup bərgən, ular əlümgə həküm kılinoqandimu, həkümgə awaz koşkanidim. □

¹¹ Mən həmmə sinagoglarda kəp qetim ularni izdəp tepip jazalap, kupurluk gəp kılixka zorliqanidim. Mən ularoğa təwilərqə əq bolup, hətta yaqa yurttiki xəhərlərgə berip, ularoğa ziyankəxlik kıloanidim. □

¹² Bu ixlarda bolup bax kaşınlar bərgən toluk wəkillik hokuki bilən Dəməxk xəhirigə qarap səpər kiliwatattim. ¹³ Qux waqtida yolda ketiwetip, asmandin quxkən, kuyax nuridin mu küqlük bir nurning ətrapimni wə billə

□ **26:8 «Halayık, Huda əlgənlərnı tirildürsə, nemə üqün ixinixkə bolmaydu, dəp qaraysilər?»** — demisəkmü, Pawlus közdə tutkan ümid (7-ayətni kəring) Hudaning wədisi bilən, Məsih arkilik mənggülik həyatka tirilixtin ibarət idi. ■ **26:9** Ros. 8:3; 9:1; 22:4; 1Kor. 15:9; Gal. 1:13; 1Tim. 1:13.

□ **26:10 «ular əlümgə həküm kılinoqandimu, həkümgə awaz koşkanidim»** — «awaz koşkanidim» grek tilida «mən ularoğa kara tax taxlidim». Yəhudiylar arisida kona zamanlarda «awaz berix» aq yaqi kara bir taxni taxlax bilən bildürülətti.

□ **26:11 «mən ... ularni ... kupurluk gəp kılixka zorliqanidim»** — «kupurluk gəp kılix» muxu yərdə mənisi bəlkim Məsihgə kupurluk səz kılıp, etikədtin waz keqixni kərsitixi mumkin.

ketiwatqanlarni yorutuwatkənlikini kərdüm.
14 Həmmimiz yərgə yikiloqan bolup mən ibranıy tilida eytiloqan: «Əy Saul, Saul! Manga nemixka ziyankəxlik kilisən? Seni zihlaxlaroqa qarxi təpmiking sən üqün təs kelidu!» degən bir awazni anglidim.□

15 Mən: — «I Rəb, sən kimsən?» dəp sorisam, Rəb manga: «Mən sən ziyankəxlik kiliwatqan Əysadurmən! 16 Əmdi ornungdin tur; qünki Mən seni sən kərgən ixlaroqa həmdə Əzüm sanga ayan kılinoqinimda kəridioqan ixlaroqa həziniqi oqojidar wə guwahlik bərgüqi boluxka tikləx üqün, sanga ayan boldum. □ 17-18 Mən seni əz həlkingning həm əllərnıng kolidin kutkuzimən — qünki mən seni yat əlliklərnıng kəzlirini eqip, ularning karangoquluktin yoruklukka, Xəytanning ilkidin Hudaqoqa bəqlinixka buruluxi üqün ularning arisioqa əwətimən. Xuning bilən ular gunahlırnıng kəqürümigə, xundakla Manga etikad kılıx arqılık pak-mukəddəs kılinoqanlarnıng arisida

□ 26:14 «**Seni zihlaxlaroqa qarxi təpmiking sən üqün təs kelidu!**» — Rəb Saulni jaqıl exəkkə ohxitidu. Exəkni igisi zihlioqanda mangmay kıyık atsa tehımu azab tartıdu, əlwəttə. Saulning wıjdani xuningoqa ohxax Rəbning bəndilirigə yamanlık kılolanlıkı tüpəylidin sanjıloqan bolsa kerək. □ 26:16 «**Əzüm sanga ayan kılinoqinimda kəridioqan ixlaroqa həziniqi oqojidar wə guwahlik bərgüqi boluxka tikləx üqün, sanga ayan boldum**» — «həziniqi oqojidar» nemini kərsitidu? Demək, Saul Məsıh uningoqa tapxuroqan wə tapxurıdıoqan wəhiylərnı wə kalam-sozni saklıxka məs'ul boləqan «həziniqi» yaki «amanətqi» bolıdu wə kəlgüsidə bu həkikətlərnı barlık jamaətlərgə yətküzüx hizmitidə bolıdu.

miraska muyæssar bolidu» — dedi.■

¹⁹ Xunga, i Agrippa aliyliri, mæn ærxtin kælgæn bu oqayibanæ kørünüxkæ itaætsizlik kilmidim.

²⁰ Bælki aldi bilæn Dæmæxk hælkiqæ, andin Yerusalem xæhiridikilærgæ, pütün Yæhudiye ølkisidikilærgæ hæmdæ yat ælliklærgimu, «Towa kilip, Hudaqæ baqlininglar, xundakla towa kilixkæ uyqun æmællærni kørsitinglar» dæp jakarlap hævær yætküzüp kældim. ■ ²¹ Bu ixlar tüpæylidin Yæhudiylar meni ibadæthana høylisida tutup, muxtlap øltürüwætmækqi boluxti. ■

²² Lekin bügüngiqæ Hudaning yardæm-mæditigæ muyæssar bolup mæn qing turuwatimæn, tæwændikilær bolsun yukiridikilær bolsun hæmmæylængæ guwahlik berip kældim. Guwahlikim dæl pæyoqæmbærlær hævær Musa øzi bexaræt kilip eytkanliridin baxkæ nærsæ æmæs — ²³ demæk, Mæsih jæzmæn azab-økubæt qekip, tunji bolup ølümdin tirilgüqi bolup *Yæhudiy* hælkiqæ hævær pütkül ællærgimu yorukluk jakarlaydu.■

²⁴ Pawlus bu ixlarni eytip øzini xundak aqlax jawabini bærgændæ, Festus yukiri awaz bilæn uningqæ:

— Pawlus, sarang bolupsæn! Bilimingning kœpliki æklingni azduruptu! — dedi.

²⁵ Lekin Pawlus: — Sarang æmæsmæn, i Festus janabliri, mæn bælki hækikætkæ uyqun hævær salmiqi bar sæzlærni jar kilimæn. ²⁶ Qünki *Agrippa* aliylirining bu ixlardin hæviri bar. Mæn uningqæ yüræklik bilæn oquq sæzlæwatimæn,

■ 26:17-18 Yæx. 60:1.

■ 26:20 Ros. 9:19,28; 22:17,21.

■ 26:21 Ros. 21:30.

■ 26:23 Yæx. 60:1-3, 19, 20

qünki bu ixlarning heçqaysisining uningdin yoxurun əməsligə ixinimən. Qünki bu ix bulung-puqçaqlarda kılinoğan əməs!□

²⁷ — Əy Agrippa aliyliri, əzliri pəyöəmbərlərninğ eytkanliriöa ixinəmdila? Mən ixinidoğanliklirini bilimən! — dedi.

²⁸ Agrippa Pawlusça:

— Sən meni muxunqilik kiskioğina waqıtta hristian boluxça kayil kılmakqimusən? — dedi.□

²⁹ Pawlus:

— Məyli kışka waqıt iqidə yaki uzun waqıtta bolsun, pəkət əzlrininğ əməs, bəlki bğün sözümni anglioquqılarninğ həmmisi manga ohxax boləay (pəkət məndiki zənjirlər silərdə bolmisun!) dəp Hudadin tiləymən, — dedi.□ ■

³⁰ Xuning bilən Agrippa han, xundakla waliy, Bərniki wə ular bilən billə olturoğanlar orunliridin turup, ³¹ zaldin qikip, bir-birigə:

— Bu kixininğ əlümğə yaki türmigə solaxça tegixlik heqbir jinayiti yok ikən! — deyixti.■

³² Agrippa Festusça:

— Bu adəm Kəysərgə murajjət kılmioğan bolsa, qoyup berilsə bolidikəntuq! — dedi.

□ 26:26 «Qünki bu ix bulung-puqçaqlarda kılinoğan əməs!» — «bu ix» — Məsihninğ tartқан azab-oqubətiri, əlümi wə tirilixi, demək. □ 26:28 «Sən meni muxunqilik kiskioğina waqıtta hristian boluxça kayil kılmakqimusən?» — «hristian» toqruluk 11:26diki izahatni kərünğ.

□ 26:29 «məyli kışka waqıt iqidə yaki uzun waqıtta bolsun ... bğün sözümni anglioquqılarninğ həmmisi manga ohxax boləay...» — Pawlusning ularni nijatlikça erixsun dəp əzining kerək bolsa uzun waqıtkiqə səzligənlikigə razi boləanlikini kərsitiwatidu. ■ 26:29 1Kor. 7:7.

■ 26:31 Ros. 23:9; 25:25.

27

*Pawlus wə həmrahlirining Rim xəhirigə
qiləğan dengiz səpiri*

¹ Bizning Italiyəgə dengiz yoli bilən beriximiz qarar kilinəğandin keyin, əməldarlar Pawlus bilən baxқа birnəqğə məhbəsni «Awoqustus qismi»diki Yuliyus isimlik bir yüzbexioğa tapxurdi. □ ² Biz Adramittiumning bir kemisigə qıktuq. Kemə Asiya əlkisining dengiz boyliridiki xəhərlərgə baratti. Tesalonika xəhiridin boləğan Makedoniyəlik, Aristarhus isimlik bir kixi biz bilən həmsəpər boldi. ³ Ətisi biz Zidon xəhirigə yetip kəlduq. Yuliyus Pawlusқа kəngqilik kilip, xu yərdiki dost-buradərlirining yenioğa berip ularning oğəmhərlikini qəbul kilixioğa ruhsət kildi. ■ ⁴ Biz u yərdin yənə dengizə qıktuq. Xamallar kərixkəndək qarxi tərripimizdin qıqқанliqi üqün, Sıprus arilining xamaloğa dalda tərripi bilən mangduq. ⁵ Kilikiyə wə Pamfiliyə əlkillirining udulidiki dengizdin ətüp, Likiyə əlkisidiki Mira xəhirigə kəlduq. ⁶ Xu yərdə yüzbexi Iskəndəriyə xəhiridiki Italiyəgə baridioğan baxқа bir kemini tepip, bizni uningə qıqirip qoydi. ⁷ Dengizda kəp künlər nahayiti asta mengip, təsliktə Kinidos xəhirining udulioğa kəlduq.

□ **27:1 «Bizning Italiyəgə dengiz yoli bilən beriximiz...»** — «biz» degən səzgə qarioğanda Luқа qaytidin Pawlusқа həmrah boləğanidi. «Italiyəgə» — Rim xəhiri Italiyəning paytəhti idi. «**Awoqustus qismi**» — yaki «xahanə qoxun». «Awoqustus» bolsa birinqi Rim imperatori idi. «Qisim» yaki «qoxun» muxu yərdə 600 ləxkərlik birlikni kərsitidu. ■ **27:3** Ros. 24:23; 28:16.

Xamal mingix yoniliximizni tosuoqaqqa, Kret arilining xamaldin dalda təripi bilən mengip, Salmoniy yerim arilidin ötüp, ⁸ dengizda təsliktə ilgiriləp kıroqakni boylap, Laseya xəhirigə yekın boləjan «Güzəl aramgah» dəp atilidiəjan bir yərgə kəldük.

⁹ Səpər bilən heli waqitlar ötüp, roza küni allıqəjan ötkən boləqaqqa, dengizda səpər kılix hətərlik idi. Xunga Pawlus kəpqiłikkə nəsihət kılip: [□]

¹⁰ — Buradərlər, bu səpərning balayi'apət wə eoqır ziyan bilən tügəydiəjanlıkını kərüwatimən; mal wə kemidin məhrum bolupla qalmay, səpər öz jenimizəqımu zamin bolidu! — dəp aghəlandurdi.

¹¹ Birəq yüzbəxi bolsa Pawlusning səzigə ixənməy, kemə baxlıkı bilən kemə igisining səzigə ixəndi. ¹² Uning üstigə, bu portmu kıxlaxqa muwapıq jay bolmiəqaqqa, kəpqiłik yənə dengizə qıqıp, mumkinkədər Feniks xəhirigə yetip bərip, xu yərdə kıxlaxni quwwətlidi. Feniks bolsa Kret arilidiki bir dengiz porti bolup, bir təripi oqərbiy jənubqa wə

[□] **27:7 «Xamal mingix yoniliximizni tosuoqaqqa, Kret arilining Xamaldin dalda təripi bilən mengip, Salmoniy yerim arilidin ötüp... »** — əslidə ular məoqrip tərəpkə mangmaqı, həzir jənubqa qarap mangidu. «Rosul Pawlusning səpərliri» degən həritini kərüing. [□] **27:9 «roza küni allıqəjan ötkən boləqaqqa,...»** — Yəhudiylarning «roza küni» adətə tokquzinçi ayda bolidu, həzir küz pəsli bolsa kerək. Oninçi aydin keyin boran kəp boləjanlıqtin «Ottura dengiz»da səpər kılix hətərlik idi.

bir təriri ǝrbiy ximalǝa qaraytti. □

Rosul Pawlusning hux hǝwǝrni jakarliǝan 4-sǝpiri

Rosul Pawlusning Rim xǝhirigǝ mangǝan sǝpiri

Dengizdiki boran-qapqun

¹³ Jǝnubtin mǝyin xamal ǝikiwatatti, kǝpǝilik nixanimizǝa yetidiǝan bolduǝ dǝp, lǝngǝrni eliwetip, kemini Kret arilining ǝirǝqikini boylap hǝydǝp mangdi. ¹⁴ Lekin uzun ǝtmǝy, araldin ǝattiq «xǝrǝiy ximaldin kǝlgǝuǝ» dǝp atilidiǝan ǝxǝddiy ǝara boran ǝikip kǝtti. ¹⁵ Kemǝ buranning ǝamalliqida ǝalǝaǝaǝa, uni xamalǝa

□ **27:12 «roza kǝuni allikaǝan ǝtkǝn bolǝaǝaǝa, kǝpǝilik yǝnǝ dengizǝa ǝikip, mumkinkǝdǝr Feniks xǝhirigǝ yetip berip, xu yǝrdǝ ǝixlaxni kuwwǝtlidi...»** — Feniks porti ǝixliǝ (adǝttǝ xǝrǝiy jǝnub wǝ xǝrǝiy ximaldin ǝikkǝn) xamallǝaǝa dalda bolǝaǝaǝa, ǝixlax uǝun yahxi jay idi.

yüzländürəlməy, boranning məyliqə mengixioğa koyup bərdük. ¹⁶⁻¹⁷ Klawda degən kiçik bir aralning xamaloğa dalda tərpiyə ötüwelip, qolwakni kemigə qikiriwelip, aranla uni saklap qalalidük. Andin kemiqilər kemini aroqamqılar bilən sirtidin orap baqliwaldi. Kemining Sirtis dəp ataloğan dengiz astidiki tax-kum dəwilirigə kəkilib petip kəlixidin qorkup, tormuz lənggərlirini quxürüp, kemini xamalning həydixigə koyup bərđi. □ ¹⁸ Boran üstimizgə xiddətlik sokkaqqa, ətisi malni dengizoğa taxlaxka baxlidi. □ ¹⁹ Üqinqi künidə ular öz kolliri bilən kemidiki qoral-jabduqlirini dengizoğa taxliwətti. ²⁰ Kəp künlərgiqə ya kün ya yultuzlar kərünməy, boran-qapkun yənila xiddətlik üstimizgə tohtimay sokuwərgəqqa, ahirda kutulup kəlix ümidimizmu yokka

□ **27:16-17 «Klawda degən kiçik bir aralning xamaloğa dalda tərpiyə ötüwelip, qolwakni kemigə qikiriwelip, aranla uni saklap qalalidük»** — adəttə qolwak kemining kəynidin sərtilip mengilatti. **«Andin kemiqilər kemini aroqamqılar bilən sirtidin orap baqliwaldi»** — bu aroqamqılar kemining parqilinip ketixining aldini elixi üqün kemini qing tutup turatti. **«Sirtis dəp ataloğan dengiz astidiki tax-kum dəwiliri»** — «Sirtis» degən hazırki Liwiyədiki ikki dengiz qoltuqining ismidur. Xu qoltuqlarda kəp teyiz jaylar wə dengiz astida daim kəqmə kum dəwiliri boləqqa, kemilər üqün bək hətərlik jaydur. **«kemining ... tormuz lənggərliri»** — bolsa yenikrək lənggər bolup, dengiz tegigə tirilip kemining aldioğa mengixini astilitatti. Baxka birhil tərjimisi «yəlkənlərnə quxürüp»; əmma bizningqə xundak əxəddiy buranda yəlkənlər allıkaqan quxürülgən bolatti. □ **27:18 «... ətisi malni dengizoğa taxlaxka baxlidi»** — malni taxlaxning məksiti kemining parqilinix mumkinqilikini azaytix üqün uni yeniklitixtin ibarət.

qikqanidi.

²¹ Kemidikilər birnərsə yemiginigə kəp künlər boləqandin keyin, Pawlus ularning arisida turup: — Buradərlər, silər baldurla mening gepimgə kulaq selip Krettin dengizə qikmasliqlar kerək idi. Xundak kilaqan bolsanglar bu balayi'apət wə ziyan-zəhmətlərgə uqrimioqan bolattinglar. ²² Lekin əmdi silərnəni oqəyrətlik boluxka dəwət kilimən. Qünki aranglarda heqkaysinglar jenidin ayriloqini yok, pəkət kemidinla məhrum qalisilər. ²³ Qünki mən təwə boləqan wə ibadət-hizmitini kiliq kəlgən Hudaning bir pərixlisi tünügün keqə yenimoqə kelip ²⁴ manga: «Pawlus, kərkma! Sən Kəysərnig aldioqə berip turuxung kerək; wə mana, Huda xapaət kiliq sən bilən billə səpər kilaqanlarning həmmisining jenini tiliginingni sanga ijabət kildi!» dedi. ²⁵ Xuning uqün əy əpəndilər, oqəyrətlik bolunglar; qünki Hudaqə ixinimənki, manga qandak eytiləqan bolsa xundak əməlgə axurulidu. ²⁶ Birək biz məlum aralning kiroqikiqə urulup ketiximiz mukərrər bolidu.

²⁷ Səpirimizning on tətinqi küni keqisi, kemə Adriatik dengizida ləyləp yürəwatqan bolup, tün nispidə, kemiqilər kuruklukka yeqinlap qeliptuk, dəp oylidi. ²⁸ Ular qongkurlukni əlqəx arəamqisini dengizə quxürüp, suning qongkurlukini əlqəp kərgənidi, yigirmə qulaq qikti. Səl aldioqə mengip yənə əlqiwidi, on bəx qulaq qikti. ²⁹ Ular kemining hada taxlarəqə urulup ketixidin kərkup, kemining kəynidin tət lənggərnəni taxliwetip, tang etixni təlmürüp kütüp

turdi. □ ³⁰ Lekin kemiqilər kemidin qaçmaqçi bolup kemining bexidinmu længgærni elip taxliwetäyli dæp baħanæ kærstitip, qolwaqni dengizoa qüxürdi. ³¹ Pawlus yüzbexi wæ læxkærlærgæ:

— Bu *kemiqilər* kemidæ qalmisa, silær qutulalmaysilær! — dedi.

³² Buning bilæn læxkærlær kemidiki qolwaqning aroqamqilirini kesip, uni læylitip qoydi. □

³³ Tang atay degændæ, Pawlus hæmmæylænni bir'az oqizaliniwelixqa dæwæt qildi. U:

— Silærning dækkæ-dükkæ iqidæ heqnemæ yemæy turoqininglaroa on töt kün boldi. ³⁴ Əmdi bir'az oqizalinixinglarni ötünimæn. Qünki həyat qelixinglar üqün muxundaq qilixqa toqra kelidu; qünki heqqaysinglarning bexidiki bir tal moymu ziyanoqa uqrimaydu! — dedi.■

³⁵ Bu sözni qilip bolup, u qolioqa bir parqæ nanni elip, kerpqilikning aldida Hudaqa tæxækkür eytip oxtup yedi. ■ ³⁶ Xuning bilæn hæmmæylæn oqæyrætlinip oqizalinixqa baxlidi ³⁷ (kemidæ biz jæmiy ikki yüz yætmix altæ kixi iduq).

³⁸ Hæmmæylæn qorsaklirini tokliqandin keyin, kemini yeniklitix üqün, kemidiki buoqdaylarnimu dengizoa taxliwætti.

Kemining oqærk boluxi

□ **27:29** «ular ... kemining kæynidin töt længgærni taxliwetip,..» — bu töt længgærni (dengizoa) taxlaxning mæksiti kemini tohtitix, ælwættæ. □ **27:32** «kemidiki qolwaqning aroqamqilirini kesip, uni læylitip qoydi» — yaki «kemidiki qolwaqning aroqamqilirini kesip, uni dengizoa taxliwætti».

■ **27:34** Mat. 10:30. ■ **27:35** 1Sam. 9:13; Yħ. 6:11; 1Tim. 4:3.

³⁹ Tang atkanda, kemiqilər kuruklukning nə ikənlikini tonumidi. Lekin uningdiki bir kumluk qoltukni bayqap, kemini bir amal kılıp xu yərdə uruldurup kuruklukka qıqarmaqci boldi. ⁴⁰ Ular aldi bilən lənggərlərnı boxiwetip, ularni dengizə taxliwətti. Xuning bilən bir waqıtta, kemining ikki yəniliş palikining baqlirini boxitip, ularni qüxürüwətti. Andin kemining bexidiki yəlkənni xamaloqa qıqirip, kemini kumlukning kiroqıqıoqa karitip mangdurdi. □ ⁴¹ Əmdi ikki ekim bir-birigə uqraqxan yərgə kirip kelip, ular kemini kirakka sokturuwaldi; kemining bexi dengiz tegigə urulup petip, midirlimay kaldi, lekin kemining arka tərıpi dolqunlarning zərbisi bilən quwulup ketixkə baxlıdi. □ ■

⁴² Ləxkərlər məhbuslarning suqa səkrəp qeqip ketixining aldini elix üqün, həmmisini əltürüwətməkci boldi. □ ⁴³ Lekin yüzbexi Pawlusni kutkuzuxni halioqan bolup, ləxkərlərnı bundak kılıxiqə yol koymidi.

□ **27:40 «kemining ikki yəniliş palikining baqlirini boxitip, ularni qüxürüwətti»** — dengiz xundak küqlük dolqunliqanda, bu palaklarnı dengizə qüxürüxning paydisi bolmaytti. Xunga ular dəhli bolmisun üqün palakni bir-birigə qetip kemigə dengizdin kətürüprak baqlap koyoqanidi. Uni əng ahirkı ketim ixlitixkə bolatti, əgər kattik dolqunda buzulup kətsə amal yoq bolatti. □ **27:41 «Əmdi ikki ekim bir-birigə uqraqxan yərgə kirip kelip, ular kemini kirakka sokturuwaldi»** — baxka birhil tərjimisi: «Keme kiroqakka yətküqə dengiz astidiki kum dəwisigə urulup petip kaldi». ■ **27:41** 2Kor. 11:25. □ **27:42 «Ləxkərlər məhbuslarning suqa səkrəp qeqip ketixining aldini elix üqün, həmmisini əltürüwətməkci boldi»** — rimlik əskərlər məhbuslarnı qaqurup koysa əzliri ölüm jazasioqa məhkum bolatti.

U aldi bilən su üzüxnı bilidioqanlarning suoqa qüxüp kıroqakka qikixini, ⁴⁴ qaloqanlarning bəzilirini tahtaylaroqa, bəzilirini kemining quwulup kətkən parqiliriyoqa esilip, kıroqakka qikixini buyrudi. Xundak boldiki, həmməylən qutulup sak-salamət kuruklukka qikti.

28

Malta arilida

¹ Biz qutulup sak-salamət kıroqakka qikkəndin keyin, u aralning Malta dəp atilidioqanlıqini bildük. ² Yərlik həlk bizgə intayin mehrıbanlık bilən muamilə kildi; qünki u qaoqda yamoqur yeoqıp, hawa soquk boloaqqa, ular gülhan yekıp bizni kütüwalıdı. □ ³ Pawlus bir baqlam otun terip kelip otka taxliwıdı, issiktin etilip qikkən bir zəhərlik yılan uning qolını qixliginiqə qaplixıwalıdı. ⁴ Xu yərliklər Pawlusning qolıyoqa yepixip turəqan yilanni kərüp, bir-birigə:

— Bu adəm qoqum bir kətil ikən! Dengizdin qutulup qikkən bolsimu, «Adillik» uning tirik qelixioqa yol koymıdı, — deyixti. □

□ **28:2 «yərlik həlk bizgə intayin mehrıbanlık bilən muamilə kildi»** — «yərlik həlk» degən ibarə grek tilida «sakallıqlar» deyilıdı. Bu söz ularning yat tillik (demək, ıbraniy, grek yaki latin tillik əməs) ikənlikini kərsitıdı. □ **28:4 «Dengizdin qutulup qikkən bolsimu, «Adillik» uning tirik qelixioqa yol koymıdı»** — «Adillik» degən ular qoqunıdıoqan butlardın biri boləqan ayal ilah bolsa kərək.

⁵ Lekin Pawlus yilanni otning iqigə silkip atti, əzi bolsa heqkandak zəhim yemidi. ■ ⁶ Həlk uningoğa bədini ixqip ketidu yaki u tuyuksiz yikilip əlidu dəp qarap turatti. Lekin uzun waqit qarap turup, uningda heqkandak binormal həlätning bolmioqanlikini kərüp, oylioqinidin yenip: — Bu bir ilah bolsa kerək! — deyixti. ■

⁷ U yərning ətrapidiki yurttə, aral baxliki (Publiyus dəp ataloqan)ning birnəqqə yər-ətizliri bar idi. U bizni əyigə baxlap, üq kün kizəqin mehman kilip kütti. ⁸ U qaşda xundak boldiki, Publiyusning atisining kizitmisə ərləp, toloqak bolup yetip qaloqanikən. Pawlus uning yenioğa kirip, dua kilip üstigə qolini təgküzüp, uni sakaytip koydi. ⁹ Xuningdin keyin araldiki qaloqan kesəlləning həmmisə uning aldioğa kelip, sakaytildi. ¹⁰ Ular bizning hərmitimizgə nuroqun sowoqatlarni beqixlioqan bolup, ahirdə bu yərdin yənə yoloğa qikqan waqtimizdə, bizni yoloğa lazimlik nərsə-kerəklər bilən təminlidi.

Maltadin Rim xəhirigə berix

¹¹ Malta arilida Iskəndəriyədin kəlgən, bexioğa «Samawiy Qoxkezək» ilahlirining nəkixliri oyuloqan bir kemə kixlioqanidi. Aralda üq ay turəqandin keyin, bu kemə bilən yoloğa qiktuk. □ ¹² Sirakoza xəhirigə kelip, u yərdə

■ **28:5** Mar. 16:18; Luqa 10:19. ■ **28:6** Ros. 14:11.

□ **28:11** «bexioğa «Samawiy Qoxkezək» ilahlirining nəkixliri oyuloqan bir kemə» — «Samawiy Qoxkezək» bolsa rimlikləning qoqunoqan ilahliri «Kastor bilən Polluks» (grek tilida «Dioskuri») idi. Dengizqilar ularni dengiz səpərlirini onguqluk qilidu, dəp qaraytti.

üq kün turduk. ¹³ Andin aylinip mengip, *Italiyadiki* Regiyum xəhirigə kəlduk. Ətisi xamal yənilixi əzgirip jənubtin qikixi bilən, ikkinqi künü Puteoli xəhirigə yetip kəlduk. ¹⁴ U yərdə birnəqqə qerindaxlarni taptuk, ularning ətünüxliri bilən biz ularda bir həptə turduk. Xundak qilip biz Rim xəhirigə yetip kəlduk. ¹⁵ Keliwatqanlikimizdin həwər tapqan xu yərdiki qerindaxlar bizni qarxi elix üqün xəhərdin qikip hətta «Apiyus baziri»oqiqə, *bəziliri* «Üq Saray»oqiqə kəlgənidi. Pawlus ularni kərgəndə, Hudaqə rəhmət eytip, oqəyrətləndi. □

Pawlus Rim xəhiridə

¹⁶ Rim xəhirigə kirginimizdə, yüzbexi məhbuslarni orda qarawul begigə tapxurdi; ləkin Pawlusning birlə kəzətküqi ləxkər bilən bir əyde ayrim turuxioqə ruhsət qilindi. □ ■

¹⁷ Üq kündin keyin, u u yərdiki Yəhudiylarning kattiwaxlirini əzi bilən kərxüxkə qakirdi. Ular jəm bolqanda, u mundaq dedi:

— Qerindaxlar! Mən həlkimizgə yaki atabowilirimizdin kalduruloqan ərpa-dətlərgə qarxi həqkəndak ix qilmioqan bolsammu, Yerusalemda turqinimda tutkun qilinip

□ **28:15** «xu yərdiki qerindaxlar bizni qarxi elix üqün xəhərdin qikip hətta «Apiyus baziri»oqiqə, bəziliri «Üq Saray»oqiqə kəlgənidi» — «Apiyus baziri» Rimdin 71 kilometr; «Üq Saray» 55 kilometr yiraq idi. □ **28:16** **yüzbexi məhbuslarni orda qarawul begigə tapxurdi** — muxu səzler bəzi kona kəqürmilərdə tepilmaydu. ■ **28:16** Ros. 24:23; 27:3.

rimliklarning qolioqa tapxuruldum. ■

¹⁸ Rimliklar meni sorakka tartip, mändə ölüm jazasioqa məhkum kilojudək birər jinayət bolmioaqqa, meni koyuwətməkqi boldi. ¹⁹ Lekin Yəhudiylar buningoqa qarxilik bildürgəqkə, Kəysərgə murajiet kilixka məjbur boldum. Bularni deginim bilən, bu mening öz həlkim üstidin xikayitim bar degənlikim əməs. ²⁰ Xu səwəbtin mən silər bilən yüz kəruxux wə bu həktə silərgə eytix üqün siləрни bu yərgə qakirdim. Qünki bu zənjir bilən baqlinixning səwəbi dəl Israilning kütken ümididur. ■

²¹ Ular Pawluska:

— Biz bolsak Yəhudiyədin sən toqruluk hət almiduk, yaki u yərdin kəlgən kərindaxlarning heqkaysisimu sən toqruluk birər yaman həwər əkəlmidi yaki yaman gepingni kilmidi. ²² Lekin sening pikirliringni angliqumiz bar. Qünki həmmə yərdə kixiləning *sən təwə bolqan* bu məzhəpkə qarxi səzləwatkanlikidin həwirimiz bar! — deyixti.

²³ Xuning bilən ular Pawlus bilən kəruxuxkə bir künni bekitti. U küni nuroqun kixilər uning turaloqusiqa kəlgənidi; u tang atqandin kəqkiqə ularoqa *səz-kalamni* xərhləp, Hudaning padixahlıki həkqidə toluk guwahlik berip, Təwrat həm pəyoqəmbərləning yazmiliridin nəkil kəltürüp, ularni Əysa toqruluk qayil

■ **28:17** Ros. 24:12; 25:8.

■ **28:20** Ros. 23:6; 24:21.

kilixka küqidi. □ ■ 24 Uning sözlirogə bəzilər ixəndürüldi, bəzilər ixinixni rət kildi. ■ 25 Ular Pawlusning mundak bir sözni kilixi bilən özara kelixəlməy qaytip kətti. U mundak dedi:

— Mukəddəs Roh, Yəxaya pəyoqəmbər arkilik ata-bowilirimizə munu sözni dəl jayida eytkən:

26 — «Barəin; muxu həlkqə mundak dəp eytkin:

— «Silər anglaxni anglaysilər, birak qüxənməysilər;

Kerüxnəni kerüsilər, birak bilip yətməysilər. ■

27 Qünki muxu həlkning yürükini may kaplap kətkən,

Ular angliqanda kulaklirini eqir kilawaləan,

Ular kəzlirini yumuwaləan;

Undak bolmisidi, ular kəzliri bilən kərüp,

Quliki bilən anglap,

Kəngli bilən qüxinip,

Əz yolidin yanduruluxi bilən,

□ 28:23 «u tang atqandin kəqkiqə ularəa səz-kalamni xərhləp, Hudaning padixahliki həkqidə toluk guwahlik berip, Təwrat həm pəyoqəmbərləning yazmiliridin nəkil kəltürüp, ularni əysa toqruluk qayil kilixka küqidi» — «Təwrat həm pəyoqəmbərləning yazmiliri» toqruluk 24:14 wə uningdiki izahətni kərüng. Muxu yərdə «Təwrat» grek tilida «Musaning (Təwrat) kanuni». ■ 28:23 Yar. 3:15; 22:18; 26:4; 49:10; Qan. 18:15; 2Sam. 7:12; Zəb. 132:11; Yəx. 4:2; 7:14; 9:5; 40:10; Yər. 23:5; 33:14; Əz. 34:23; 37:24; Dan. 9:24; Mik. 7:20. ■ 28:24 Ros. 17:4. ■ 28:26 Yəx. 6:9; Əz. 12:2; Mat. 13:14; Mar. 4:12; Luqa 8:10; Yh. 12:40; Rim. 11:8.

Mən ularni sakaytqan bolattim»». □ ■

²⁸⁻²⁹ Xunga bilixinglar kerakki, Hudaning bu nijatliki yat əlliklərgə əwətliwatidu. Ular bolsa uningə qulaq salmay qalmaydu! — dedi. U bu sözləni eytkanda Yəhudiylar öz-ara kattik talax-tartix qilixip kətti. □

³⁰ Pawlus əzi ijarigə aloqan əydə toluq ikki yil turdi wə bu yərdə uning bilən kəruixükə kəlgən həmmə kixiləni qəbul qilip, ³¹ tolimu yürəklik bilən həm heq tosaləuə qrimay, Hudaning padixahlıqini jar qilip, Rəb Əysa Məsihkə dair həkikətləni yətküzüp təlim bərdi.

□ 28:27 «Qünki muxu həlkning yürikini may qaplap kətkən, ... undak bolmisidi, ular kəzliri bilən kəruip, qulıki bilən anglap, kəngli bilən qüxinip, öz yolidin yanduruluxi bilən, mən ularni sakaytqan bolattim» — «Yəx.» 6:9-10din nəkil kəltürülgən. ■ 28:27 Yəx. 6:9,10. □ 28:28-29 «U bu sözləni eytkanda Yəhudiylar öz-ara kattik talax-tartix qilixip kətti» — muxu sözlər bəzi kona kəqürmilərdə tepilmaydu.

**Muq ddes Kalam (y ngi yezik)
The Holy Bible in the Uyghur language, written in
Pinyin script**

Copyright   2010 Mukeddes Kalam - Uyghur Bible Translation Committee

Language: Uyghur tili (Uyghur)

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2021-09-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

b6bd0959-14d2-5233-b340-6f210a8f13c5